

MLADÍ A EXTRÉMIZMUS

Faktory vplývajúce na radikalizáciu mladých ľudí a
vnímanie jej prejavov

2022

Mladí a extrémizmus

Faktory vplývajúce na radikalizáciu mladých ľudí a vnímanie jej prejavov.

Autorky:

Elena Gallová Kriglerová

Jana Kadlečíková

Alena Holka Chudžíková

Michaela Píšová

Vydalo

Centrum pre výskum etnicity a kultúry

Špitálska 10

811 08 Bratislava

www.cvek.sk

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2022

ISBN: 978-80-974131-1-8

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Táto publikácia vychádza ako súčasť projektu 'Mechanizmus prevencie radikalizácie a extrémizmu – polícia a mladí spoločne', ktorý je podporený z programu ACF – Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou.

loeland _____
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens** fund

Obsah

Úvod a metodológia výskumu	1
Vnímanie kultúrnej rozmanitosti	3
Vnímanie rodovej rovnosti.....	9
Vnímanie demokracie	10
Sociálny kapitál a mladí ľudia.....	11
Individuálny sociálny kapitál	11
Spoločenský sociálny kapitál.....	17
Dôvera v inštitúcie	22
Škola a vnímanie jej roly v živote mladých ľudí	22
Samospráva a jej vnímanie mladými ľuďmi	27
Dôvera v poradenské zariadenia.....	28
Dôvera v políciu	29
Spoločenské problémy očami mladých.....	34
Vnímanie extrémistických prejavov	42
Vnímanie prejavov pravicového extrémizmu na sociálnych sieťach	49
Zdroje, z ktorých najviac mladí čerpajú informácie o rôznych témach	54
Skúsenosti s preventívnymi aktivitami	60
ZÁVER.....	63
Zoznam tabuliek.....	65
Zoznam grafov.....	66

Úvod a metodológia výskumu

Výskum *Mladí ľudia a extrémizmus* je dôležitým príspevkom k pochopeniu podhubia pre radikalizáciu. Považujeme totiž za kľúčové, aby v tejto téme výraznejšie zaznieval hlas mladých ľudí ako skupiny, ktorá je extrémizmom priamo ohrozená (či už ako skupina ohrozená rizikom radikalizácie, alebo ako potenciálne obeť extrémistov, napr. mladí ľudia z menšín). Až 70% mladých ľudí totiž má pocit, že ich hlas v spoločnosti nie je dostatočne vypočutý. Až 90% mladých si myslí, že by ich spoločnosť mala viac počúvať, lebo ich názor je dôležitý. Participácia je zároveň kľúčovým nástrojom posilňovania dôvery v demokratické inštitúcie, čo sa v prevencii radikalizácie mladých ľudí ukazuje ako zásadné (nízka inštitucionálna dôvera je komponentom indexu DEREK).

Keďže považujeme za dôležité, aby v procesoch prípravy rôznych preventívnych politík zaznieval aj hlas mladých ľudí, rozhodli sme sa zapojiť ich do celého procesu prípravy mechanizmu prevencie. Naším cieľom je vychádzať z názorov a potrieb a reagovať na súčasné problémy mladých ľudí, ktoré môžu potenciálne viesť k podpore extrémistických skupín alebo radikalizácii.

Tento výskum realizovaný Centrom pre výskum etnicity a kultúry koncom roka 2021 a začiatkom roka 2022 je súčasťou projektu *Mechanizmus prevencie radikalizácie – polícia a mladí spoločne*. Jeho cieľom je prispieť k efektívnym politikám prevencie radikalizácie mladých ľudí vytvorením funkčného mechanizmu prevencie na základe spolupráce rôznych aktérov.

Výskum pozostával z dvoch častí - kvantitatívneho dotazníkového výskumu a fokusových skupín. Reprezentatívny dotazníkový výskum bol zameraný na rôzne oblasti a faktory, ktoré môžu tvoriť podhubie pre extrémizmus a radikalizáciu. Respondentmi výskumu bolo 1005 mladých ľudí vo veku 16-25 rokov, pričom vzorka bola reprezentatívna vzhľadom na pohlavie, regionálne rozdelenie, veľkosť sídla, kde mladí žijú a ďalšie socio-demografické charakteristiky.

Na základe prvých zistení z kvantitatívneho výskumu sme začiatkom roka 2022 realizovali sedem fokusových skupín s mladými ľuďmi z rôznych regiónov a prostredí. Vo vzorke boli aktívni mladí ľudia, ktorí sa podieľajú na rôznych participatívnych procesoch, ale aj mladí navštevujúci rôzne nízkoprahové zariadenia. Boli tam študenti gymnázií, ale aj stredných odborných škôl a vysokej školy, aby sme pokryli čo najrozmanitejšie názory a potreby mladých ľudí. Celkovo sa fokusových skupín zúčastnilo 43 mladých ľudí.

Kvantitatívny aj kvalitatívny výskum bol zameraný na rôzne oblasti skúmania. Zamerali sme sa na celkové vnímanie kultúrnej rozmanitosti a rôznych menšín v spoločnosti. Skúmali sme aj vnímanie demokracie, spravodlivosti a rodovej rovnosti.

Ďalšou oblasťou skúmania bol sociálny kapitál a sociálne problémy mladých ľudí. V tejto časti sme skúmali najmä zdroje pomoci a interpersonálnej dôvery mladých ľudí – teda či sa majú na koho obrátiť v prípade, že čelia ťažkým životným situáciám. Skúmali sme, aké vzťahy mladí ľudia majú, ako vnímajú svoje postavenie vo vzťahu k svojmu blízkemu prostrediu, ako sú spokojní so svojím životom a ako vnímajú vzťahy v širšej spoločnosti z hľadiska platnosti určitých princípov a hodnôt.

Tretou skúmanou témou bola dôvera v inštitúcie, ktorú považujeme za veľmi dôležitú pre udržiavanie sociálnej súdržnosti a aj v prevencii príklonu k extrémizmu. Sledovali sme, nakoľko dôverujú školám a ako vnímajú ich úlohu v živote mladých ľudí. Zaujímalo nás aj to, či je počuť hlas mladých na lokálnej úrovni, teda či sa o ich problémy zaujímajú starostovia a primátori a či je možné im dôverovať. Ďalšou oblasťou bola aj dôvera k poradenským zariadeniam, ktoré by mali plniť dôležitú úlohu v prevencii radikalizácie a riešení problémov mladých ľudí.

Ďalej sme sa vo výskume zamerali na spoločenské problémy, ich reflexiu mladými ľuďmi a názory na to, kto najviac prispieva k riešeniu týchto problémov.

Poslednou časťou výskumu bolo celkové vnímanie extrémizmu a jeho prejavov mladými ľuďmi, vrátane sociálnych sietí. Skúmali sme aj názory na fungovanie rôznych alternatívnych webov a dôveru k tradičným či alternatívnym médiám.

Vnímanie kultúrnej rozmanitosti

Mladí sú voči kultúrnej rozmanitosti otvorenejší

Vnímanie kultúrnej rozmanitosti a postoje voči rôznym menšinovým skupinám do veľkej miery súvisia s príklonom k pravicovému extrémizmu a môžu byť jeho indikátormi. V našom výskume sme preto skúmali, ako mladí ľudia vnímajú Slovensko vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti. Ukázalo sa, že 50,3% respondentov vyjadrilo presvedčenie, že Slovensko je krajinou Slovákov a tak by to aj malo ostať. Na druhej strane, 49,7% sa priklonilo k názoru, že na Slovensku by mali žiť ľudia z iných kultúr, pretože by to obohatilo aj nás. Ak porovnáme príklon k týmto dvom výrokom u celkovej dospeléj populácie v roku 2020, zistíme, že mladí ľudia sú výrazne otvorenejší. V prípade všeobecnej populácie sa vyše 70% priklonilo k výroku, že Slovensko je krajinou Slovákov (pozri tabuľku nižšie).

Tabuľka 1: Vnímanie Slovenska vo vzťahu k rozmanitosti a porovnanie so všeobecnou populáciou

	Mladí ľudia*	Všeobecná populácia**
Slovensko je krajinou Slovákov a tak by to malo ostať	50,3%	70,3%
Na Slovensku by mali žiť ľudia z iných kultúr, obohatilo by to aj nás	49,7%	29,7%

*N=1005

**N=1012

Vo vzorke mladých ľudí sa však ukazuje, že **muži sa výrazne častejšie prikláňali k výroku, že Slovensko je krajinou Slovákov (60,4%), než tomu bolo u žien (39,8%)**. Dôležitým faktorom príklonu k jednému alebo druhému z tejto dvojice výrokov bolo aj vzdelanie – čím kratšie boli respondenti vo vzdelávacom systéme (teda respondenti s neukončeným ZŠ vzdelaním, vrátane študujúcich na ZŠ, a študujúci na SŠ, a respondenti so stredoškolským vzdelaním bez maturity), tým častejšie označovali výrok, že Slovensko by malo byť krajinou Slovákov. Faktor vzdelania sa ukázal byť do istej miery dôležitý aj vo fokusových skupinách, kde mladí ľudia zo stredných odborných škôl či nízkoprahových zariadení skôr súhlasili, že Slovensko je krajinou Slovákov a tak by to malo ostať, hoci pripúšťali, že istá miera diverzity je nevyhnutná:

„No hej, ja súhlasím, pretože je to naša krajina, za ktorú bojujeme.“(nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

„Všade to funguje tak, že sú nejaké menšiny a keďže sú menšiny, tak sú takí podradnejší v tom štáte, ale tak, nemyslím si, že je zlé mať menšiny. Ak majú občianstvo na Slovensku, tak prečo nie? Alebo teraz sa rieši Ukrajina a dôjdu utečenci alebo niekto, kto musí, tak pomôžeme, čo už?“ (nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Ako vidno z vyššie uvedených citátov, ani v prípade týchto mladých ľudí to neboli vyhranene negatívne postoje. Na iných miestach deklarovali, že sami seba, ako mladí ľudia, vnímajú ako otvorenejších a tolerantnejších a že uzavretosť voči kultúrnej rozmanitosti je už skôr záležitosťou staršej generácie.

Mladí ľudia z gymnázií a občiansky aktívni mladí ľudia v absolútnej väčšine odmietali, že Slovensko by malo byť len krajinou Slovákov. Opačný postoj bol skôr ojedinelý a aj v tom prípade ho respondent sám okamžite korigoval:

„Ja som skôr takého konzervatívnejšieho názoru. Podľa mňa to tak je. Toľké roky to tak nebolo, konečne je to tak, tak prečo nie? Na Slovensku po slovensky. Úplne tak to nemyslím, nevidia mi migranti, samozrejme. Oni ich vyhнали z tých krajín, v pohode, nie som proti tomu.“ (gymnázium, Trnavský kraj)

Výraznejšie boli otvorení respondenti z väčších miest (nad 100 tisíc obyvateľov). Významným faktorom vo vnímaní Slovenska ako kultúrne homogénnej vs. kultúrne rozmanitej krajiny bol aj

sociálny status respondentov. **Výrazne otvorenejší boli respondenti vykonávajúci duševnú prácu, podnikatelia a žiaci/študenti denného štúdia.** Naopak, výrazne uzavretejší boli manuálne pracujúci, respondenti/ky na materskej alebo rodičovskej dovolenke, nezamestnaní a invalidní dôchodcovia.

Otvorenosť sme zaznamenali najmä, ak si respondenti fokusových skupín tému Slovenska ako krajiny Slovákov asociovali s príchodom cudzincov. V tejto súvislosti v prevažnej miere uvádzali, že iné kultúry nás môžu obohatiť, že diverzita je prirodzená a zdravá a že zahraničná migrácia na Slovensko je podobná ako emigrácia Slovákov do zahraničia. Zároveň zaznievala požiadavka na uchovávanie si vlastnej kultúry, avšak nie v zmysle nadradenosti nad ostatnými, ale koexistencie:

„Ja s tým výrokom [že Slovensko je krajinou Slovákov ..., pozn. aut.] nesúhlasím, aby to cestovanie, kultúry, aby boli spoznané, ale som aj za to, aby sme si vážili aj svoju krajinu a identitu, to je čaro každej kultúry, nemali by sme odsudzovať iné kultúry, mali by sme ich prijať, ale tú svoju by sme si mali udržať, aby sme ju vedeli ponúknuť iným krajinám a tak by sme sa navzájom obohacovali, lebo veľa ľudí z Európy ide do Afriky poznať ich kultúru a keby naša zanikla, tak by sme nemali čo ponúknuť.“ (členovia mládežníckych parlamentov)

Vo viacerých fokusových skupinách však Slovensko ako krajinu Slovákov tematizovali okrem zahraničnej migrácie aj ako otázku prítomnosti národnostných menšín na Slovensku a tu už boli prítomné isté limity otvorenosti.

„Myslím, že Slovensko bude vždy krajinou Slovákov, ale tiež, že tu bude aj tá diverzita, aj by mala byť, pretože je to zdravé. Ale v niektorých častiach Slovenska je to až trochu moc, v týchto oblastiach sú dominantné menšiny a úradné záležitosti tu nie sú spravované slovensky.“ (gymnázium, Bratislavský kraj)

Tu sa do popredia dostávala najmä téma maďarskej menšiny a pomerne rozšírený stereotyp o tom, ako v južných okresoch Slovenska nie je možné dohovoriť sa po slovensky. Stále to však v kontexte celkového postoja voči kultúrnej rozmanitosti bolo skôr okrajové vnímanie.

Pri analýze vnímania Slovenska vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti sa ako významný faktor ukázal aj príklon respondentov k liberalizmu vs. konzervativizmu. **Konzervatívnejší mladí ľudia výrazne častejšie označovali výrok, že Slovensko je krajinou Slovákov a tak by to malo ostať.** Ukázalo sa tiež, že vnímanie Slovenska vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti ovplyvňuje aj príklon k autoritárstvu, ktorý sme zisťovali mierou príklonu k jednému z dvom výrokov na 7 stupňovej škále (pozri výroky v tabuľke nižšie). **Zástancovia vlády tvrdej ruky vo vyššej miere označovali výrok, že Slovensko je krajinou Slovákov.**

Tabuľka 2: Postoje k demokracii podľa vnímania Slovenska vo vzťahu k rozmanitosti

	Vláda tvrdej ruky je efektívnejšia než demokracia a mala by sa častejšie využívať	Stredový variant	Demokracia je najlepšia možná forma usporiadania spoločnosti
Slovensko je krajinou Slovákov a tak by to malo ostať	66,4%	59,1%	45,3%
Na Slovensku by mali žiť ľudia z iných kultúr, obohatilo by to aj nás	33,6%	40,9%	54,7%

N=1005

Analyzovali sme aj to, ako súvisí vnímanie školy ako miesta podpory vs. školy len ako miesta na získavanie vedomostí a Slovenska vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti. **Tí, ktorí školu vnímali rigidne len ako miesto získavania vedomostí a nie ako miesto podpory pre svojich žiakov a študentov, sa výrazne častejšie prikláňali k výroku, že Slovensko je krajinou Slovákov.**

Ako sa správame k menšinám?

Vnímanie postavenia konkrétnych menšín bolo v rámci fokusových skupín pomerne ambivalentné, do popredia sa dostávala najmä téma postavenia Rómov. Na jednej strane **mladí ľudia, a to najmä tí, ktorí sa občiansky angažujú, vnímali nerovnosti a štrukturálne znevýhodnenia**, ktorým menšiny na Slovensku čelia:

„My máme Rómov a ľudia o nich veľa nevedia – že to nie je v ich kultúre, génoch, časť ich správania prichádza z chudoby. Toto je veľmi dôležitý bod, ktorý je ťažké pochopiť. (...) Rómovia majú iné podmienky pre život, nemôžu byť v normálnych školách, nevedia po slovensky, a tak ich zaradia na špeciálnu školu.“ (členovia mládežníckych parlamentov)

Na druhej strane boli názory vyskytujúce sa medzi mladými ľuďmi, ktorí sa občiansky neangažujú, že Rómovia sú na Slovensku zvýhodňovaní a že si za negatívne postoje majority voči nim môžu sami.

„Závisí aj od toho, ako sa menšiny správajú k nám a od toho závisí, ako sa my chováme k nim. Narážam na rómsku komunitu. Ja nie som rasista, rešpektujem ich, ale sú dve skupiny. Takí, čo sa vedia správať ku nám bielym, a takí, čo sa nevedia správať a prispôbiť.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

„Ale aj k nim [Rómom, pozn. aut.] sa správame dosť ústretovo. Už len keď si zoberieš prvú vlnu covidu, keď boli zavreté osady do karantény, že sme im vyslovene poskytli jedlo a im sa aj tak nepáčilo (...) To uzavretie osád bolo vlastne pozitívne z hľadiska bezpečnosti. Sú zvýhodnení, lebo dostávajú nejaké tie peniaze na deti alebo tie invalidné, čo si vybavujú na úrade...“ (gymnázium, Trnavský kraj)

V prípade iných menšín mladí ľudia vo fokusových skupinách väčšinou vnímali, že sú skôr znevýhodnené, prípadne, že negatívne postoje voči nim sú nespravodlivé. Uznávali, že *„nie veľmi dobre sa správame k ľuďom inej farby pleti alebo iného vierovyznania“* (SOŠ, Trenčiansky kraj)

Najväčšia otvorenosť je voči LGBTI ľuďom, najmenšia voči moslimom

Vnímanie rozmanitosti sme ďalej skúmali sadou štyroch dvojíc výrokov, pričom respondenti mali na 7-stupňovej škále vyjadriť mieru svojho príklonu v prípade každej dvojice. Výroky sa týkali vnímania cudzincov, islamu, Rómov a LGBTI ľudí.

Tabuľka 3: Postoje k rôznym menšinám

Cudzinci dobre vykonávajú svoju prácu	Stredová hodnota	Ak dovolíme cudzincom, aby sme prichádzali vo väčšom počte, zoberú nám prácu
43,2%	22,2%	34,6%
Islam je náboženstvo ako každé iné a mali by sme ho rešpektovať.	Stredová hodnota	Moslimovia žijú podľa pravidiel, ktoré sú v rozpore so zvykmi a tradíciami našej krajiny, preto by nemali žiť na Slovensku
38,8%	19,8%	41,4%
Mnohí Rómovia na Slovensku žijú v zlých podmienkach preto, lebo v minulosti boli nútení žiť na okraji spoločnosti.	Stredová hodnota	Rómovia si za svoju chudobu môžu sami a nemali by dostávať od štátu sociálne dávky.
36,7%	27,7%	35,6%

Gayovia a lesby by mali byť v spoločnosti prijatí ako každý iný človek.	Stredová hodnota	Gayovia a lesby predstavujú ohrozenie tradičnej rodiny a budúcnosti krajiny.
59,3%	14,2%	26,5%

N=1005

Ako vidno z tabuľky vyššie, **najviac akceptácie prejavili mladí ľudia vo vzťahu k LGBTI ľuďom**, kde až takmer 60% vyjadrilo svoj príklon k výroku, že gayovia a lesby by mali byť v spoločnosti prijatí ako každý iný človek. Naopak, negatívnejšie sú vnímaní moslimovia.

Otvorenosť voči LGBTI ľuďom sa veľmi výrazne ukázala aj vo fokusových skupinách. Negatívne, a aj to nie vyhranene, postoje voči LGBTI boli úplne okrajové. Vyskytli sa však výhrady voči *“prezentovaniu na verejnosti”* (v podobe napr. Dúhového Pride-u, pozn. aut.), čo považovali za zbytočné upozorňovanie na odlišnosť a rozdiely. Viacerí respondenti (najmä z odborných škôl a nízkoprahových zariadení) považovali sexuálnu orientáciu sa vysoko súkromnú vec a páry rovnakého pohlavia by podľa nich svoj vzťah nemali prejavovať na verejnosti.

„Ja to rešpektujem, ale nepotrebujem nikde vidieť dvoch [mužov, pozn. aut.], mne to nepríde na pohľad také normálne.” (SOŠ, Trenčiansky kraj)

Negatívne postoje voči LGBTI ľuďom viacerí považovali za dôsledok nevysporiadanosti ľudí so svojou vlastnou identitou, čo vedie k pocitu ohrozenia. Viacerí respondenti fokusových skupín však zároveň vyjadrili svoj dojem, že téma LGBTI komunity je zneužívaná politikmi ako nástroj politickej kampane, čo však vedie k zbytočnej polarizácii spoločnosti:

„My ako Slovensko a aj médiá zvyknú vyostrovat situáciu, či už na jednom prúde alebo na druhom prúde, a nesnažia sa zjemňovať naratív. Mali by trochu pomáhať tomu, aby sa ľudia nebáli toho, čo nepoznajú. Ale ide sa až do takého boja, čo spôsobuje, že sa od seba vzdalujeme, vznikajú bubliny, ktoré sú proti sebe (...) Ja keď mám sebavedomie, že som Slováč ako repa, ale keď neviem, čo to všetko obnáša historicky, kultúrne, tak to stojí na vode a môže to viesť ku xenofóbii.” (aktívni mladí)

Široko zdieľaný naratív, že LGBTI ľudia predstavujú “ohrozenie tradičnej rodiny” mladí ľudia, s ktorými sme sa zhovárali, v absolútnej väčšine odmietali, a to bez ohľadu na to, či išlo o mladých ľudí, ktorí sa občiansky angažujú alebo aký typ školy navštevujú. Viacerí zároveň sponchybovali koncept tradičnej rodiny.

„Určite nesúhlasím s tým, že ohrozujú tradičnú rodinu, ja si myslím, že nič také neexistuje, každý človek si môže vytvoriť rodinu, ako on chce, kde sa cíti ako doma. Rodina sú ľudia, s ktorými sa cítime bezpečne, dobre a chceme sa tam po ťažkom dni vrátiť. Vôbec nevidím dôvod odsudzovať ľudí, že sa nejako cítia a iných to neohrozuje, tak môže mať vlastné cítenie a ísť podľa toho.” (členovia mládežníckych parlamentov)

„Tradičná rodina pochádza z konceptu, že muž a žena splodia dieťa a muž a muž nespodia. Ale to neznamená, že tradičná rodina, to nie je tradícia. Jednak to je tak biologicky, ale prečo by nemohla byť rodina iná? Tam ide o tú funkčnosť toho, že niekto vychováva dieťa a má ho vychovať tak, aby nerobil blbosti, je jedno, kto ho vychováva.” (nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Väčšina respondentov tiež vyjadrila svoj názor, že LGBTI ľudia by mali mať rovnaké práva ako majorita, vrátane možnosti uzavrieť manželstvo. Istú mieru skepsy vyjadrovali len v súvislosti s adopciami detí párami rovnakého pohlavia. Táto skepsa však mala korene skôr v tom, že sa obávali, ako by boli spoločnosťou prijaté deti vyrastajúce v týchto rodinách a či by neboli šikanované.

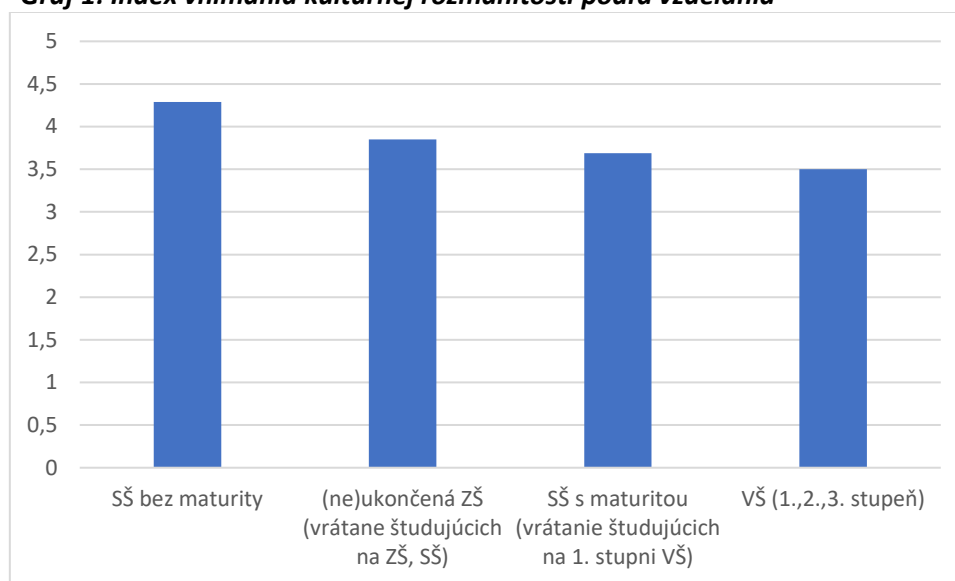
Z vyššie uvedených dvojíc výrokov sme následne zostavili **index vnímania kultúrnej rozmanitosti**, ktorý nadobúda hodnoty 1 až 7, pričom hodnota 1 znamená úplne pozitívne vnímanie a hodnota 7 úplne negatívne vnímanie. Výskumná vzorka dosiahla **priemernú hodnotu 3,79**, čo znamená, že sa

nachádza približne v strede medzi úplne pozitívnym a úplne negatívnym vnímaním kultúrnej rozmanitosti s veľmi miernym príklonom k negatívnemu.

Vyššie vzdelanie, lepšie finančné zabezpečenie a väčšie mesto – väčšia otvorenosť voči kultúrnej rozmanitosti

Analýza preukázala, že **ženy boli vo vnímaní kultúrnej rozmanitosti štatisticky významne otvorenejšie než muži**. Významné boli tiež rozdiely medzi respondentmi v závislosti od úrovne ich vzdelania. Najmenej otvorení boli respondenti so stredoškolským vzdelaním bez maturity (hodnota indexu 4,29). Naopak, **najotvorenejší boli respondenti s VŠ vzdelaním** (hodnota indexu 3,5) (pozri graf nižšie).

Graf 1: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa vzdelania

N=1005

Z hľadiska sociálneho statusu možno povedať, že najmenej otvorení voči kultúrnej rozmanitosti boli respondenti, ktorí vykonávali manuálnu prácu (4,23), nezamestnaní (4,15) a tí, ktorí boli na materskej/rodičovskej dovolenke (4,14). Najviac otvorení boli respondenti, ktorí podnikali (3,51).

Rozdiely sa preukázali aj v závislosti od veľkosti sídla. **Respondenti z menších miest (do 4999 obyvateľov) boli výrazne uzavretejší voči kultúrnej rozmanitosti než respondenti z väčších miest (viac ako 50 000 obyvateľov)**. Najvyššiu otvorenosť deklarovali obyvatelia Banskobystrického kraja (3,32) a najnižšiu obyvatelia Trnavského kraja (4,16). Vo vzťahu k finančnému zabezpečeniu domácností možno konštatovať, že **čím lepšie finančne zabezpečená domácnosť, tým viac boli respondenti otvorení voči kultúrnej rozmanitosti** – najviac otvorení boli respondenti z finančne slušne zabezpečených domácností (3,48) a najmenej otvorení boli respondenti z v podstate chudobných domácností (4,51).

Liberáli, demokrati a dôverujúci ľudia viac otvorení voči kultúrnej rozmanitosti

Miera otvorenosti voči kultúrnej rozmanitosti súvisí aj s tým, či sa respondenti prikláňajú skôr k liberálnym alebo konzervatívnym hodnotám. Ukazuje sa, že konzervatívni ľudia vnímajú kultúrnu rozmanitosť negatívnejšie ako liberáli.

Rozdiel sa ukázal tiež v súvislosti s dôverou respondentov. **Tí, ktorí boli presvedčení, že u ľudí prevládajú skôr dobré vlastnosti, boli aj otvorenejší voči kultúrnej rozmanitosti než tí, ktorí si mysleli, že u ľudí prevládajú skôr negatívne vlastnosti** (pozri graf nižšie).

Graf 2: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa vnímania ľudí ako (ne)dôveryhodných

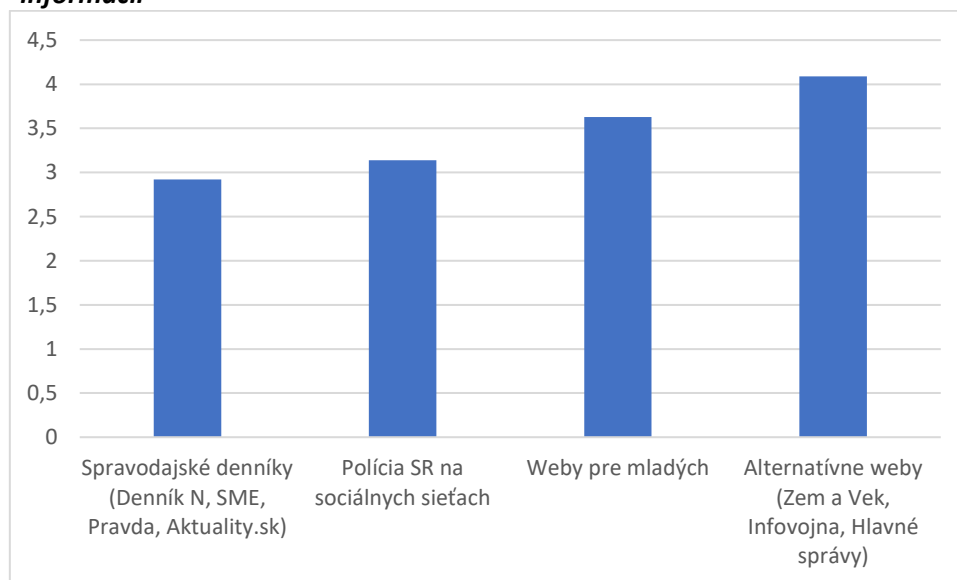
N=1005

Kultúrnu rozmanitosť vnímajú pozitívnejšie najmä tí, ktorí veria tradičným médiám

Analýza preukázala aj efekt dôvery v rôzne typy zdrojov informácií. **Otvorenejší voči kultúrnej rozmanitosti boli respondenti, ktorí dôverovali webom pre mladých (napr. Refresher, Startitup) a spravodajským denníkom (Denník N, SME, Aktuality.sk, Pravda). Pozitívnejšie vnímali kultúrnu rozmanitosť aj tí, ktorí dôverovali Polícii SR na sociálnych sieťach.**

Naopak, respondenti, ktorí dôverovali alternatívnym webom (napr. Zem a Vek, Hlavné správy, Infovojna), vnímali kultúrnu rozmanitosť výrazne negatívnejšie (pozri graf nižšie).

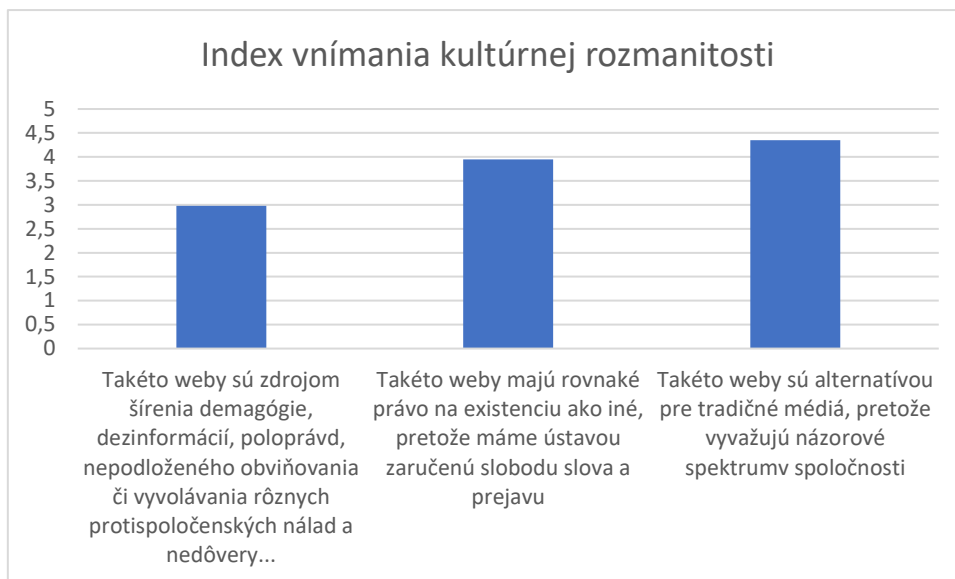
Graf 3: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa dôvery v rôzne zdroje informácií

N=1005

Významné rozdiely vo vnímaní kultúrnej rozmanitosti sme zistili aj v súvislosti s názormi respondentov na alternatívne spravodajské weby (pozri graf nižšie).

Graf 4: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa názoru na alternatívne spravodajské weby

N=1005

Najpozitívnejšie teda kultúrnu rozmanitosť vnímali tí, ktorí alternatívnym webom nedôverujú a vnímajú ich negatívne. Je možné predpokladať, že alternatívne weby vyhľadávajú tí, ktorí kultúrnu rozmanitosť vnímajú negatívne, avšak je pravdepodobné, že tento typ webov negatívne vnímanie kultúrnej rozmanitosti ešte posilňuje.

Vnímanie rodovej rovnosti

Vo fokusových skupinách sme sa detailnejšie venovali aj téme rodovej rovnosti, ktorú sme v kvantitatívnom výskume skúmali len ako súčasť liberálno-konzervatívnej orientácie. V kvantitatívnom výskume sa ukázalo, že 51,7% respondentov sa z dvojice výrokov skúmajúcich rozdelenie rolí medzi mužmi a ženami úplne priklonilo k výroku, že "V ideálnej rodine obaja partneri zarábajú a obaja sa podieľajú na starostlivosti o deti a domácnosť".

Tabuľka 4: Vnímanie rodovej rovnosti (príklon k výrokom na 7-stupňovej škále)

	Údaje sú v %							
	1	2	3	4	5	6	7	
V ideálnej rodine muž zarába a žena má na starosti deti a domácnosť.	4,6	2,5	5,9	10,3	9,2	15,8	51,7	V ideálnej rodine obaja partneri zarábajú a obaja sa podieľajú na starostlivosti o deti a domácnosť.

N=1005

Mladí ľudia teda väčšinou podporujú rodovú rovnosť a skôr odmietajú stereotypné rozdelenie rodových rolí. To sa potvrdilo aj vo fokusových skupinách.

Väčšina mladých ľudí vo fokusových skupinách vnímala nerovnosti medzi mužmi a ženami v rôznych oblastiach života. Vnímali platovú nerovnosť, aj keď uvádzali, že najmä v nadnárodných korporáciách sa to mení. Viacerí tiež vnímali to, že nižšie platy žien súvisia s tým, že tradične trávajú viac času výchovou detí, čo však nepovažovali za správne:

„...keď si zoberiete, aj na tom istom povolani dostávajú síce menej, ale netreba zabúdať, že ženy trávajú štatisticky menej času v práci, na to sa často zabúda. Muži robia viacej nadčasov, to je dokázané. Samozrejme, kvôli deťom. To je u nás tak zadefinované, že žena patrí do kuchyne, čo je samozrejme blbosť. Je to takto v spoločnosti. Starajú sa o deti.“ (gymnázium, Trnavský kraj)

Tieto postoje sa vyskytovali naprieč celou výskumnou vzorkou bez ohľadu na to, aký typ školy navštevovali alebo či boli občiansky aktívni alebo nie.

„Ja si myslím tiež, že nie sme si rovní. Stále je tu veľa mužov, čo si myslia, že žena patrí do kuchyne alebo podobné názory, alebo že sa má starať o dieťa.“ (SOŠ, Trenčiansky kraj)

Tradičné rozdelenie spoločenských rolí na mužské a ženské sa podľa respondentov stále vyskytuje najmä v menších mestách a obciach. Rovnosť v mužsko-ženských rolách označovali za progresívny prístup a väčšina vnímala, že rozdelenie rolí by malo byť na každej rodine, nemalo by to závisieť od spoločenských očakávaní.

Vnímali tiež skrytú diskrimináciu žien, najmä na pracovnom trhu, kedy sú znevýhodňované ženy s malými deťmi alebo ženy, ktoré ešte deti nemajú, a preto potenciálny zamestnávateľ očakáva, že čoskoro vypadnú z pracovného procesu kvôli tehotenstvu.

Vnímanie demokracie

S témou radikalizácie a extrémizmu úzko súvisí aj to, ako mladí ľudia vnímajú demokraciu. V kvantitatívnej časti výskumu sme túto otázku skúmali príklonom mladých ľudí k jednému z dvojice výrokov na 7 stupňovej škále (pozri tabuľku nižšie).

Tabuľka 5: Vnímanie demokracie (príklon k výrokom na 7-stupňovej škále)

	Údaje sú v %							
	1	2	3	4	5	6	7	
Demokracia je najlepšia možná forma usporiadania spoločnosti.	28,5	23,7	17,2	19,7	5,7	3,1	2,2	Vláda tvrdej ruky je efektívnejšia než demokracia a mala by sa častejšie využívať.

N=1005

Ukazuje sa, že väčšina respondentov kvantitatívneho výskumu skôr podporuje demokraciu, než autoritarstvo. To potvrdili aj fokusové skupiny, v ktorých sme sa tejto téme venovali detailnejšie. Absolútna väčšina mladých ľudí, s ktorými sme sa zhovárali, súhlasili s tým, že demokracia je najlepšia forma usporiadania spoločnosti. Demokraciu si najčastejšie spájali so slobodou, právom povedať svoj názor, s rozvojom práv menších a rovnosti, a tiež s možnosťou kontrolovať a meniť vedenie krajiny a ekonomickým rozvojom.

Zároveň sa však objavil aj názor, že aj demokracia má svoje riziká, a tým je práve sloboda, ktorá môže byť ľahko zneužitá:

„Nevýhody demokracie sú tie výhody, že dosahujeme tú voľnosť, ktorá môže byť niekedy zneužitá. Napríklad tak, že sfanatizuje tú spoločnosť, že máme až takú voľnosť, že sa to môže vymknúť spod kontroly, napr. Hitler, ktorý sa dostal k moci kvázi cez demokratické voľby.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

Sociálny kapitál a mladí ľudia

Sociálny kapitál významne ovplyvňuje kvalitu a povahu sociálnych vzťahov na lokálnej úrovni i v širšej spoločnosti. Z tohto dôvodu sme do nášho výskumu o prevencii radikalizácie mladých zaradili aj otázky mapujúce túto tému.

Sociálny kapitál vzniká vo vzťahoch vzájomnej dôvery a reciprocity, ktoré umožňujú spoluprácu. Môže mať individuálny, ale aj spoločenský aspekt. Na individuálnej úrovni sú to zdroje, ktoré môže človek v rámci svojich sociálnych vzťahov v prípade potreby aktivizovať. Spoločenský aspekt znamená, že sociálny kapitál ovplyvňuje vzťahy v širšej spoločnosti. Miera spoločenskej dôvery v inštitúcie, platnosť pravidiel a noriem, predstavy o spravodlivosti a očakávania, že určité hodnoty a normy platia, vytvárajú nehmateľné zázemie pre bežné sociálne vzťahy a interakcie, ktoré v spoločnosti prebiehajú. V prípade, že je sociálny kapitál nízky, dochádza k narušeniu sociálnych väzieb a vzťahov, k fragmentácii spoločnosti, k radikalizácii jednotlivcov alebo celých skupín, k nedôvere v existujúce inštitúcie, k hľadaniu rôznych alternatív a k „braniu riešenia spoločenských problémov do vlastných rúk“.

Našou ambíciou vo výskume nebolo skúmať podrobne problematiku sociálneho kapitálu, zaradili sme len otázky, ktoré nám pomohli načrtnúť, aké vzťahy majú mladí ľudia, ako vnímajú svoje postavenie vo vzťahu k svojmu blízkemu prostrediu, ako sú spokojní so svojím životom a ako vnímajú vzťahy v širšej spoločnosti z hľadiska platnosti určitých princípov a hodnôt.

Snažili sme sa zachytiť individuálny aspekt sociálneho kapitálu – teda do akej miery majú mladí ľudia vytvorené vzťahy, ktoré môžu v prípade potreby aktivizovať, či sa cítia byť akceptovaní vo svojom blízkom prostredí, do akej miery sú spokojní so svojím životom.

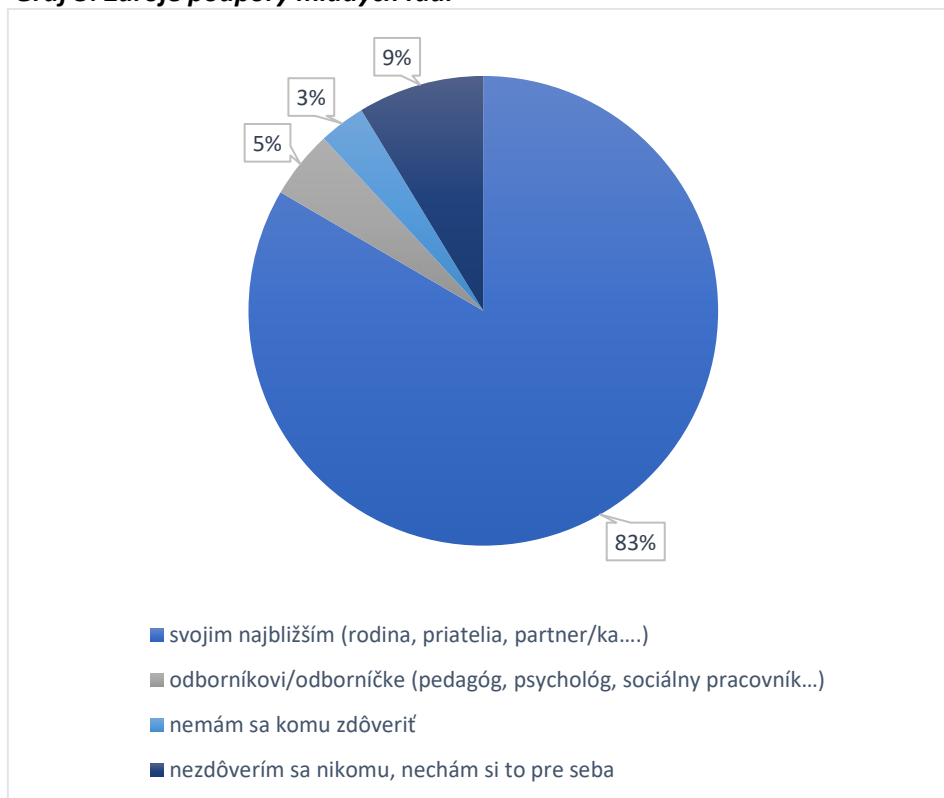
Tiež sme sa pokúsili prostredníctvom viacerých otázok reflektovať aj sociálny kapitál v širšej spoločnosti, teda ako mladí ľudia vnímajú určité hodnoty a normy a ich uplatňovanie v živote a možnosť spoľahnúť sa na to, že tieto hodnoty a normy platia.

Individuálny sociálny kapitál

Čo sa týka osobného sociálneho kapitálu, respondentom sme položili viaceré otázky zamerané na aktivizovanie osobných sociálnych vzťahov v nejakej ťažkej alebo kritickej životnej situácii a na to, ako vnímajú svoju pozíciu v rámci svojho okruhu sociálnych vzťahov.

Ako bolo možné očakávať, na otázku, na koho by sa respondenti obrátili v prípade, že by sa v ich živote vyskytol nejaký problém, **výrazná väčšina (83,5%) odpovedala, že by sa obrátili na niekoho blízkeho zo svojho okolia**. Len malá časť respondentov by sa obrátila na odbornú pomoc (4,7%). Je tu však aj časť mladých ľudí, ktorí sa buď nemajú na koho obrátiť (3,2%), alebo sa nechcú nikomu zdôveriť (8,7%), teda pravdepodobne nemajú vytvorené vzťahy, ktoré by v nejakej ťažkej alebo krízovej situácii mohli aktivizovať.

Graf 5: Zdroje podpory mladých ľudí

N=1005

Mladí ľudia vo fokusových skupinách uvádzali, ktoré formy pomoci a podpory by preferovali a z akého dôvodu. Hoci by sa mohlo zdať, že mladí v súčasnosti preferujú najmä rôzne anonymizované a online formy pomoci (pozri viac v časti *Dôvera v poradenské zariadenia*), vo fokusových skupinách často zaznievalo, že mladí by sa v prípade potreby obrátili na niekoho blízkeho, na niekoho, koho poznajú, osobne na psychológa alebo na iného odborného pracovníka. Avšak zároveň hovorili, že nemajú príliš veľkú dôveru v školské inkluzívne tímy, prípadne niekoho iného v rámci školy a skôr by vyhľadali pomoc mimo nej. Dôležité pre nich je, aby mali k danému človeku/odborníkovi vzťah a aby mu dôverovali.

„Keby som mal problém tak za ľuďmi z [názov organizácie] by som išiel, lebo s nimi mám aj vzťah a im verím.“ (nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Mladí ľudia majú zároveň skúsenosť, že sa najmä v dôsledku pandémie aj ľudia z ich okolia častejšie obracajú na psychológov, a tak je pomoc psychológa menej dostupná, pretože sa dopyt po ich pomoci výrazne zvýšil.

Mať sa na koho obrátiť znamená aj väčšiu spokojnosť so životom

Vo výskumnej vzorke sme zaznamenali štatisticky významný rozdiel v tom, ako na túto otázku odpovedali rozličné kategórie respondentov. **Významný rozdiel v odpovediach bol medzi mužmi a ženami.** Kým pri oboch kategóriách je skupina respondentov, ktorí sa nemajú komu zdôveriť veľmi podobná, muži a ženy sa výrazne líšia v ochote hovoriť o svojich problémoch. Až 12,1% opýtaných mužov by sa so svojimi problémami nikomu nezdôverilo, zatiaľ čo rovnako by konalo len 5,1% žien. Ženy sú zároveň častejšie ochotné zdôveriť sa svojim blízkym (88,2%) v porovnaní s mužmi (78,9%).

Tabuľka 6: Zdroje podpory mladých ľudí podľa pohlavia: „Komu by ste sa zdôverili, ak by sa vo vašom živote vyskytol nejaký problém?“

	Muži	Ženy
svojim najbližším (rodina, priatelia, partner/ka....)	78,9%	88,2%
odborníkovi/odborničke (pedagóg, psychológ, sociálny pracovník...)	5,3%	4,1%
nemám sa komu zdôveriť	3,7%	2,6%
nezdôverím sa nikomu, nechám si to pre seba	12,1%	5,1%
spolu	100%	100%

N=1005

Tí, ktorí by sa zdôverili niekomu zo svojich blízkych, boli zároveň spokojnejší so svojim životom (6,55), než respondenti, ktorí sa nemajú komu zdôveriť (4,06) alebo respondenti, ktorí sa nechcú nikomu zdôveriť (5,51). **Toto zistenie poukazuje na fakt, že pre nadobudnutie pocitu spokojnosti v živote sú funkčné vzťahy veľmi dôležité.** Ak takéto vzťahy v živote mladých ľudí absentujú, môže to mať výrazný dopad na to, ako sa vo svojom živote cítia.

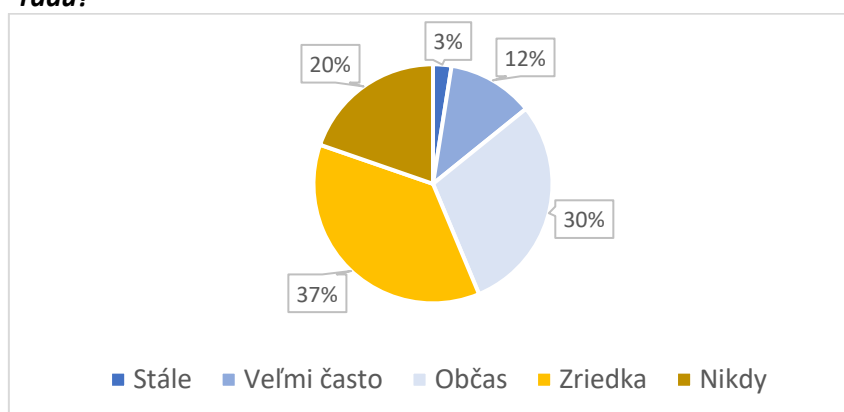
Tabuľka 7: Zdroje podpory mladých ľudí a priemerná miera spokojnosti so životom: „Komu by ste sa zdôverili, ak by sa vo vašom živote vyskytol nejaký problém?“

	Priemerná miera spokojnosti (0 – minimálna spokojnosť, 10 – maximálna spokojnosť)
svojim najbližším (rodina, priatelia, partner/ka....)	6,55
odborníkovi/odborničke (pedagóg, psychológ, sociálny pracovník...)	5,60
nezdôverím sa nikomu, nechám si to pre seba	5,51
nemám sa komu zdôveriť	4,06
priemer	6,43

N=1005

Ďalšou otázkou sme zisťovali, **ako často sa respondentom stáva, že sa ocitnú v situácii, kedy sa nemajú na koho obrátiť, ak potrebujú pomoc alebo radu.** Touto otázkou sme opäť sledovali, či majú osobné vzťahy, ktoré dokážu aktivizovať v prípade potreby a ako významné tieto vzťahy sú, teda ako často sa v rámci svojich sociálnych sietí môžu na niekoho obrátiť, alebo naopak, ako často sa im stáva, že nemajú koho požiadať o pomoc alebo radu. **Veľká časť respondentov uviedla, že nikdy neprichádzajú do takejto situácie (19,7%) alebo len zriedka (36,6%).** Občas sa do takejto situácie dostane približne tretina respondentov.

Graf 6: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí. „Ako často sa stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“

N=1005

Čím menej často sa im v živote stáva, že sa nemajú na koho obrátiť, tým vyššiu spokojnosť so svojim životom uvádzali, čo indikuje, že miera spokojnosti so svojim životom úzko súvisí s tým, či má človek osobné vzťahy, v rámci ktorých sa môže obrátiť s dôverou na niekoho v situácii, kedy to potrebuje. **Najmenej spokojní so svojim životom boli respondenti, ktorým sa stáva stále (3,76) alebo veľmi často (4,73), že sa nemajú na koho obrátiť.** Nižšiu ako priemernú spokojnosť so svojim životom tiež uvádzali respondenti, ktorí túto situáciu zažívajú občas (5,85).

Tabuľka 8: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí a priemerná miera spokojnosti so životom: „Ako často sa vám stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“

	Miera spokojnosti so svojim životom (0 – minimálna spokojnosť, 10 – maximálna spokojnosť)
Stále	3,76
Veľmi často	4,73
Občas	5,85
Zriedka	6,81
Nikdy	7,47
Priemer	6,34

N=1005

Určité rozdiely sa tiež ukázali podľa toho, z ako zabezpečenej domácnosti mladí ľudia boli. Avšak neboli natoľko jednoznačné ako v prípade spokojnosti so životom. Situáciu, že sa nemajú na koho obrátiť, zažívali častejšie mladí ľudia z veľmi dobre zabezpečených domácností (18,7%), avšak **najčastejšie sa v takejto situácii ocitajú mladí ľudia z domácností, ktoré sú zle zabezpečené alebo v podstate chudobné (25,4%).**

Tabuľka 9: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí podľa zabezpečenia domácnosti, z ktorej pochádzajú: „Ako často sa vám stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“

	veľmi dobre zabezpečená domácnosť	slušne zabezpečená domácnosť	priemerne zabezpečená domácnosť	zle zabezpečená/chudobná domácnosť
Stále/veľmi často	18,7%	9,7%	14,3%	25,4%
Občas	30,5%	27,7%	30,8%	27,5%
Zriedka/nikdy	50,8%	62,6%	55%	47%

N=1005

Mnohí mladí ľudia sa nemajú na koho obrátiť, nepomáhajú im ani inštitúcie

Značná časť mladých ľudí teda vo výskume uviedla, že sa im **občas a častejšie stáva, že sa nemajú na koho obrátiť (spolu 43,7%)**. Toto zistenie sme dali do súvislosti s tým, aký majú respondenti názor na niektoré inštitúcie, ktoré by potenciálne mohli zohrať rolu v riešení problémov mladých ľudí.

Čo sa týka vnímania školy ako inštitúcie, naše zistenia ukazujú, že čím častejšie si mladí zažívajú situáciu, že sa nemajú na koho obrátiť, tým skôr sa prikláňajú k tomu, že škola slúži len na učenie a nemali by sa v nej riešiť problémy študentov, a tiež, že v škole sa o ich problémy nikto dospelý nikdy nezaujímal. V prípade vnímania samosprávy v meste/obci, rovnako tí mladí, ktorí sa stále alebo veľmi často nemajú na koho obrátiť, častejšie uvádzali, že samospráva a ani primátor (starosta) problémom mladých nevenujú pozornosť.

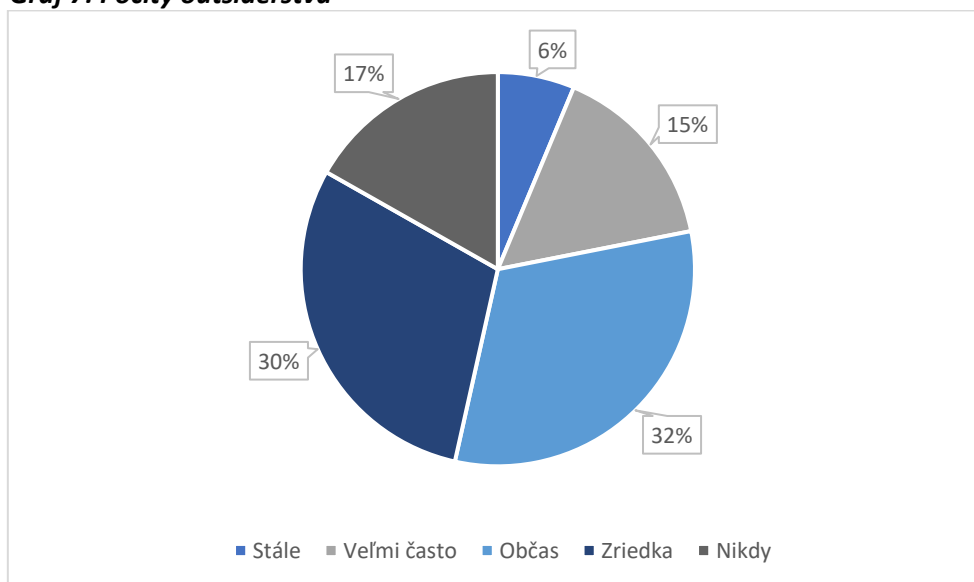
Títo mladí ľudia vnímajú aj políciu negatívnejšie a častejšie sa prikláňali k názoru, že polícia ľudí nechráni a nepomáha im. Zároveň tiež uvádzali, že najviac dôverujú pomoci od psychológa (60,8% z nich), online linke pomoci (36,4%) a telefonickému linke (32,9%). Celkovo však títo mladí ľudia spomínaným formám pomoci nedôverovali častejšie než tí, ktorí uvádzali, že sa iba občas, zriedka alebo nikdy dostávajú do situácie, kedy by sa nemali na koho obrátiť. Tieto zistenia poukazujú na to, že je tu časť mladých ľudí, ktorí pravdepodobne nemajú vo svojom blízkom okolí vytvorené také zázemie, aby v prípade problémov mohli niekoho požiadať o pomoc, ale zároveň vo svojom okolí pravdepodobne nemajú ani inštitucionalizované formy pomoci, ktorým by dôverovali a na ktoré by sa v prípade potreby mohli obrátiť. Znamená to, že títo mladí ľudia môžu byť zraniteľní, ak im niekto ponúkne jednoduchú a lákavú alternatívu riešenia ich problémov, prípadne aj pocit prijatia a akceptácie.

Viac ako polovica mladých sa aspoň občas cíti byť outsiderom, najčastejšie ženy a mladí z chudobnejších rodín

Pre mladých ľudí je dôležité, aby mali vytvorené vzťahy, a to najmä medzi rovesníkmi, v ktorých sa cítia byť akceptovaní. V procese osamostatňovania sa od svojej primárnej rodiny, si hľadajú nové skupiny, kam chcú patriť a kde chcú byť prijatí a akceptovaní. Vo výskume sme zisťovali, ako často sa respondentom stáva, že sa cítia byť outsidermi a že nezapadajú medzi ostatných, teda pravdepodobne vzťahy a skupiny, kde by sa cítili dobre, nemajú a nezažívajú si pocit prijatia.

Časť mladých ľudí uviedla, že pocit, že nezapadajú medzi ostatných majú stále (6,3%) alebo veľmi často (15,6%). Občas má tento pocit približne tretina respondentov. Ďalších 29,7% respondentov má tento pocit len zriedka a 16,8% nikdy. Celkovo teda tento pocit máva aspoň občas viac ako polovica mladých ľudí.

Graf 7: Pocity outsiderstva

N=1005

Ak sa pozrieme bližšie na to, aké sú rozdiely medzi jednotlivými podkategóriami vzorky, potom sa ukazuje, že existujú významné rozdiely medzi tým, ako na túto otázku odpovedali ženy a muži. **Ženy zažívajú pocit outsiderstva častejšie než muži.** Približne pätina mužov totiž uviedla, že takúto situáciu nezažívajú nikdy, kým u žien to bolo len 11,4%. Značná časť žien uvádza, že majú takýto pocit stále alebo veľmi často (spolu 28,2%).

Pocit outsiderstva zažívajú skôr vyššie vekové kategórie mladých ľudí (23-25 rokov) než ľudia v nižšom veku. Môže to súvisieť s tým, že v prípade nižších vekových kategórií sa mladí ľudia ešte stále cítia byť súčasťou svojej primárnej rodiny, ktorá im dáva základný pocit istoty a prijatia. Vo veku 23 – 25 rokov je už väzba na primárnu rodinu slabšia, je to obdobie ukončenia vzdelávania a prvých pracovných príležitostí, ktoré môže byť zároveň výraznejšie spojené aj s pocitom, že nikam nepatrim. Tento pocit môže byť navyše umocnený tým, že mladí už nie sú súčasťou školských kolektívov, ktoré im poskytovali priestor pre vytváranie si vzťahov s rovesníkmi.

Pocit, že nikam nepatria, tiež častejšie zažívali **mladí ľudia z domácností, ktoré boli zle zabezpečené alebo v podstate chudobné.**

Tabuľka 10: Pocity outsiderstva podľa pohlavia a veku: „Ako často máte pocit, že nezapadáte medzi ostatných?“ podľa pohlavia a vekových kategórií

	muž	žena	16 - 19 rokov	20 - 22 rokov	23 - 25 rokov
Stále	4,7%	7,9%	4,8%	7,5%	6,9%
Veľmi často	11,1%	20,3%	13,8%	12%	21,3%
Občas	29,6%	33,7%	31%	27,6%	36,3%
Zriedka	32,6%	26,6%	32,1%	33,1%	23,4%
Nikdy	22,0%	11,4%	18,3%	19,8%	12,2%

N=1005

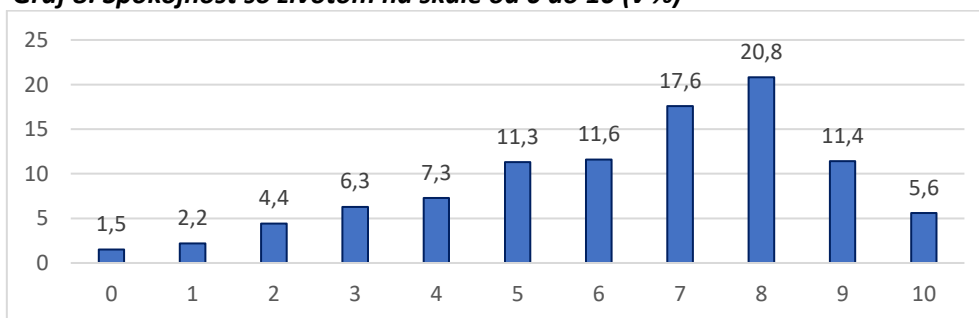
Jednoznačná súvislosť sa ukázala aj medzi mierou spokojnosti so svojím životom a tým, ako často majú mladí ľudia pocit, že nezapadajú medzi ostatných. Výrazne menej spokojní so svojím životom sú tí, ktorí takúto situáciu zažívajú stále (priemerná spokojnosť 4,3), veľmi často (5,26) a občas (6,14). Ostatní respondenti uvádzali v priemere vyššiu spokojnosť ako bol priemer za celú vzorku (6,34).

Najmenej spokojní so svojím životom sú chudobnejší mladí ľudia a tí, ktorí sa nemajú na koho obrátiť

Celkovú spokojnosť so životom sme vo výskume merali na 11-stupňovej škále, kde hodnota nula znamenala extrémnu nespokojnosť a naopak, hodnota 10 reprezentovala maximálnu spokojnosť so svojím životom. Spolu 67% respondentov uviedlo, že sú výrazne alebo skôr spokojní so svojím životom, strednú hodnotu označilo 11,3% respondentov a zvyšná časť respondentov (21,7%) uviedla, že sú skôr alebo výrazne nespokojní so svojím životom.

Zo socio-demografických znakov sa ukázal súvis len medzi vekom respondentov a mierou spokojnosti, ktorú deklarovali – čím starší respondenti boli, tým menej boli so svojím životom spokojní. **Nižšiu ako priemernú spokojnosť (6,34) častejšie uvádzali respondenti vekovej kategórie 23 – 25 rokov (5,95).** Respondenti vo veku 20 – 22 rokov boli spokojní priemerne. Najvyššiu spokojnosť v priemere uvádzali najmladší respondenti vo vekovej kategórii 16 – 19 rokov (6,59).

Graf 8: Spokojnosť so životom na škále od 0 do 10 (v %)

N=1005

Dáta ukázali tiež **súvis medzi spokojnosťou so životom a sociálnym statusom respondentov a zabezpečením domácnosti**. Menej spokojní so svojim životom boli mladí ľudia na invalidnom dôchodku, nezamestnaní, manuálne pracujúci a mladí na rodičovskej/materekej dovolenke. Tí uvádzali častejšie nižšiu hodnotu spokojnosti ako priemernú. Najvyššiu spokojnosť so životom uvádzali, tí ktorí ešte študujú.

Celkom jednoznačne sa ukázalo, že **čím horšie je na tom domácnosť, z ktorej mladí pochádzajú, tým menej spokojní so svojim životom sú**. Kým v skupine mladých z veľmi dobre zabezpečených domácností dosiahla spokojnosť so životom priemernú hodnotu 7,47, v prípade mladých zo zle zabezpečených a chudobných domácností došlo len 5,13 (priemerná hodnota za celý súbor bola 6,34).

Tabuľka 11: Priemerná miera spokojnosti so životom u mladých ľudí podľa zabezpečenia domácnosti

Zabezpečenie domácnosti	Priemerná hodnota spokojnosti (0 – minimálna spokojnosť, 10 – maximálna spokojnosť)
veľmi dobre zabezpečená	7,47
slušne zabezpečená	6,80
priemerne zabezpečená	6,17
zle zabezpečená/chudobná	5,13
priemer	6,34

N=1005

Okrem toho, že spokojnosť so životom sa odvíja od materiálneho zázemia mladých ľudí a ich sociálneho statusu, naše zistenia poukazujú aj na to, že **celkom jednoznačne sú pre spokojnosť so životom dôležité aj sociálne vzťahy, a tiež to, akú majú tieto vzťahy kvalitu a ako sa v nich mladí cítia**.

Ako sme už spomínali vyššie, mladí ľudia, ktorým sa stále alebo veľmi často stáva, že sa nemajú na koho obrátiť, keď potrebujú radu alebo pomoc, uvádzali aj nižšiu spokojnosť so životom. Aj mladí ľudia, ktorým sa takáto situácia stávala len občas, uvádzali nižšiu ako priemernú spokojnosť so životom.

Najvyššiu spokojnosť so životom zároveň uvádzali mladí ľudia, ktorí sa v prípade, že sa vyskytne v ich živote nejaký problém, môžu obrátiť na niekoho blízkeho. Nižšiu spokojnosť uvádzali tí, ktorí by sa obrátili na nejakého odborníka/odborníčku, podobne aj tí, ktorí by sa radšej nezdôverili nikomu. Výrazne najmenej spokojní boli so životom tí respondenti, ktorí sa nemajú na koho obrátiť.

Taktiež respondenti, ktorí sa stále, veľmi často alebo občas cítia byť outsidermi, uvádzali nižšiu spokojnosť ako tí, ktorí takýto pocit majú len zriedka alebo nikdy.

Spoločenský sociálny kapitál

Spoločenský sociálny kapitál sme v našom výskume merali štyrmi dvojicami výrokov, z ktorých jeden bol naformulovaný pozitívne a druhý negatívne. Pozitívne ladené výroky hovorili o prítomnosti spoločenského sociálneho kapitálu v určitej podobe, konkrétne o tom, že **je možné sa spoľahnúť na uplatňovanie spravodlivosti v spoločnosti, mať dobré vzťahy napriek rozličným názorom, že v zásade majú ľudia približne rovnaké životné šance a že ľudí možno vnímať v princípe ako dobrých**. Ak teda respondenti z dvojice uprednostnili pozitívne ladený výrok, vnímali prítomnosť určitej formy sociálneho kapitálu v spoločnosti. Naopak, príklon k negatívne naformulovaným výrokom znamenal skôr vnímanú absenciu spoločenského sociálneho kapitálu.

Respondenti mali teda celkovo možnosť vybrať štyri pozitívne výroky zo štyroch predložených dvojíc. Naše zistenia ukazujú, že **85% respondentov vybralo len dva pozitívne výroky a menej**, čo poukazuje skôr na to, že mladí ľudia sa výraznejšie priklonili k výrokom poukazujúcim na nedostatok spoločenského sociálneho kapitálu.

Názorové rozdiely v spoločnosti podľa mladých bránia ľuďom udržiavať dobré vzťahy

Ukázalo sa to najmä v prípade dvoch dvojíc výrokov. Prvou dvojicou výrokov sme sa zamerali na vnímanie existencie názorových rozdielov medzi ľuďmi všeobecne a tým, do akej miery tieto názorové rozdiely bránia ľuďom v tom, aby mali medzi sebou dobré vzťahy. Opačný výrok (pozitívny) hovoril o tom, že napriek názorovým rozdielom majú ľudia ešte stále veľa spoločného, čo im umožňuje medzi sebou vychádzať. V prípade tejto dvojice sa **viac ako tri štvrtiny respondentov priklonili k tomu, že názorové rozdiely medzi ľuďmi na Slovensku sú príliš veľké a bránia ľuďom mať medzi sebou dobré vzťahy**. Preferencie respondentov v prípade tejto dvojice výrokov môžu do značnej miery odrážať aj situáciu spôsobenú pandemiou a s ňou spojené mnohé otázky, v ktorých je verejná mienka oveľa viac vyhranená než v iných spoločenských témach.

V prípade ďalšej dvojice výrokov týkajúcich sa uplatňovania spravodlivosti bol podiel respondentov prikláňajúcich sa k negatívnemu výroku ešte výrazne väčší. **Až 89,4% respondentov si myslí, že „na Slovensku nefunguje spravodlivosť voči všetkým ľuďom rovnako“**. Téma uplatňovania spravodlivosti je v poslednom období v centre spoločenského diskurzu, čo sa mohlo odraziť aj v tom, ako túto tému vnímajú mladí ľudia.

Ďalšou dvojicou výrokov sme zisťovali, ako mladí vo všeobecnosti vnímajú vlastnosti ľudí, teda či si myslia, že u ľudí prevažujú skôr pozitívne alebo skôr negatívne vlastnosti. Vnímanie tejto témy môže byť významné pre mieru interpersonálnej dôvery medzi ľuďmi, lebo je možné predpokladať, že ak človek vníma ľudí skôr ako dobrých, pravdepodobne sa na nich obráti s dôverou alebo s pocom, že sa môže na nich spoľahnúť. V prípade tejto dvojice výrokov už respondenti nemali taký vyhranený názor. **O niečo viac ako polovica (52,2%) z nich si myslí, že u ľudí vo všeobecnosti prevládajú skôr dobré vlastnosti**. Naopak 47,8% respondentov sa prikláňa k tomu, že u ľudí vo všeobecnosti prevažujú skôr negatívne vlastnosti.

Poslednou dvojicou výrokov sme zisťovali, ako respondenti vnímajú životné šance človeka v súvislosti s tým, z akého prostredia pochádza – teda to, do akej miery si myslia, že rodina a prostredie, do ktorého sa človek narodil a kde vyrastá, limituje jeho možnosti rozvoja a uplatnenia sa. Naše zistenia ukazujú, že **mladí ľudia sa skôr prikláňajú k tomu, že každý môže v živote uspieť bez ohľadu na to, v akom prostredí sa narodil**. Tento pozitívne ladený výrok uprednostnilo 67,8% respondentov. Vo všeobecnosti teda mladí ľudia skôr veria, že životné šance ľudí nie sú výrazne obmedzené tým, z akého prostredia pochádzajú.

Toto zistenie je možné na jednej strane vnímať pozitívne v tom zmysle, že mladí nevnímajú situáciu tak, že by boli ľudia výrazne limitovaní tým, kde sa narodili a teda ich pozícia by už bola daná a nedala by sa ovplyvniť vlastnou snahou. Na druhej strane to však môže poukazovať na to, že veľká časť z nich nemusí byť schopná citlivo vnímať znevýhodnenia, ktorým určité skupiny v spoločnosti objektívne čelia. Je možné predpokladať, že ak by sme rovnakú dvojicu výrokov predložili mladým zo znevýhodneného prostredia (pochádzajúcich z chudobných rodín, z prostredia vylúčených rómskych komunít, a pod.), výsledky odpovedí by sa výrazne líšili.

Tabuľka 12: Dvojice výrokov týkajúce sa spoločenského sociálneho kapitálu, preferencie respondentov

Positívne ladený výrok	Podiel respondentov, ktorý uprednostnili pozitívny výrok	Podiel respondentov, ktorý uprednostnili negatívny výrok	Negatívne ladený výrok
Každý človek môže v živote uspieť, bez ohľadu na to, v akom prostredí sa narodil.	67,8%	32,2%	Prostredie, z ktorého človek pochádza, predurčuje, aký úspešný v živote bude.
U ľudí vo všeobecnosti prevládajú skôr dobré vlastnosti.	52,2%	47,8%	U ľudí vo všeobecnosti prevažujú skôr negatívne vlastnosti.
Ľudia na Slovensku dokážu medzi sebou vychádzať bez ohľadu na to, aké rozdielne názory majú.	23,3%	76,7%	Medzi ľuďmi na Slovensku sú také veľké názorové rozdiely, že im bránia mať medzi sebou dobré vzťahy.
Na Slovensku sa dá spoľahnúť na to, že nezákonné správanie bude potrestané.	10,6%	89,4%	Na Slovensku nefunguje spravodlivosť voči všetkým ľuďom rovnako.

N=1005

Názory na uplatňovanie spravodlivosti v našej spoločnosti boli vo všetkých fokusových skupinách veľmi podobné. Mladí ľudia citlivo vnímajú, že spravodlivosť nie je uplatňovaná vo vzťahu ku všetkým rovnako. Hovorili o tom, že ľudia, ktorí majú peniaze a vplyv, si dokážu vybaviť, aby neboli stíhaní a potrestaní. Ďalej sú to politici a ľudia vo verejných funkciách, ktorí podľa nich zatiaľ neboli spravodlivo potrestaní ani v mediálne známých kauzách. Respondenti vnímali nerovnosť nielen v uplatňovaní zákonov a spravodlivosti, ale hovorili aj o tom, že nespravodlivosť je zakotvená aj v niektorých konkrétnych zákonoch, najmä tresty za prechovávanie drog vnímajú ako príliš prísne v porovnaní s trestami za iné trestné činy.

„Nie, určite tu nie je spravodlivosť, myslím, že sa na to nedá spoľahnúť, vidíme to na niektorých prípadoch, že polícia a prokuratúra sa inak stavia k vysokopostaveným ľuďom a inak k obyčajným ľuďom. Prípady tých, ktorí spáchajú nejaké trestné činy počas svojho aktívneho politického života, sú často zametené pod koberec. A stačí, že obyčajní ľudia spravia nejaký priestupok alebo majú pri sebe gram niečoho, napríklad trávy, a je z toho veľký problém.“ (gymnázium, Bratislavský kraj)

Vo fokusovej skupine so študentmi vysokej školy však tiež zaznelo, že by bolo potrebné sa zaoberať aj drobnou korupciou, nielen tou veľkou a že ľudia by v tomto mali začať od seba, dodržiavať pravidlá a nie ich obchádzať.

Aktívni mladí ľudia tiež uviedli, že vnímajú, že menšiny majú sťažený prístup k spravodlivosti, čo v iných fokusových skupinách nezaznelo a takéto citlivé vnímanie vo vzťahu k menšinám medzi mladými skôr absentuje.

Vo fokusových skupinách sme s mladými ľuďmi diskutovali aj o tom, ako si vysvetľujú, že na Slovensku je všeobecne nízka miera dôvery medzi ľuďmi, ale aj nízka dôvera v inštitúcie v porovnaní s inými krajinami. Z ich pohľadu to môže mať rôzne vysvetlenia. Na jednej strane si časť mladých ľudí myslí, že pred rokom 1989 si ľudia nemohli navzájom veriť, lebo nikdy nemohli vedieť, kto ich bude sledovať a bude na nich donášať.

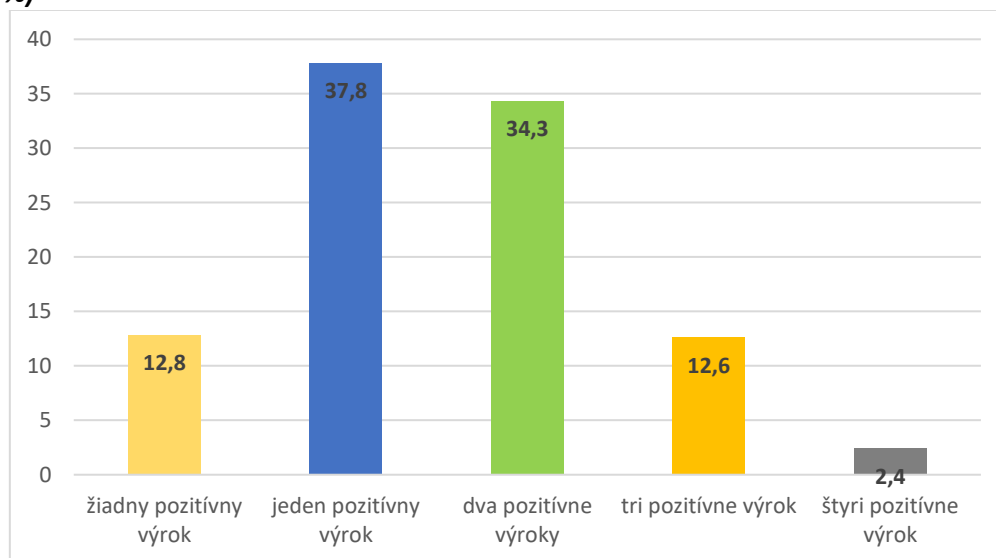
Naopak časť mladých si myslí, že v minulosti si ľudia viac pomáhali a zmena nastala po roku 1989, keď prestali platiť predchádzajúce pravidlá a v spoločnosti prevládol chaos spojený napríklad s divokou privatizáciou. Takmer vo všetkých fokusových skupinách však podľa respondentov nízka dôvera medzi ľuďmi a nízka miera dôvery v inštitúcie vyplýva nielen z toho, že ľudia majú osobné negatívne skúsenosti, ale aj z toho, ako fungujú inštitúcie a do akej miery sa ľudia na ne môžu spoľahnúť. Ak napríklad vidia, že v politike je prítomná korupcia, politici nie sú spravodlivo stíhaní, ak sa previnia alebo za korupciu a navyše sú v neustálom konflikte, tak potom aj ľudia majú tendenciu neveriť iným ľuďom, byť viac podozrievaví a zároveň majú pocit, že inštitúcie v našej spoločnosti nepracujú v ich prospech.

„Na tom západe si ľudia viac dôverujú preto, a povedzme si úprimne, lebo sú šťastnejší, majú otvorenejšie mysle, štát lepšie funguje, ekonomika funguje a nemusia sa báť, z čoho budú žiť najbližší mesiac. Možno v mestách sa nám žije dobre, ale keď pôjdeme do chudobnejších regiónov, tam ľudia môžu skutočne viac stratiť, aj malá strata je pre nich oveľa väčšia ako pre nás, a preto je aj tá dôvera nižšia, lebo majú ťažký život. Takže je to spojené aj so životnou úrovňou.“ (aktívni mladí)

Sociálne zázemie a optimizmus ohľadom spoločenských vzťahov vplývajú na celkovú spokojnosť so životom mladých

Všetky výroky, ktoré respondenti vybrali zo spomínaných dvojíc výrokov o spoločenskom sociálnom kapitále, sme zosumarizovali do jednej premennej – **vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu**. Táto odvodená premenná nadobúda hodnoty podľa toho, koľko pozitívne ladených výrokov respondenti zvolil, teda 0 – nula pozitívnych výrokov, 1 – jeden pozitívny výrok, 3 – tri pozitívne výroky, 4 – štyri pozitívne výroky. Ako sme už spomenuli, až 85% respondentov vybralo len dva alebo menej pozitívnych výrokov. Tri alebo štyri pozitívne výroky zvolilo len 15% opýtaných.

Graf 9: Spoločenský sociálny kapitál – počet pozitívnych výrokov vybraných respondentmi (v %)

N=1005

Chudobnejší mladí ľudia vnímajú spoločenský kapitál výrazne negatívnejšie – neveria v spravodlivosť či dobré vlastnosti iných

Mladí ľudia z veľmi dobre a slušne zabezpečených domácností sa častejšie prikláňali k pozitívnym výrokom merajúcim spoločenský sociálny kapitál. **Najnižšie skóre vo vnímaní spoločenského sociálneho kapitálu dosiahli respondenti zo zle zabezpečených a chudobných domácností** (1,18 v porovnaní s priemerom 1,54). Tí sa teda najmenej prikláňali k tomu, že u ľudí prevažujú pozitívne vlastnosti, že ľudia majú v živote rovnaké šance bez ohľadu na svoj pôvod, že sa spravodlivosť uplatňuje rovnako voči všetkým a že ľudia môžu mať dobré vzťahy aj napriek názorovým rozdielom. V prípade respondentov zo zle zabezpečených a chudobných domácností to môže súvisieť s tým, že sú to v rámci celej populácie mladých práve oni, kto si pravdepodobne výraznejšie zažíva nerovnosť, nespravodlivosť a neuspokojivé vzťahy. Ich dôvera v to, že spoločnosť funguje aj v ich prospech, môže byť našttrbená tým, v akej životnej situácii sú, čo si zažívajú a akú majú v živote perspektívu.

Tabuľka 13: Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu podľa zabezpečenia domácnosti

Zabezpečenie domácnosti	Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu (čím vyššia hodnota, tým pozitívnejšie vnímanie)
Veľmi dobre zabezpečená	1,88
Slušne zabezpečená	1,63
Priemerne zabezpečená	1,52
Zle zabezpečená/chudobná	1,18
Priemer	1,54

N=1005

To môže rovnako platiť aj o respondentoch v súvislosti s ich sociálnym statusom. Zistenia nášho výskumu ukazujú, že tí mladí, ktorí zatiaľ študujú, vybrali v priemere viac pozitívnych výrokov o spoločenskom sociálnom kapitále, než tí, ktorí sú ekonomicky aktívni. **Najviac skeptickí však boli najmä respondenti, ktorí nie sú ekonomicky aktívni** (nezamestnaní, na invalidnom dôchodku, na rodičovskej/materej dovolenke a pod.). Opäť to môže vypovedať o tom, že títo ľudia môžu mať pocit, že určité spoločenské hodnoty sú pre nich nedosiahnuteľné, resp. že sú v rámci celej spoločnosti distribuované tak nerovnomerne, že môžu byť skeptickí v tom, či niečo ako spravodlivosť, rovnaké životné šance, dobré vzťahy s ľuďmi napriek názorovým odlišnostiam vôbec existuje.

Tabuľka 14: Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu podľa sociálneho statusu respondenta

Sociálny status respondenta	Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu (čím vyššia hodnota, tým pozitívnejšie vnímanie)
ekonomicky aktívny (pracuje, podniká)	1,52
žiak/študent	1,59
ekonomicky neaktívny	1,35
priemer	1,54

N=1005

Jednoznačná súvislosť sa však ďalej preukázala medzi vnímaním spoločenského sociálneho kapitálu a mierou spokojnosti so svojím životom, ktorú respondenti deklarovali. Respondenti, ktorí pri hodnotení výrokov týkajúcich sa spoločenského sociálneho kapitálu **nevybrali žiaden alebo len jeden pozitívny výrok, uvádzali v priemere nižšiu spokojnosť so svojím životom**. Naopak tí, ktorí vybrali dva

a viac pozitívnych výrokov, deklarovali v priemere vyššiu ako priemernú spokojnosť so životom. Toto zistenie môže poukazovať na fakt, že **osobná spokojnosť so životom súvisí nielen so vzťahmi, ktoré človek má, a hmotnou situáciou, v ktorej sa nachádza, ale aj so širším spoločenským kontextom, v ktorom sa jeho život odohráva.**

Tabuľka 15: Priemerná spokojnosť mladých ľudí so životom podľa vnímania spoločenského sociálneho kapitálu

Počet vybraných pozitívnych výrokov o spoločenskom sociálnom kapitále	Priemerná spokojnosť so životom (0 – minimálna spokojnosť, 10 – maximálna spokojnosť)
Žiadny pozitívny výrok	5,25
Jeden pozitívny výrok	6,16
Dva pozitívne výroky	6,80
Tri pozitívne výroky	6,53
Štyri pozitívne výroky	7,33
Priemer	6,34

N=1005

Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu sme pri analyzovaní dát dali do súvislosti aj s ďalšími premennými. Ukázalo sa, že napríklad v prípade príklonu respondentov k liberalizmu alebo konzervativizmu a pri vnímaní kultúrnej rozmanitosti neboli rozdiely vo vnímaní spoločenského sociálneho kapitálu významné.

Ak sme sa bližšie pozreli na súvislosti medzi vnímaním spoločenského sociálneho kapitálu a vnímaním ďalších inštitúcií, ukázalo sa, že **čím vyššie skóre dosiahli respondenti v prospech vnímania spoločenského sociálneho kapitálu, tým pozitívnejšie vnímali aj ďalšie inštitúcie, ako je polícia, škola a samospráva.**

Dôvera v inštitúcie

Sociálna súdržnosť a dôvera patria medzi faktory, ktoré môžu významnou mierou ovplyvňovať aj príklon mladých ľudí k extrémizmu. Ak sa mladí ľudia nemôžu spoľahnúť na fungovanie rôznych inštitúcií, nenachádzajú v nich oporu a nevidia ich ako dôležitých aktérov spoločenského života, môžu hľadať oporu pre svoje životné istoty v alternatívnych, resp. až extrémistických hnutiach či organizáciách.

Preto sme sa aj v kvantitatívnom výskume zamerali na to, ako mladí ľudia niektoré z týchto inštitúcií vnímajú. Vzhľadom na ich vek a prostredia, v ktorých sa najčastejšie pohybujú, sme sa rozhodli do výskumu zaradiť otázky týkajúce sa vnímania školy, samosprávy a poradenských zariadení. Zároveň sme sa zamerali aj na vnímanie polície ako dôležitého aktéra, ktorý by mal ľuďom zabezpečovať pocit bezpečia a udržiavať istý poriadok v spoločnosti.

Škola a vnímanie jej roly v živote mladých ľudí

Škola je inštitúciou, v ktorej mladí ľudia trávajú väčšinu svojho tínedžerského času. Získavajú v nej vzdelanie, čo je vo všeobecnosti vnímané ako jej najdôležitejšia úloha a funkcia. Zároveň tu prebieha aj tzv. sekundárna socializácia – je to priestor, kde si mladí ľudia vytvárajú širšie spoločenské väzby okrem najbližších rodinných, ktoré sú dôležité najmä v procese tzv. primárnej socializácie. Zároveň však môže škola plniť aj ďalšie funkcie, napríklad práve v oblasti poskytovania istého druhu podpory

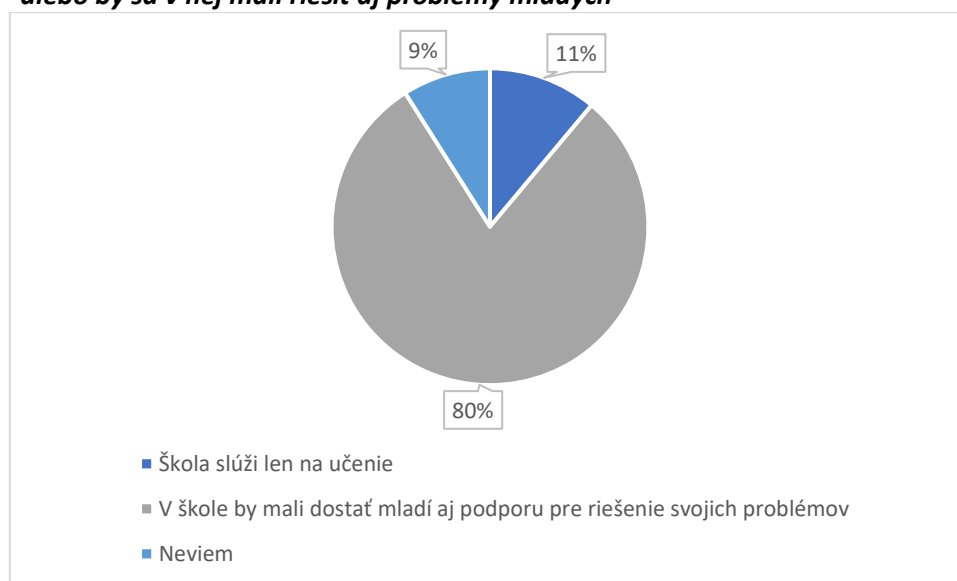
a ochrany detí a mladých ľudí. Napríklad, ak učitelia či iní odborníci majú závažné podozrenie, že na dieťaťi je páchané fyzické, psychické či sexuálne násilie, majú dokonca povinnosť to ohlásiť zodpovedným orgánom.

Vo výskume sme sa preto zamerali aj na to, nakoľko vnímajú mladí ľudia aj inú ako vzdelávaciu funkciu školy a do akej miery cítia, že sa môžu na dospelých v škole obrátiť aj s inými problémami ako tými, ktoré sa týkajú výlučne vzdelávania.

Škola zďaleka nemusí byť len o učení

Ukazuje sa, že mladí ľudia vo výraznej miere reflektujú to, že škola by mala byť pre študentov aj oporou, nielen prostredím na získavanie vedomostí. **Až 80% mladých ľudí vo veku 16-25 rokov sa prikláňalo k názoru, že škola nemusí byť len o učení.** Ak má teda študent nejaký problém, mal by sa v škole nájsť nejaký dospelý, ktorý by študentovi či študentke pomohol. Príklon k tomu, že škola má slúžiť len na učenie, sa ukázal len u 11% mladých. Na sedembodovej škále sa dokonca až takmer 50% priklonilo k najsilnejšiemu súhlasu, teda zvolili variant 7.

Graf 10: Názory na to, či má škola slúžiť výlučne len na získavanie vedomostí, alebo by sa v nej mali riešiť aj problémy mladých

N=1005

Ukazuje sa, že ženy vo väčšej miere vnímajú funkcie školy širšie ako muži. Kým príklon k tomu, že v škole by sa mal nájsť niekto dospelý, kto by mladým pomohol s problémami, sa ukázal u 74% mužov, u žien to bolo viac ako 86%. Podobne, čím vyššie dosiahnuté vzdelanie respondenti mali, tým častejšie sa prikláňali k tomuto výroku. Najčastejšie sa k nemu prikláňali zároveň mladí ľudia, ktorí v súčasnosti študujú na dennom štúdiu (86%, kým napríklad v kategórii nezamestnaných to bolo len približne 62%). Veľkosť sídla či kraj, v ktorom mladí ľudia žijú, nemali na tento názor štatisticky významný vplyv.

Zaujímavá súvislosť sa ukázala pri vnímaní rôznych aspektov života spoločnosti. Mladí ľudia, ktorí majú pocit, že na Slovensku nefunguje spravodlivosť pre všetkých rovnako, si napríklad častejšie mysleli, že škola by sa mala venovať aj problémom mladých. Títo mladí si zároveň častejšie myslia, že medzi ľuďmi dnes panujú také názorové rozdiely, že im to znemožňuje mať pozitívne vzťahy. Poukazuje to na istú citlivosť voči vnímaniu úlohy rôznych fenoménov spoločnosti (spravodlivosť, súdržnosť) a chápanie vzťahov medzi týmito javmi.

Mladí ľudia, ktorí sa v škole zúčastnili nejakých preventívnych programov v minulosti, zároveň štatisticky výrazne častejšie vnímali, že škola by sa mala venovať aj problémom mladých. To poukazuje na dôležitosť preventívnych aktivít v uvedomení si (a napĺňaní potrieb) mladých ľudí aj v iných oblastiach, ako je len odovzdávanie vedomostí. Mladí ľudia, ktorí vnímajú školu aj ako priestor pre riešenie svojich problémov, oveľa pozitívnejšie vnímali preventívne aktivity ako niečo, kde sa dozvedeli veľa nového a ktoré boli pre nich užitočné.

Tabuľka 16: Skúsenosti mladých ľudí s preventívnymi aktivitami

	Škola slúži najmä na učenie	Neutrálny postoj	V škole by mal študentom niekto pomôcť aj s osobnými problémami
Áno, zúčastnil/a som sa preventívnych aktivít	23,4%	22,2%	36,7%
Nie, nezúčastnil/a	64%	55%	39,9%
Neviem, nespomínam si	12,6%	26,7%	23,4%

N=1005

Mladí ľudia, ktorí vnímajú školu komplexnejšie, sú aj výrazne citlivejší na prejavy extrémizmu. V takmer každej položke sa ukázal štatisticky významný vzťah medzi tým, čo považujú mladí za prejav extrémizmu (napríklad fyzické či verbálne útoky na menšiny, nosenie nacistickej symboliky, konšpiračné myslenie a podobne) a ako vnímajú úlohu školy. Opäť sa teda ukazuje, že citlivosť na rôzne spoločenské problémy súvisí aj s dôverou ku škole a s pocitom, že škola by mala mladým poskytovať aj istú formu podpory a zázemia v prípade osobných problémov.

Fokusové skupiny s rôznymi mladými ľuďmi, najmä stredoškolákmi ukázali, že tento názor je skutočne veľmi silno zastúpený. Medzi týmito mladými sa ukázala veľká zhoda na tom, že škola by ani zďaleka nemala byť len o učení.

V prvom rade by to malo byť pre mladých ľudí **bezpečné miesto, kde sa všetci cítia dobre, panuje tam príjemná atmosféra** a nedochádza k zbytočným konfliktom, najmä šikane. Podľa mladých ľudí je to zároveň miesto, kde prebieha širšia socializácia, vytvárajú sa dôležité sociálne vzťahy, ktoré dopĺňajú alebo často aj nahrádzajú rodinné väzby. Ukázal sa aj názor, že v dnešných školách sa viac kladie dôraz na prospech, než na duševné stránky, empatiu a celkovú pohodu mladých ľudí.

„Škola by mala byť taký bezpečný priestor pre dieťa. To by mala byť taká prvá komunita, ktorú má mimo rodiny. Ja som také šťastie nikdy nemala, mne to nikdy nebolo dané v školách, kde som chodila. Ale bolo by to skvelé, ak by to tak bolo.“ (aktívni mladí)

Oblasti, na ktoré by sa mala škola zamerať okrem samotného učenia, je podľa mladých ľudí viac. Jednak by mala mladým dávať akýsi morálny kompas, učiť ich o hodnotách, empatii, rešpekte – spôsoboch, ako sa k sebe navzájom správať. Mala by zahŕňať aj psychologickú edukáciu, zameriavať sa aj na emócie ľudí a vzťahy. Zároveň by mala mladých ľudí osobnostne rozvíjať:

„Škola by nám mala dať možnosť osobnostne sa rozvíjať, lebo tie vedomosti, to si viem pozrieť aj na internete. Ale tým, že sme fyzicky v škole s učiteľmi, tak by tu mala byť istá komunikácia a riešenie problémov.“ (gymnázium, Bratislavský kraj)

Ďalším aspektom, na ktorý by mal byť zameraný vzdelávací proces, sú rôzne praktické zručnosti. Mladí cítia, že škola by ich skôr mala „učiť sa učiť“, prípadne pripravovať ich na rôzne životné situácie a orientáciu vo svete. Cítia pretlak informácií a potrebovali by sa v ňom zorientovať viac.

Mladí ľudia zároveň v diskusiách priniesli tému toho, že učitelia stále nie sú naučení uvažovať o škole ako o priestore, ktorý nie je len o učení. Sami sa sústreďujú najmä na odovzdávanie vedomostí, chýba im empatia, emocionálnosť, čas a ochota rozprávať sa so žiakmi aj o iných témach ako o obsahu vzdelávania.

„Mne z toho vyplýva, že nie žiaci sú tí, ktorí by potrebovali psychologické poradenstvo alebo kurz o duševnom zdraví, ale práve tí vyučujúci. Nie sú dostatočne poučení o medziľudských vzťahoch, neberú ohľad na to, že aj medzi ľuďmi by malo existovať nejaké to medziľudské puto.“ (gymnázium, Bratislavský kraj).

Škola by mala mladým ľuďom pomáhať s ich problémami

Fokusové skupiny zároveň poukázali na to, že mladí ľudia si myslia, že škola by mala byť priestor, kde nájdú pochopenie pre svoje problémy a ich potenciálne riešenie. Nie všetci mladí majú také rodinné zázemie, ktoré by im umožňovalo riešiť svoje problémy s rodičmi alebo inými príbuznými – vtedy by tu mala byť práve škola ako bezpečné prostredie, kde nájdú aj riešenie svojich problémov.

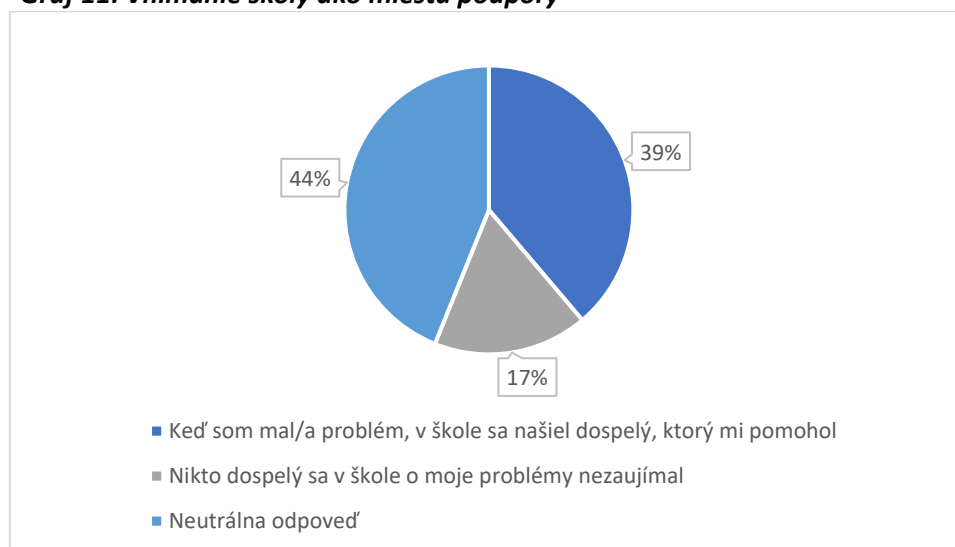
„Je to inštitúcia, kde človek trávi osem hodín denne svojho najproduktívnejšieho času, takže by tam mal byť niekto, kto mi vie pomôcť, keď mám nejaký problém.“ (aktívni mladí)

Pomoc zo strany školy zažilo len málo mladých ľudí

V predchádzajúcej časti sme sa zamerali na to, aké je celkové vnímanie úlohy školy pre mladých ľudí. V ďalšej otázke sme však chceli vedieť, či sa aj v skutočnosti môžu mladí ľudia na školu spoľahnúť, teda či majú osobnú skúsenosť s tým, že ak mali niekedy osobný problém, našiel sa v škole niekto, kto by im pomohol.

Tu sa ukázalo, že len o čosi viac ako tretina mladých ľudí mala takúto skúsenosť (38,7%). Takmer 44% sa priklonilo k výroku, že sa v škole o ich problémy nikdy nikto dospelý nezaujímal. To je pomerne silné zistenie, najmä v súvislosti s tým, koľko mladých (80%) to od školy očakáva.

Graf 11: Vnímanie školy ako miesta podpory

N=1005

(Ne)možnosť obrátiť sa na niekoho dospelého v prípade osobných problémov sa ukazuje byť javom, ktorý je v populácii mladých zastúpený rovnomerne. Ani pohlavie, veľkosť sídla či kraj neboli faktormi, ktoré by súviseli s tým, aké skúsenosti mladí ľudia mali. Zdá sa preto, že ak pomoc v škole mladí dostávajú, je to skôr o individuálnom nastavení konkrétnych učiteľov, ktorí vedia pomoc mladým ľuďom poskytnúť, než o nejakých systémových charakteristikách, ktoré by nám umožnili povedať, v akých situáciách či prostrediach sa môžu mladí ľudia v škole na učiteľov či iných dospelých obrátiť. Zaujímavé však je, že tí, ktorí sa v živote nemajú na koho obrátiť, výrazne častejšie uvádzali, že im nikto nikdy nepomohol ani v škole.

To sa preukázalo aj vo fokusových skupinách. Niektorí mladí ľudia mali veľmi dobrú skúsenosť s tým, že majú na škole človeka (učiteľa, psychologičku alebo nejakého iného spriateľného dospelého), za ktorým môžu reálne ísť so svojimi problémami. Viacerí sa vyjadrili, že často ide skôr o mladších učiteľov, ktorí sú im vekovo bližší, sú empatickejší a študovali v období, kedy sa kládol dôraz aj na iné aspekty vzdelávania ako samotný vyučovací proces.

„Niektorí učelia sa zaujímajú, ale najmä tí mladší. Ale starší, ktorí už dlho učia a učili ešte za socializmu, tak tí učia podľa svojich osnov. A absolútne ich nezaujíma, ako sa tí študenti majú.“ (gymnázium, Trnavský kraj)

Väčšina však s učiteľmi v tomto smere až takú dobrú skúsenosť nemá. Nevytvárajú sa vzťahy dôvery medzi učiteľmi a žiakmi, chýba empatia a snaha vidieť život v škole komplexnejšie. Študenti majú často pocit, že s učiteľmi sú skôr v akomsi antagonizme namiesto toho, aby v škole fungovali „na jednej lodi“ a mali vytvorené silné osobné vzťahy.

„Podľa mňa, keď má nejaký študent nejaký problém a chce by prísť za učiteľom, tak to vidím tak, že ten učiteľ by sa mu nesnažil pomôcť ako človeku, ale snažil by sa pomôcť počas toho problému dosahovať dobré školské výsledky, čo je podľa mňa veľká chyba.“ (gymnázium, Bratislavský kraj)

Dôležitú úlohu by mali zohrávať školskí psychológovia a psychologičky. To sa však deje len veľmi zriedka. V jednom prípade respondentka uviedla, že majú na škole psychologičku, ktorá nielen rieši akútne problémy mladých, ale realizuje aj mnohé aktivity na podporu duševného zdravia mladých, robí poradenstvo, dá sa na ňu obrátiť v každej situácii.

Ostatní mladí respondenti takúto dobrú skúsenosť nemajú. Väčšina vedela o tom, že na ich škole nejaká psychologička pôsobí, ale nikdy za ňou so svojim problémom nešli, nemajú voči nim dôveru, nepoznajú ich, nemajú s nimi vytvorené žiadne vzťahy a nemajú pocit, že by sa mohli, či mali na nich obrátiť so svojimi problémami:

„Ja som teraz akurát riešila nejaké rodinné problémy, tak ku mne sa dostalo nejaké náhodné číslo nejakej náhodnej pani, ktorá je akože naša psychologička a nikdy som o nej nepočula. Dostala som na ňu číslo od našej triednej a tá mi treskla dvermi pred nosom, že zavolaj. Ja som tej psychologičke zavolala, ale ani sme si nevedeli nájsť termín, lebo mala plno, tak som si našla súkromnú.“ (aktívni mladí)

[Pomoc zo strany školy má vplyv aj na celkový pocit, že sa na ľudí a inštitúcie dá spoľahnúť](#)

Zároveň ide o mladých ľudí, ktorí sa aj oveľa častejšie cítia byť v živote outsidermi. Títo mladí tiež oveľa častejšie odpovedali, že sa o ich problémy v škole nikdy nikto nezaujímal. Táto súvislosť bola úplne jednoznačná – čím častejšie sa mladí cítili byť outsidermi, tým častejšie odpovedali, že sa nemali

v škole na koho spoľahnúť. Podobne to bolo aj s celkovou dôverou k iným ľuďom či k spravodlivosti na Slovensku, resp. k iným inštitúciám, ako je napríklad samospráva alebo polícia. Tí, ktorí uvádzali, že mali v škole niekoho, kto im v živote pomohol, oveľa pozitívnejšie vnímali to, že sa dá spoľahnúť na spravodlivosť v krajine, verili v dobré vlastnosti ľudí a častejšie aj dôverovali iným inštitúciám (napríklad polícii, samospráve a podobne).

Ukazuje sa teda, že škola má skutočne potenciálne veľký vplyv na to, ako sa mladí v živote cítia, a či dôverujú tomu, že sa môžu spoľahnúť na iných ľuďoch či inštitúcie.

Samospráva a jej vnímanie mladými ľuďmi

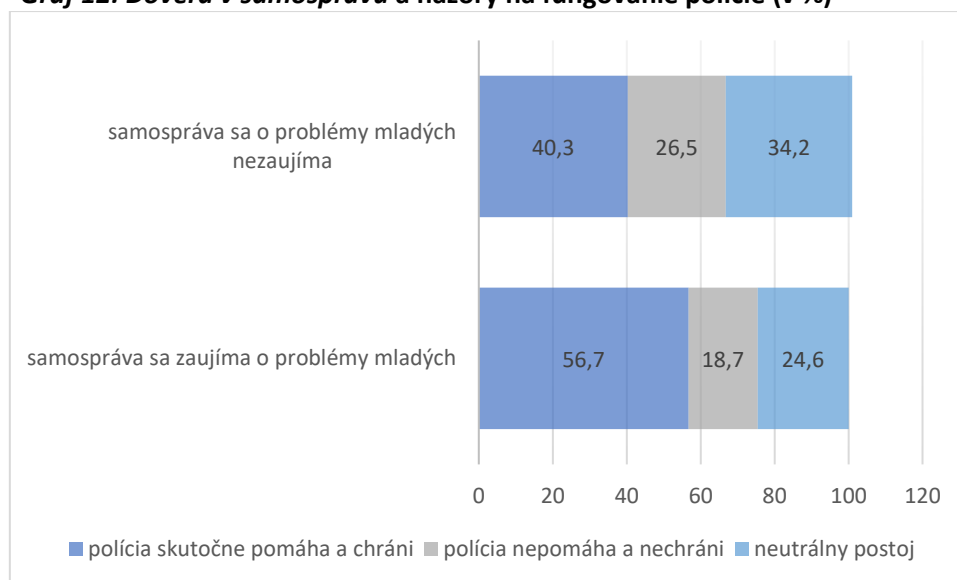
Samospráva je ďalšou inštitúciou, ktorá môže plniť dôležitú úlohu v živote mladých ľudí a realizovať aktivity, ktoré vedú k sociálnej súdržnosti a budovaniu dôvery aj u mladých ľudí, čo je možné považovať za základ prevencie radikalizácie mladých.

Vo výskume sme sa zamerali na to, či sa samospráva zaujíma o mladých ľudí a či možno dôverovať primátorovi či starostovi mesta/obce.

Podľa mladých ľudí v našom výskume prevláda skôr nezaujem samosprávy o problémy mladých ľudí. Približne tretina mladých vyjadrila príklon k výroku, že sa samospráva o problémy mladých zaujíma. Až 60% sa zas priklonilo k výroku, že **nikdy nepočuli, že by sa samospráva zaujímala o problémy mladých**. Zvyšok uviedol neutrálnu odpoveď.

Vek, vzdelanie, pohlavie a ani regionálne rozdelenie nemali vplyv na to, ako mladí samosprávu vnímajú. Ako zaujímavá súvislosť sa však ukazuje to, že tí mladí ľudia, ktorí hovoria, že samospráva sa o problémy mladých ľudí zaujíma, aj častejšie uvádzajú, že u ľudí prevládajú skôr dobré vlastnosti. Zároveň sa u nich preukazuje aj dôvera k iným inštitúciám – napríklad majú pocit, že polícia nám skutočne pomáha a chráni nás a sami s ňou majú dobré skúsenosti (pozri časť *Dôvera v políciu*). Čím horšie skúsenosti s políciou mladí mali, tým častejšie uvádzali aj to, že sa samospráva nezaujíma o problémy mladých. Ukazuje sa teda, že tieto javy sú vzájomne prepojené.

Graf 12: Dôvera v samosprávu a názory na fungovanie polície (v %)

N=1005

Podľa mladých ľudí sa primátori miest a starostovia obcí o problémy mladých nezaujímajú

Veľmi podobné to bolo aj v prípade dôvery k samotnému starostovi či primátorovi a pocitu, že sa naňho môžu mladí ľudia kedykoľvek obrátiť. Len 23,9% sa viac či menej priklonilo k výroku o možnosti dôverovať. Viac ako polovica (50,4%) vyjadrila prevažujúcu nedôveru k primátorovi či starostovi. Podobne ako pri predchádzajúcej otázke, ani tu sa socio-demografické charakteristiky neukázali ako dôležité pri tom, akú mieru dôvery v primátora či starostu mladí ľudia prejavujú.

Zaujímavé však je, že sa ukázala súvislosť medzi tým, či dôverujú primátorovi a pocitom, že sa majú na koho obrátiť vo svojom živote. Mladí, ktorí odpovedali, že sa nemajú na koho obrátiť, vyjadrovali aj výraznejšiu nedôveru k primátorovi/starostovi a tvrdili, že nikdy nepočuli, že by sa zaujímal o problémy mladých ľudí.

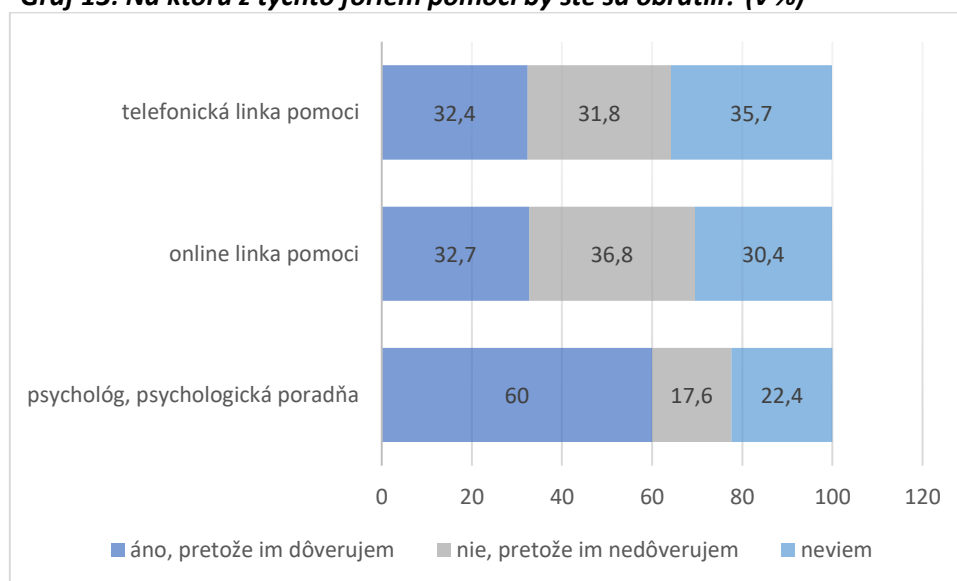
Naopak, mladí ľudia, ktorí majú pocit, že u ľudí celkovo prevládajú dobré vlastnosti, na Slovensku je možné domôcť sa spravodlivosti a prejavovali aj dôveru v políciu, výrazne častejšie označovali, že sa primátorovi/starostovi dá dôverovať.

Dôvera v poradenské zariadenia

V rámci témy dôvery sme sa zamerali aj na to, na akú formu inštitucionálnej pomoci by sa mladí ľudia obrátili, ak by mali v živote nejaké problémy.

Ako vidno z nasledujúceho grafu, osobná psychologická pomoc priamo v mieste bydliska požíva u mladých ľudí väčšiu dôveru ako telefonické či online formy podpory. To je pomerne prekvapujúce zistenie, najmä vzhľadom na to, že u mladých ľudí by sa predpokladala skôr ochota zdôveriť sa niekomu anonymne a z väčšieho pohodlia svojho domu. Otázne však je, nakoľko aj mladí ľudia tieto možnosti v realite využívajú a poznajú a čo to hovorí o ich dostupnosti.

Graf 13: Na ktorú z týchto foriem pomoci by ste sa obrátili? (v %)

N=1005

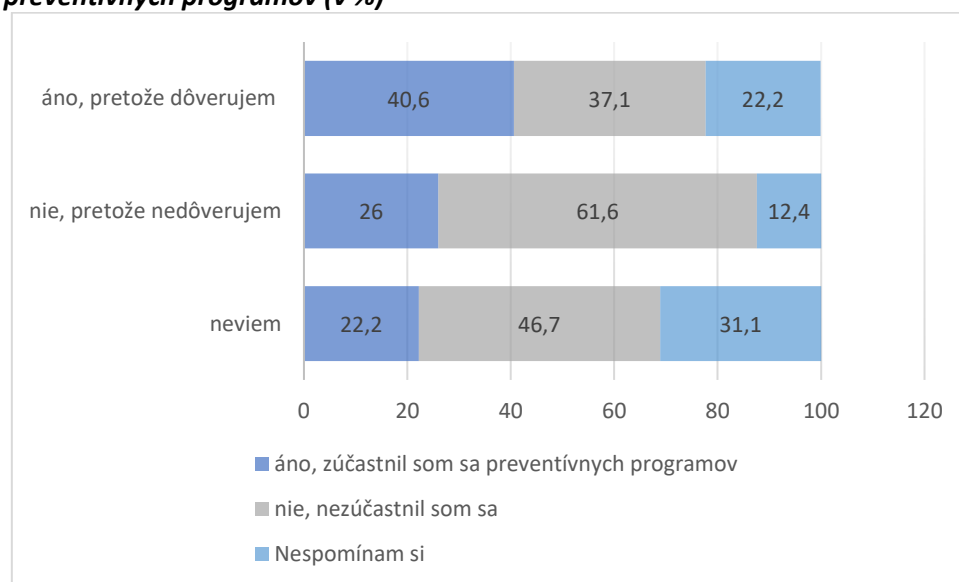
Mladí ľudia dôverujú predovšetkým psychologom a psychologickým poradňam

Na psychológa či psychologickú poradňu by sa s dôverou obracali skôr dievčatá (68,7%) než chlapci (51,7%) a mladí ľudia, ktorí majú dosiahnuté vyššie vzdelanie. Oveľa častejšie aj študenti vysokých škôl a ľudia, ktorí pracujú ako nemanuálni pracovníci než tí, čo sú nezamestnaní, resp. pracujú manuálne.

Za psychológom či do psychologickkej poradne by oveľa častejšie išli aj mladí ľudia, ktorí prejavujú väčšiu všeobecnú dôveru k iným ľuďom (napríklad tí, ktorí si myslia, že u ľudí prevládajú skôr pozitívne vlastnosti) a dôverujú aj inštitúciám – teda mali v škole niekoho, na koho sa mohli obrátiť, veria, že polícia pomáha a chráni a podobne.

Mladí ľudia, ktorí sa v uplynulých rokoch zúčastnili nejakých preventívnych aktivít, či už v škole alebo niekde inde, tiež oveľa častejšie uvádzali, že by sa obrátili na psychológa či poradňu.

Graf 14: Ochota navštíviť psychológa, poradňu podľa absolvovania preventívnych programov (v %)

N=1005

Veľmi podobné faktory sa ukázali byť dôležité aj pri potenciálnom využití online či telefonických línií pomoci. Tiež by ich častejšie využili dievčatá ako chlapci, aj keď rozdiely neboli natoľko výrazné. Avšak vzdelanie či zamestnanecký status na toto rozhodnutie už vplyv nemali.

Dôvera ku škole a polícii sa aj v týchto dvoch prípadoch ukázala byť dôležitým faktorom pri rozhodovaní, či by online alebo telefonickú linku využili. Podobne ako v prípade návštevy psychológa, aj v týchto prípadoch absolvovanie preventívnych aktivít vo významnej miere súvisí s tým, či by tieto formy pomoci využili.

Dôvera v políciu

Polícia zohráva dôležitú rolu v udržiavaní poriadku v spoločnosti a môže plniť aj úlohu v prevencii radikalizácie. Ak si neplní svoju prácu a ľudia jej nemôžu dôverovať, môžu sa prikláňať k alternatívnym formám nastoľovania poriadku v spoločnosti.

Polícia SR má slogan „Pomáhať a chrániť“. V iných realizovaných výskumoch na celkovej populácii sa ukazuje, že dôvera v políciu je pomerne nízka a tento slogan mnohí ľudia vnímajú len ako „zlý vtíp“.¹

Preto sme sa na túto tému zamerali aj v našom výskume. Mladým ľuďom sme položili otázku, nakoľko je výrok o tom, že polícia nám pomáha a chráni nás, pravdivý. Tretina mladých ľudí sa priklonila k výroku, že polícia nás nechráni a nepomáha nám. Opak si myslí približne 43% mladej populácie. Štvrtina sa v posudzovaní týchto výrokov priklonila k strednej, teda neutrálnejmu variantu.

Na tento názor nemá vplyv ani pohlavie, vek či vzdelanostná úroveň respondentov. Určitá súvislosť sa ukázala pri sociálnom statuse, kedy si študenti vysokých škôl a nemanuálni pracovníci častejšie mysleli, že polícia nás skutočne chráni a pomáha nám než ľudia, ktorí sú nezamestnaní alebo pracujú manuálne.

Najsilnejšia súvislosť sa ukázala v prípade celkového zabezpečenia domácnosti, čiže finančného statusu. Tí, ktorí sa považujú za chudobných alebo zle zabezpečených si na rozdiel od tých lepšie situovaných štatisticky významne častejšie mysleli, že polícia nám nepomáha a nechráni nás.

Fokusové skupiny priniesli hlbší pohľad do tejto témy. Veľmi často sa objavoval názor, že sa táto téma nedá paušalizovať. Viacerí upozorňovali predovšetkým na osobné charakteristiky konkrétnych policajtov či policajtiiek. Niektorí policajti sú nápomocní, zhovievaví, prípadne solidárni s ľuďmi a snažia sa im pomôcť. Na druhej strane, iní sú arogantní, nepríjemní a snažia sa za každú cenu ľudí len „nachytať“ na tom, čo robia zle a pokutovať ich. Mnohých vnímajú len ako takých „frajerkov“, ktorí sa predvážajú, že sú niečo viac ako iní ľudia. Využívajú svoju moc voči iným.

„Súhlasím, že je veľa takých, keď je chalan, že budem sa páčiť babám a budem mať dobrý plat a pôjdem skoro do dôchodku, málo je takých, čo chcú pomáhať a chrániť.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

„Ale zas záleží aj od osobnosti. Sú policajti, ktorí sú zhovievaví, zastavia vás na ceste a skôr vám dohovoria. A potom sú takí, ktorí vás zastavia za hocičo a ako sa hovorí, kto chce psa biť, palicu si nájde.“ (gymnázium, Bratislavský kraj)

Tu sa však ukázal aj názor, že by to tak nemalo byť a človek by sa v kontakte s políciou ako inštitúciou nemal stretávať s tým, že narazí na „dobrého“ alebo „zlého“ policajta. Mala by existovať nejaká základná transparentnosť pri konaní voči ľuďom.

[Dobré skúsenosti s políciou a dôvera v iné inštitúcie súvisí s pocitom, že polícia nám pomáha a chráni nás](#)

Príklon k názoru, že polícia nám nepomáha a nechráni nás, majú veľmi často mladí ľudia, ktorí sa v živote nemajú na koho obrátiť. Tí, ktorí sú „stále“ v situácii, že sa nemajú na koho obrátiť až v 68% prípadov volili príklon k výroku, že polícia nám nepomáha a nechráni nás. Naopak, tí, ktorí v takejto situácii nie sú nikdy, si to mysleli len v tretine (30,1%) prípadov. **Naznačuje to teda, že celkový pocit bezmocnosti v živote a nedostatok istoty súvisí aj s vnímaním toho, ako majú mladí pocit, že ich inštitúcie chránia – koniec koncov, bolo to tak rovnako aj v prípade školy a pocitu, že im v škole nikto dospelý nepomohol, keď mali nejaký problém.** Rovnako je to aj v prípade celkovej spokojnosti so svojím životom. Čím častejšie majú mladí pocit, že polícia nás chráni, tým častejšie sú aj spokojní so svojím životom.

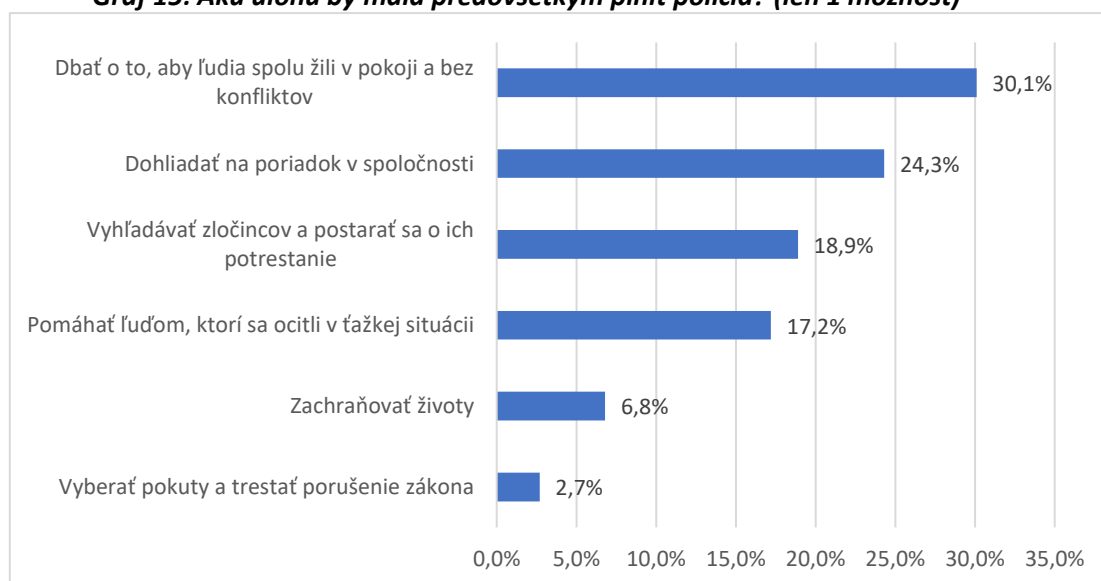
¹ Kriglerová, E.G., Chudžíková, A.H., Kadlečíková, J. (2017), [Kvalitatívny výskum hodnôt na Slovensku. Analýza fokusových skupín](#), Bratislava, Centrum pre výskum etnicity a kultúry.

Viera v dosiahnutie spravodlivosti a presvedčenie, že u ľudí prevažujú skôr pozitívne vlastnosti, sa tiež ukázali byť silnou súvislosťou s dôverou v políciu. A pochopiteľne, dobré skúsenosti s políciou u mladých ľudí utvrdzujú pocit, že polícia nám pomáha a chráni nás. Kým tí, ktorí mali veľmi dobré skúsenosti s políciou sa až v 80% prípadov prikláňali k tomu, že polícia nám pomáha, z tých, čo mali skúsenosti zlé to bolo len 11%.

Polícia by mala dbať na poriadok v spoločnosti a na to, aby ľudia spolu žili v pokoji a bez konfliktov. Mladí ľudia podporujú skôr preventívnu, ako represívnu rolu polície

Pre širšie pochopenie vnímania polície v našej krajine nás zaujímalo aj to, akú úlohu by polícia mala v spoločnosti plniť. Dalo by sa predpokladať, že mladí ľudia si budú myslieť, že polícia má najmä vyhľadávať zločincov a trestať ich, či vyberať pokuty. To si však myslela len necelá štvrtina mladých. Vo výskume sa ukázalo, že najviac mladých ľudí si myslí, že hlavnou úlohou polície je „**dbať o to, aby ľudia spolu žili v pokoji a nedochádzalo ku konfliktom**“ a zároveň, aby polícia **dohliadala na poriadok v spoločnosti**. **Tieto dva varianty zvolila spolu viac ako polovica respondentov**. Ak k tomu pripočítame ďalších 17%, ktorí si myslia, že by polícia mala pomáhať ľuďom, keď sa ocitnú v ťažkej životnej situácii, ukazuje sa, že **mladí ľudia vidia v polícii skôr tých, ktorí majú skutočne pomáhať a chrániť ľudí viac, než konať voči ľuďom represívne**. To je pomerne silné a dôležité zistenie.

Graf 15: Akú úlohu by mala predovšetkým plniť polícia? (len 1 možnosť)

N=1005

Aj mladí ľudia vo fokusových skupinách si mysleli, že polícia by tu mala byť predovšetkým na to, aby pomáhala ľuďom s ich problémami. Mali by vypočuť ľudí, nebyť ľahostajní a nezľahčovať problémy, ktoré majú. Mali by riešiť konflikty medzi ľuďmi, ale pristupovať k nim spravodlivo.

Mladí ľudia si nemyslia, že polícia koná empaticky a spravodlivo

Ďalšou témou, ktorou sme sa vo výskume zaoberali, bolo vnímanie rôznych aspektov fungovania polície v oblasti rešpektu, spravodlivosti a rovnosti.

Ako ukazuje graf nižšie, spokojnosť s fungovaním polície nie je príliš vysoká, k žiadnemu výroku sa nepriklonila viac ako polovica mladých ľudí v našom výskume.

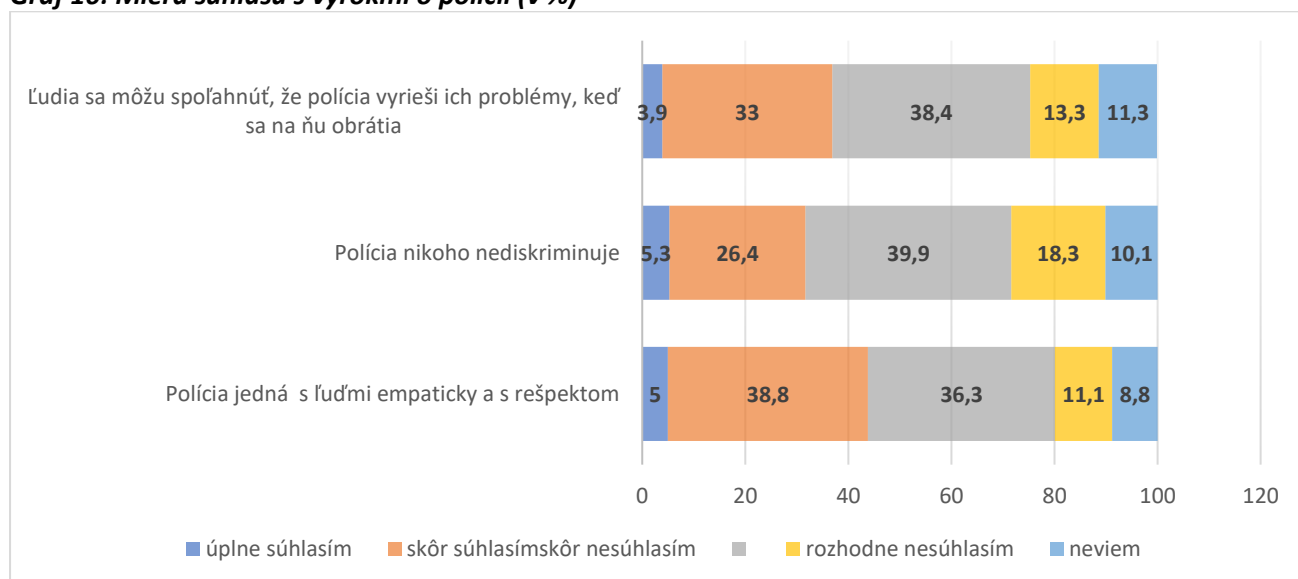
Najčastejšie si mladí ľudia myslia, že polícia jedná s ľuďmi s rešpektom a empaticky – k tomuto výroku sa priklonilo približne 44% respondentov. Najmenej často si zas myslia, že polícia s ľuďmi jedná rovnocenne bez ohľadu na to, kým sú – teda nikoho nediskriminuje. S takýmto výrokom sa stotožnilo len 40% respondentov.

Na tento aspekt poukazovali veľmi často aj mladí ľudia vo fokusových skupinách. Veľmi často hovorili, že napríklad etnické menšiny (napríklad Rómovia) alebo aj ženy (v prípade domáceho násillia) nenájdu u policajtov rovnaké pochopenie ako ostatní obyvatelia. Veľmi silno tak vnímali nerovnosti, ktoré v spoločnosti stále prevažujú, aj napríklad pri konaní polície.

„Systémovo to moc dobre nefunguje, aj keď musím povedať, že mne vždy vyhovelí, ale ja nie som z nejakej menšiny. K majorite sa asi správajú empaticky, ale pri menšinách nepomáhajú a nechránia.“
(členovia mládežníckych parlamentov)

To, že sa ľudia môžu na políciu spoľahnúť, ak sa na ňu obrátia so svojimi problémami – tu úplne či skôr súhlasilo len 36,9% mladých respondentov, čiže o niečo viac ako tretina.

Graf 16: Miera súhlasu s výroky o polícii (v %)

N=1005

Existuje teda pomerne široký priestor, v rámci ktorého by sa fungovanie polície mohlo zlepšovať aj vzhľadom na dôveru, ktorú ľudia voči nej majú. Pocit, že na políciu sa môžu ľudia obrátiť, keď cítia krivdu a že tá bude zároveň jednáť empaticky a rovnocenne so všetkými, je dôležitým aspektom pocitu bezpečia a istoty, ktoré sú pre ľudí dôležitými hodnotami.

Pri všetkých posudzovaných výrokoch sa ukázalo, že nie je dôležité vzdelanie, veľkosť obce, kde mladí žijú, alebo kraj, či momentálny sociálny status. Ako dôležitá súvislosť sa však ukazuje **celková spokojnosť so svojím životom a dôvera k iným**. Ak majú mladí ľudia pocit, že sa nemajú v živote na koho obrátiť, nedôverujú rôznym inštitúciám alebo sa cítia byť outsidermi, oveľa častejšie vnímajú aj políciu a jej aktivity skepticky – teda, že jedná s ľuďmi neférovou a bez rešpektu. Osobné skúsenosti s políciou sú pochopiteľne tiež faktorom, ktorý s týmito postojmi súvisí. Zaujímavé je, že pozitívnejšie vnímanie mali skôr mladí muži ako ženy.

Téma dôvery sa ukazovala ako veľmi dôležitá aj vo fokusových skupinách. Ukazuje sa, že na Slovensku prevláda skôr pocit strachu z polície, pretože sa prezentuje skôr ako represívny orgán než ako inštitúcia, ktorá je tu pre nás. Ak by sa napríklad mladí ľudia ocitli v cudzom meste a stratili sa, obvykle by sa neobrátili na políciu s prosbou o pomoc, lebo majú z nej skôr strach.

„Podľa mňa je to v analógii s tou dôverou, že keď vidím toho policajta, tak prvé čo mi napadne, je strach, nedôvera v toho policajta, nedôvera v tú inštitúciu (...) aj keď idem na úrady, tak taká nedôvera a strach ma vždy premknú.“ (aktívni mladí)

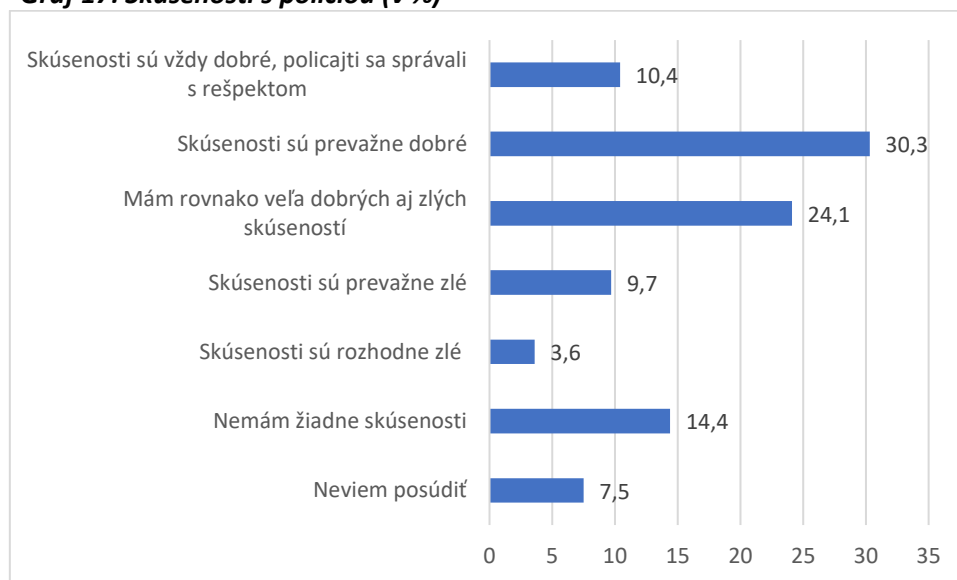
„Mám voči policajtom taký rešpekt - aj keď som nič neurobila. Lebo to je presne také, ako keď idete z obchodu a bojíte sa, že budete pípať, aj keď ste nič neurobili, že ten policajt príde a niečo na vás vytiahne.“ (aktívni mladí)

To sa však nedeje len v polícii, ale v kontakte so všetkými inštitúciami. Tie podľa respondentov fungujú tak, že namiesto pomoci a poradenstva sa vždy skôr snažia poukazovať na nedostatky a trestať. Úlohou inštitúcií by nemalo byť len dozerať a trestať, ale najmä poskytovať pomoc a sprevádzanie rôznymi životnými situáciami.

Zlé skúsenosti s políciou má len 13 % respondentov

Napriek vyššie spomínanej nedôvere voči polícii, osobné skúsenosti s ňou nie sú také zlé, ako by sa dalo očakávať. Približne 15% mladých ľudí nemalo žiadnu osobnú skúsenosť s políciou, ostatní popisovali svoje skúsenosti ako neutrálne (vyvážené dobré aj zlé), či prevažne dobré. Len 13% z nich povedalo, že majú prevažne zlé alebo rozhodne zlé skúsenosti (pozri graf nižšie).

Graf 17: Skúsenosti s políciou (v %)

N=1005

Osobné skúsenosti mladých ľudí, ktorí sa zúčastnili fokusových skupín, boli tiež veľmi rôzne. Väčšina sa prikláňala k tomu, že vždy záleží na tom, akého konkrétneho policajta stretnete. U niektorých prevládali dobré skúsenosti, u niektorých zlé, ale vždy poukazovali na situačnosť tejto skúsenosti a osobné charakteristiky policajtov, s ktorými sa stretli. Väčšina však žiadne skúsenosti nemala.

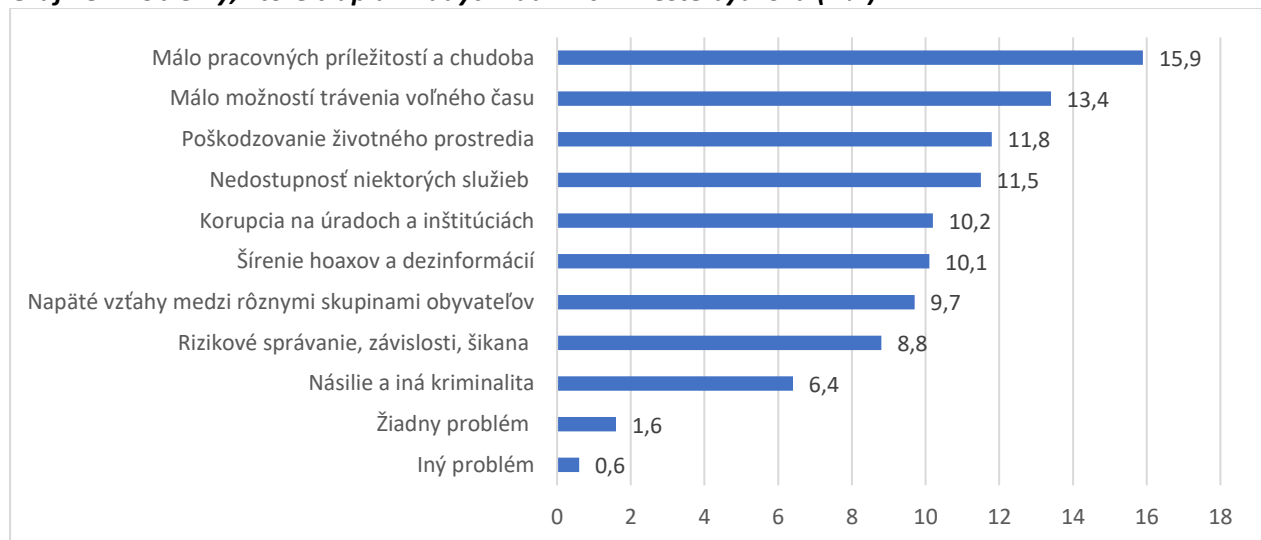
„Ja som raz podávala trestné oznámenie, bola som vypočúvaná dvakrát a tam som pochopila, že sú dva druhy policajtov a ten jeden mladší sa fakt zaujímal, dodržiaval ešte všetky tie pravidlá a potom som bola na druhom so starším policajtom, ktorý mi pripadal, že rýchlo to spíšme, nechcem povedať, že to chcel zamiesť pod koberec, ale ako keby si nechcel spraviť ďalšiu robotu, hľadal najjednoduchšie riešenie, aj odišiel z toho výsluchu rýchlo preč.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

Spoločenské problémy očami mladých

Radikalizácia a príklon k extrémizmu môže okrem iného súvisieť aj s tým, že sa ľudia potýkajú s problémami, ktoré podľa nich nikto nerieši, alebo inštitúcie, ktoré majú riešenie daných problémov v kompetencii, ich riešia nedostatočne alebo vôbec. V takejto situácii frustrácia a nespokojnosť časti populácie môže vyústiť do postupnej radikalizácie a zastávania extrémistických postojov, obviňovania niektorých skupín obyvateľstva zo vzniku daných problémov, hľadania a navrhovania alternatív, ktoré sú v rozpore s demokratickým usporiadaním spoločnosti.

Mladých ľudí sme sa v našom výskume pýtali, ako oni vnímajú problémy v lokalite, kde žijú a kto podľa nich najefektívnejšie prispieva k riešeniu daného problému. Respondenti mohli uviesť tri najzávažnejšie problémy, ktoré trápia ľudí v meste/obci, kde žijú. Ak odpovede zosumarizujeme bez ohľadu na poradie, v ktorom respondenti problémy uviedli, potom podľa mladých ľudí verejnosť v ich meste/obci najviac trápí **málo pracovných príležitostí a chudoba (15,9%), málo možností trávenia voľného času (13,4%), poškodzovanie životného prostredia (11,8%) a nedostupnosť niektorých verejných služieb (11,5%)**. Najmenej často uvádzali rizikové správanie, závislosti, šikanu (8,8%) a násilie alebo inú kriminalitu (6,4%). Veľmi málo mladých uviedlo, že v ich meste/obci, by sa nevyskytoval žiadny problém, ktorý by ľudí trápil (1,6%).

Graf 18: Problémy, ktoré trápia mladých ľudí v ich mieste bydliska (v %)

N=1005

Starších trápia nedostatočné pracovné príležitosti a kriminalita, mladších viac nedostatok možností trávenia voľného času

Ak sa pozrieme podrobnejšie na to, v akom poradí uviedli respondenti problémy trápiace ľudí v ich meste alebo obci, potom najzávažnejšími problémami, ktoré boli menované **ako prvé boli: málo pracovných príležitostí/chudoba, nedostatok príležitostí na trávenie voľného času, nedostupnosť niektorých verejných služieb a korupcia na úradoch/inštitúciách.**

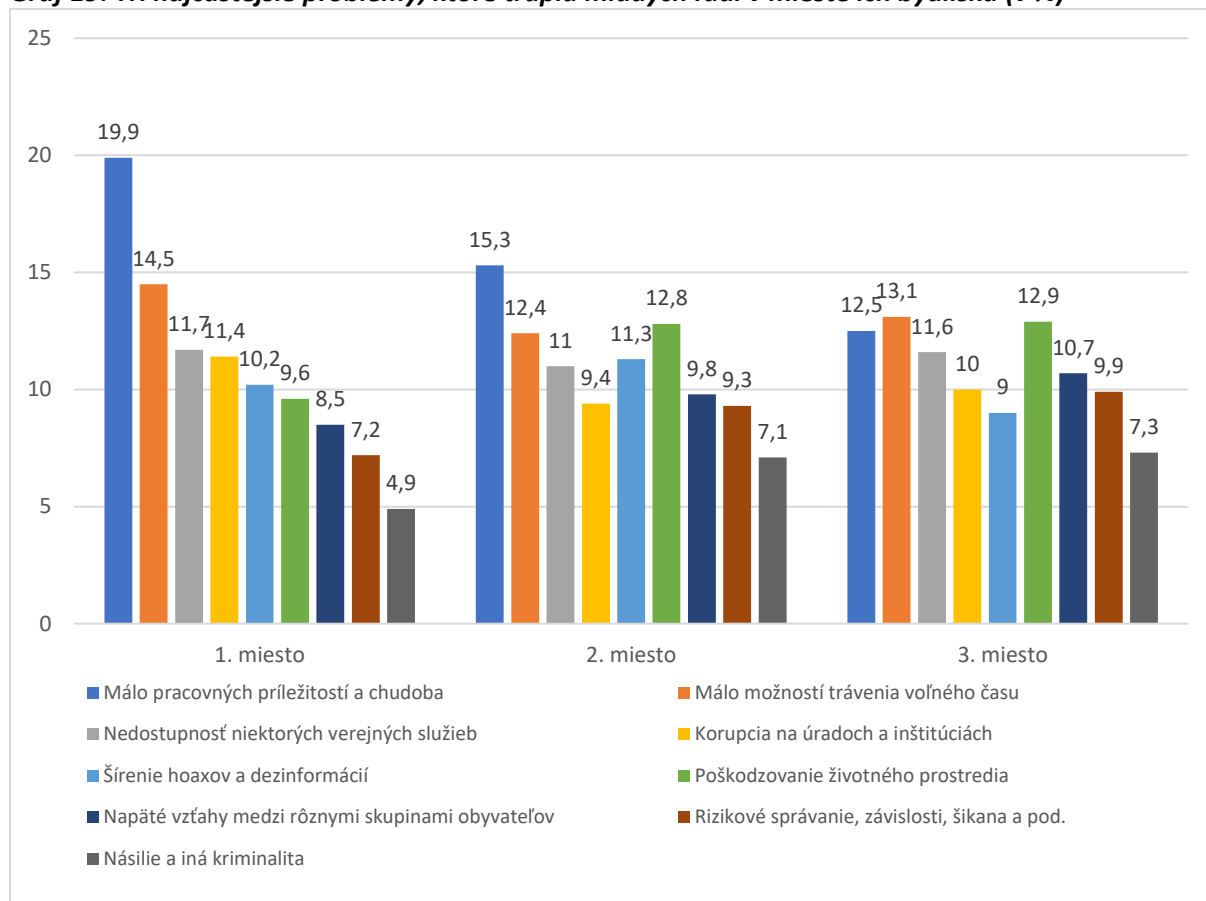
Ukázali sa aj určité rozdiely v tom, aké problémy uvádzali rôzne podkategórie vzorky. Starší z respondentov (23-25 rokov) častejšie uvádzali nedostatok pracovných príležitostí a šírenie nepravdivých informácií. Naopak, mladší častejšie uvádzali nedostatok možností pre trávenie voľného času, napäté vzťahy, rizikové správanie a kriminalitu.

Respondenti z menších obcí (do 4999 obyvateľov) častejšie vybrali nedostupnosť verejných služieb, málo pracovných príležitostí/chudoba, respondenti z väčších miest skôr vybrali problémy ako napäté vzťahy, korupciu na úradoch/inštitúciách a rizikové správanie. Málo pracovných príležitostí výrazne častejšie uvádzali mladí z Prešovského, Košického a Banskobystrického kraja. Korupciu častejšie uvádzali respondenti z Bratislavského a Košického kraja, tí tiež častejšie než ostatní uviedli problém napätých vzťahov medzi rôznymi skupinami obyvateľov. Poškodzovanie životného prostredia častejšie než iní vybrali respondenti z Nitrianskeho kraja. Šírenie dezinformácií častejšie uvádzali respondenti z Bratislavského, Trenčianskeho a Žilinského kraja. Nedostatok príležitostí pre trávenie voľného času uvádzali respondenti zo všetkých krajov, najmenej však z Bratislavského, Banskobystrického a Košického. Tieto zistenia poukazujú **na výraznú regionálnu diferenciaciu vo vnímaní problémov, ktoré ľudí v závislosti od veľkosti obce/mesta a regiónu trápia.**

Na druhom mieste sa poradie najčastejších problémom trochu zmenilo, opäť podľa respondentov ľudí najviac trápil **nedostatok pracovných príležitostí/chudoba, ale tiež poškodzovanie životného prostredia a nedostatok príležitostí na trávenie voľného času.** Tu sa ukázalo, že určitý rozdiel medzi respondentmi je len podľa toho, z akej veľkej obce/mesta pochádzajú. Respondenti z menších obcí (do 4999 obyvateľov) častejšie uviedli nedostatok príležitostí pre trávenie voľného času, nedostupnosť verejných služieb a málo pracovných príležitostí. Naopak, mladí z väčších miest uviedli častejšie korupciu a rizikové správanie.

Ako tretie respondenti najčastejšie menovali problémy ako **nedostatok príležitostí pre trávenie voľného času, poškodzovanie životného prostredia a nedostatok pracovných príležitostí/chudoba.** Poškodzovanie životného prostredia bolo často menované najmä ako druhé a tretie v poradí, čo môže signalizovať, že to nie je problém, ktorý ťaží ľudí primárne, ale sekundárne je to významný problém, ktorý mladá generácia vníma pravdepodobne citlivejšie, než stredná a staršia veková kategória. Opäť sa ukázal rozdiel v tom, ako odpovedali mladí v súvislosti s veľkosťou obce/mesta, kde žijú. Podľa respondentov z menších obcí alebo miest, ľudí v týchto lokalitách trápí najmä nedostatok možností pre trávenie voľného času, nedostupnosť niektorých verejných služieb, nedostatok pracovných príležitostí a chudoba. Tí, ktorí žijú vo väčších mestách častejšie vybrali problémy ako napäté vzťahy medzi rôznymi skupinami, šírenie nepravdivých informácií a hoaxov a korupciu.

Graf 19: Tri najčastejšie problémy, ktoré trápia mladých ľudí v mieste ich bydliska (v %)

N=1005

Vo fokusových skupinách respondenti často formulovali problémy spojené s tým, že mladí sú intenzívne prítomní aj v online svete. Na jednej strane ich k tomu prinútili okolnosti počas pandémie, kedy sa veľká časť ich aktivít presunula do online prostredia, na druhej strane to vyplýva aj z toho, že komunikujú online a sú konfrontovaní aj s množstvom informácií, ktoré cielene nevyhľadávajú, alebo sú konfrontovaní s rôznymi vzormi správania a výzoru, ktoré sú pre nich nedosiahnuteľné, čo môže u mnohých z nich viesť k frustrácii.

„Niečo sa stane, niekto to pošle, niekto sa pobije a zrazu to vidí celé Slovensko, a to je veľký problém, že až moc žijeme na internete, v takom nekontaktnom prostredí.“ (nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Mladí sa zároveň vo svojom bezprostrednom alebo širšom prostredí stretávajú s rozličnými problémami, ktoré v nich vyvolávajú dva typy reakcií. Na jednej strane by chceli prispieť k zmene, napríklad aby bol vzdelávací systém efektívnejší, aby boli ľudia na Slovensku tolerantnejší, aby nemali rigidné postoje. Druhou, pomerne častou reakciou, je rezignácia a pocit, že aj tak sa ich aktivitou nič nezmení. Títo mladí veľmi často uvažujú nad odchodom zo Slovenska a životom v inej krajine. Tí, ktorí sú motivovaní skôr nadobúdaním skúseností v zahraničí (štúdiom, prácou v zahraničí), skôr uvažujú o návrate na Slovensko. Tí, ktorí sú frustrovaní zo stavu spoločnosti a z nemožnosti prispieť ku zmene, uvažujú oveľa častejšie o odchode.

Čo sa týka bližšieho prostredia, v ktorom sa mladí pohybujú (škola, mesto/obec), často hovoria o tom, ako je škola a celý vzdelávací systém zastaralý a nevedie k ich rozvoju a k tomu, aby boli pripravení do života a na trh práce. Mladí majú zároveň pocit, že majú málo príležitostí sa navzájom stretávať a socializovať, to ich zase len núti byť viac prítomní v online svete, čo so sebou však nesie už spomínané

riziká. Zároveň majú často pocit, že ich staršie generácie znevažujú a prehládajú, neberú do úvahy ich názor a problémy, ktorými žijú.

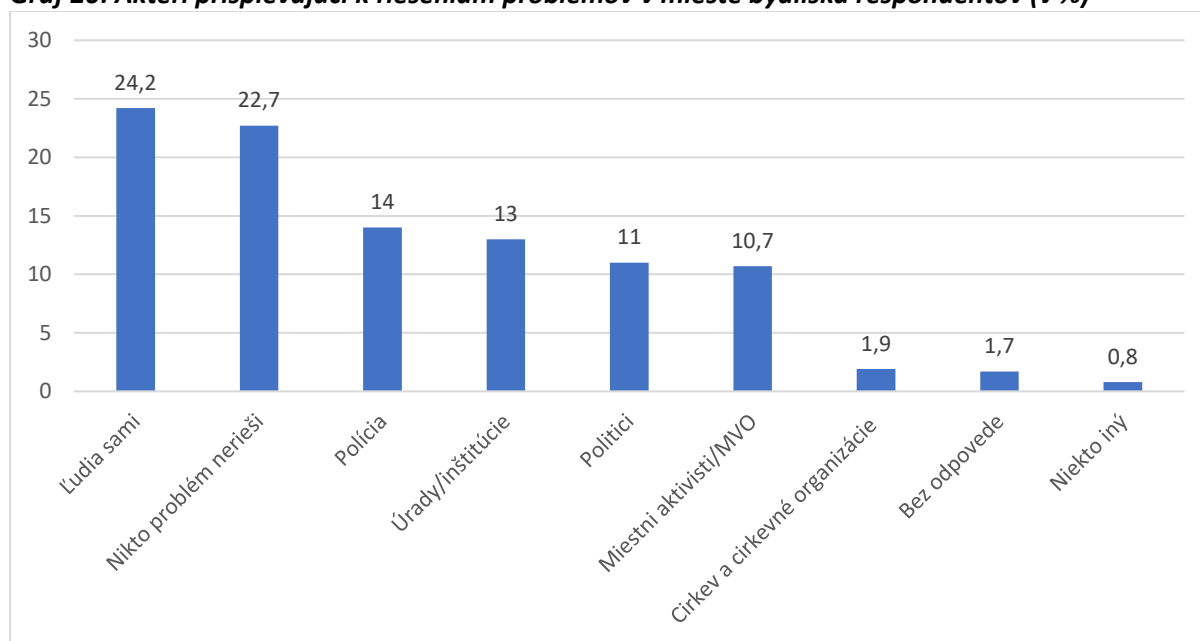
Mnohé problémy na lokálnej úrovni podľa mladých ľudí nerieši žiadna autorita

Zároveň nás pri menovaných problémoch zaujímalo, kto podľa mladých najviac prispieva k ich riešeniu. Otázkou sme sa snažili zistiť najmä to, či k riešeniu problému prispievajú nejaké organizácie alebo inštitúcie pôsobiace na lokálnej úrovni. Nedostatočné alebo neefektívne riešenie pomenovaných problémov totiž môže byť potenciálnym zdrojom napätia a frustrácie časti verejnosti, ktoré sa môže prejaviť aj príklonom k extrémistickým politickým stranám alebo inými prejavmi extrémizmu a radikalizácie.

Ako ukazujú naše zistenia, mladí si myslia, že **sú to práve ľudia sami, kto najefektívnejšie prispieva k riešeniu problémov** na lokálnej úrovni. Uviedla to takmer štvrtina respondentov (24,2%). Podobne veľká časť respondentov (22,7%) si myslí, že problémy, ktoré uviedli, nerieši nikto.

Spolu teda až **46,9% respondentov** uviedlo, že menované problémy buď nerieši nikto alebo niekto mimo formálne ustanovených inštitúcií a postupov. **Títo respondenti teda na lokálnej úrovni nevidia oficiálne ustanovenú autoritu, ktorá by efektívne adresovala problémy, ktoré ľudí trápia. Môže to tiež signalizovať, že respondenti majú pocit, že ľudia sa nemôžu na inštitúcie pri riešení problémov spoľahnúť.** Z formálnych organizácií alebo inštitúcií k riešeniu problémov podľa mladých ľudí najviac prispieva polícia (14%) alebo úrady a inštitúcie (13%), za nimi nasledujú politici (11%) a miestni aktivisti a MVO (10,7%).

Graf 20: Aktéri prispievajúci k riešeniam problémov v mieste bydliska respondentov (v %)

N=1005

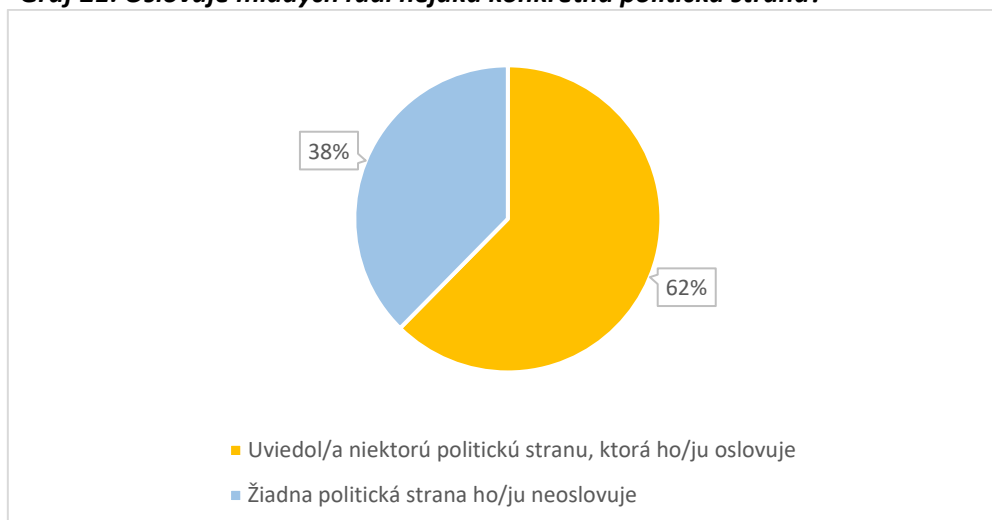
Viac ako tretinu mladých neoslovuje žiadna politická strana

Keďže jednou z dôležitých demokratických inštitúcií sú slobodné voľby a systém politických strán, ktoré zastupujú záujmy verejnosti, zisťovali sme, či mladých ľudí oslovujú nejaké politické strany a ak áno, ktoré konkrétne to sú. Odpovede na otázku „Ktorá politická strana vás najviac oslovuje (je vám

najbližšia)?“ ukázali, že až **37,6% respondentov neoslovuje žiadna konkrétna politická strana**. Ostatní respondenti - 62,4% uviedli konkrétnu politickú stranu, ktorá im je blízka.

Graf 21: Oslovuje mladých ľudí nejaká konkrétna politická strana?

N=1005

Určité rozdiely v tom, ako respondenti odpovedali na túto otázku, sme zaznamenali **len podľa veku a vzdelania respondentov, čo s veľkou pravdepodobnosťou súvisí s tým, kedy sa mladí stávajú voličmi a končia obdobie formálneho vzdelávania**. Mladí vo vekovej kategórii 20 – 22 a aj vo vekovej kategórii 23 – 25 rokov častejšie uviedli konkrétnu politickú stranu, ktorá im je blízka. Podobne častejšie uviedli konkrétnu politickú stranu respondenti, ktorí už ukončili stredoškolské štúdium a vysokoškolské štúdium. Vplyv iných znakov (pohlavie, veľkosť obce, kraj, zabezpečenie domácnosti, sociálny status a pod.) na to, či mladí uviedli alebo neuviedli konkrétnu politickú stranu, ktorá im je blízka, sa nám vo výskume nepotvrdil. Rovnako sme nezaznamenali ani súvis s preferovaním liberalizmu/konzervativizmu, názormi na kultúrnu rozmanitosť a vnímaním sociálneho kapitálu.

Tabuľka 17: Oslovuje mladých ľudí nejaká konkrétna politická strana? - podľa veku a vzdelania

	16 – 19 rokov	20 – 22 rokov	23-25 rokov	(ne)ukončená ZŠ (vrátane študujúcich na ZŠ, SŠ)	Ukončená SŠ bez maturity	Ukončená SŠ s maturitou (vrátanie študujúcich na 1. stupni VŠ)	VŠ (1.,2.,3. stupeň)
Uviedol/a niektorú politickú stranu, ktorá ho/ju oslovuje	56,0%	70,1%	62,5%	56,4%	73,0%	63,4%	70,8%
Žiadna politická strana ho/ju neoslovuje	44,0%	29,9%	37,5%	43,6%	27,0%	36,6%	29,2%

N=1005

Podpora extrémistov nie je zanedbateľná

Zo všetkých respondentov, ktorí uviedli nejakú konkrétnu politickú stranu (N=627), **mladí najčastejšie preferovali Progresívne Slovensko (18,8%), nasledovala politická strana SaS (14,7%), HLAS – SD (13,7%), OĽANO-NOVA-KÚ-Zmena zdola (9,7%), SME RODINA (8,9%), Republika (6,5%), KDĽ (6,4%), SMER-SD (6,2%) a Kotlebovci (6,1%).**

Zvyšné politické strany uviedlo len minimum respondentov. Hoci uvedené zistenia nemožno považovať za voličské správanie, keďže sme sa respondentov nepýtali na to, koho by volili, je zrejmé, že **veľká časť mladých ľudí inklinuje skôr k liberálne orientovaným stranám** (Progresívne Slovensko, SaS). Na druhej strane preferovanie politických strán ako Republika alebo Kotlebovci napovedá, aká časť mladých ľudí sa prikláňa ku stranám, ktoré sú celkom na **pravom okraji politického spektra, teda spolu 12,6% respondentov.**

Tabuľka 18: Politické strany, ktoré mladých ľudí oslovujú (z tých, ktorí uviedli nejakú politickú stranu)

Ktorá politická strana vás oslovuje (je vám blízka)?	Podiel respondentov
Progresívne Slovensko	18,8%
SaS	14,7%
HLAS - SD	13,7%
OĽANO-NOVA-KÚ-Zmena zdola	9,7%
SME RODINA	8,9%
REPUBLIKA	6,5%
KDĽ	6,4%
SMER – SD	6,2%
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	6,1%
Za ľudí	2,6%
SNS	2,1%
SPOLU - Občianska demokracia	1,8%
Dobrá voľba	1,3%
Alianca – Szövetség	0,6%
Iná (aká?):	0,6%
SPOLU	100,0%

N=627

Výsledky sme ďalej analyzovali v súvislosti so socio-demografickými znakmi a aj ďalšími premennými ako príklon k liberalizmu/konzervativizmu, vnímanie kultúrnej rozmanitosti a pod. Naše zistenia ukazujú určitý **rozdiel v tom, ku ktorým stranám sa prikláňajú muži a ku ktorým ženy.** Muži častejšie než ženy uviedli politické strany ako SaS, Kotlebovci, Smer a Republika. Naopak, ženy častejšie sympatizujú so stranami ako Progresívne Slovensko, OĽANO a KDĽ. V prípade ostatných politických strán nebol výrazný rozdiel v tom, ako často ich uvádzali muži alebo ženy.

Čo sa týka **vzdelania respondentov**, tí, ktorí ukončili strednú školu s maturitou, VŠ alebo ešte študujú na VŠ, sa častejšie než ostatní prikláňali k Progresívnemu Slovensku, SaS a OĽANO. Respondenti, ktorí ukončili základnú školu alebo strednú školu bez maturity, alebo tí, ktorí ešte navštevujú strednú alebo základnú školu, častejšie uvádzali strany Sme rodina, HLAS, Kotlebovci a Republika.

Rozdiely sme zaznamenali tiež **podľa veľkosti obce/mesta**, kde mladí žijú. Respondenti zo stredne veľkých obcí/miest a z veľkých miest častejšie preferujú Progresívne Slovensko a SaS. Mladí ľudia z menších obcí častejšie než ostatní uvádzali OĽANO, Sme rodina, KDH a Kotlebovci.

Sympatie s konkrétnymi politickými stranami sú teda v rámci populácie mladých ľudí rozložené pomerne diferencovane. Podobne ako v prípade celej populácie, aj medzi mladými ľuďmi by bolo možné podrobnejšie charakterizovať elektoráty konkrétnych politických strán. Najvýznamnejší posun oproti celej populácii je pravdepodobne vo výraznejšom preferovaní liberálnych politických strán (najmä v prípade Progresívneho Slovenska).

Okrem toho sme zaznamenali **významné rozdiely v tom, ako sympatizanti konkrétnych politických strán vnímajú témy ako kultúrnu rozmanitosť, či sa skôr prikláňajú k liberalizmu alebo konzervativizmu, demokracii alebo autoritárstvu a ako vnímajú spoločenský sociálnych kapitál a konkrétne inštitúcie.**

Čo sa týka vnímania kultúrnej rozmanitosti, výraznejšie ju odmietajú práve tí respondenti, ktorým sú blízke politické strany ako **Republika, Sme rodina, Smer, Kotlebovci, Hlas a KDH**. V prípade uvedených politických strán odmietali respondenti kultúrnu rozmanitosť výraznejšie než ostatní respondenti, ktorí vybrali konkrétnu politickú stranu, ktorá im je blízka. Najviac otvorení kultúrnej rozmanitosti sú mladí, ktorým je blízke Progresívne Slovensko a SaS.

Tabuľka 19: Príklon k podpore politických strán a index vnímania kultúrnej rozmanitosti

Politické strany	Vnímanie kultúrnej rozmanitosti
Republika	4,75
Sme rodina	4,58
Smer - SD	4,56
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	4,49
Hlas - SD	4,15
KDH	3,93
OĽANO	3,75
SaS	3,08
Progresívne Slovensko	2,53
Priemer	3,72

N = 571

[Kotlebovcov a Republiku podporujú skôr konzervatívni mladí a tí, ktorí sa prikláňajú k autoritárskym hodnotám](#)

Ak sa pozrieme, do akej miery sa sympatizanti jednotlivých politických strán **prikláňajú k liberalizmu alebo ku konzervativizmu**, analýza dát ukázala, že jednoznačnejšie sa ku konzervativizmu prikláňajú respondenti, ktorým sú blízke politické strany Kotlebovci, Republika a KDH. Výraznejšie než priemer sa však ku konzervativizmu prikláňajú aj respondenti, ktorí sympatizujú so stranami SMER, Sme rodina, Hlas a OĽANO. Výrazne liberálnejšie orientovaní sú len tí mladí, ktorí majú blízko k SaS a Progresívnemu Slovensku.

Tabuľka 20: Príklon k podpore politických strán a príklon k liberalizmu/konzervativizmu

Politické strany	Príklon k liberalizmu/konzervativizmu
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	3,85
Republika	3,68
KDH	3,66
Smer - SD	3,06
Sme rodina	3,05
OĽANO	2,95
Hlas - SD	2,59
SaS	1,89
Progresívne Slovensko	1,56
Priemer	2,62

N = 571

Preferovanie určitej politickej strany tiež súvisí s **príklonom k autoritárstvu alebo k demokracii**. Výraznejšie sa k autoritárstvu priklonili tí mladí ľudia, ktorí preferujú politickú stranu Kotlebovci, Republika a Sme rodina. V prípade politických strán KDH, OĽANO a SMER sa ich sympatizanti prikláňali k autoritárstvu stále viac, ako bola priemerná hodnota za všetkých respondentov, ktorí uviedli konkrétnu politickú stranu, ktorú preferujú. K demokracii sa výraznejšie tí, ktorým je blízke Progresívne Slovensko a SaS.

Tabuľka 21: Príklon k podpore politických strán a príklon k autoritárstvu/demokracii

Politické strany	Príklon k autoritárstvu alebo k demokracii
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	3,71
Republika	3,71
Sme rodina	3,25
KDH	2,90
OĽANO	2,89
Smer - SD	2,85
Hlas - SD	2,42
SaS	2,05
Progresívne Slovensko	2,00
Priemer	2,65

N = 571

V súvislosti so **spoločenským sociálnym kapitálom**, ktorý sme merali prostredníctvom štyroch dvojíc výrokov, respondenti, ktorým je blízke KDH, Sme rodina a OĽANO častejšie vybrali pozitívne výroky o sociálnom kapitále hovoriace o spravodlivosti v spoločnosti, dobrých vzťahoch napriek rozličným názorom, rovnakých životných šanciach pre všetkých a o vnímaní ľudí ako v princípe dobrých. Najmenej pozitívnych výrokov týkajúcich sa sociálneho kapitálu v spoločnosti vybrali tí respondenti, ktorým je blízka politická strana Republika, ďalej Kotlebovci, Hlas a SaS.

Tabuľka 22: Príklon k podpore politických strán a vnímanie sociálneho kapitálu

Politické strany	Vnímanie sociálneho kapitálu
KDH	1,95
Sme rodina	1,75

OĽANO	1,57
Smer - SD	1,51
Progresívne Slovensko	1,46
SaS	1,45
Hlas - SD	1,43
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	1,42
Republika	1,27
Priemer	1,51

N = 571

Ak sa pozrieme **na vnímanie konkrétnej inštitúcie (polície)** v súvislosti s preferenciami politických strán, potom sa ukazuje, že **najviac negatívne vnímajú políciu tí mladí, ktorým sú blízke politické strany ako Republika, Kotlebovci a Smer**. Títo respondenti vnímali celkovo políciu negatívnejšie než bol priemer za všetkých mladých, ktorí vybrali nejakú konkrétnu politickú stranu. Najviac pozitívne vnímali políciu tí mladí, ktorí sympatizujú s KDH, OĽANO a SaS.

Tabuľka 23: Príklon k podpore politických strán a vnímanie polície

Politické strany	Vnímanie polície
Republika	4,85
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	4,53
Smer - SD	4,13
Hlas - SD	3,93
Sme rodina	3,91
Progresívne Slovensko	3,71
SaS	3,32
OĽANO	3,31
KDH	3,30
Priemer	3,79

N = 571

Vnímanie extrémistických prejavov

Vo výskume sme sa zamerali aj na to, čo mladí ľudia považujú za prejav extrémizmu a čo nie (pozri tabuľku nižšie).

Tabuľka 24: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických

	Je to prejav pravicového extrémizmu?		
	Áno	Nie	Neviem
Ak niekto nosí nacistické symboly (napr. na oblečení, vo forme tetovania a pod.)	72,6%	13,2%	14,1%
Ak niekto verbálne alebo fyzicky útočí na rôzne menšiny (napr. Rómov, moslimov, Maďarov, LGBTI ľudí)	72,1%	12,6%	15,2%

Ak niekto povie, že niektoré skupiny (napr. Rómovia) sú menejcenné a ich životy majú nižšiu hodnotu	67,4%	19,5%	13,1%
Ak niekto povie, že niektoré skupiny ľudí by nemali mať volebné právo	61,1%	20,3%	18,6%
Ak sa niekto zapája do činnosti polovojenských skupín, ktoré chcú nastoliť poriadok v spoločnosti	49,1%	22,1%	28,9%
Ak niekto povie, že Židia ovládajú svet	48,5%	29,4%	22,2%

N=1005

Povedomie o tom, aké prejavy môže mať extrémizmus, bolo vo fokusových skupinách pomerne silné. Slabšie povedomie sme zaznamenali len medzi respondentmi z odborných škôl a nízkoprahových zariadení, išlo však len o niektorých respondentov z nich. Najčastejšie si extrémizmus spájali s propagovaním symbolov (napr. tetovania svastiky, ale aj propagácia symbolov komunizmu), šírením hoaxov, odsudzovanie, diskriminácia a potlačanie práv menšín, segregácia menšín, nenávistné prejavy, znehodnocovanie ľudských práv. Pri konkrétnych prejavoch, na ktoré sme sa vo fokusových skupinách pýtali (odmietanie všeobecného volebného práva, vyhrážky menšinám, popieranie holokaustu), sa respondenti zhodli, že išlo o prejavy extrémizmu.

Vo viacerých fokusových skupinách rezonovala téma extrémizmu vo vysokej politike, prítomnosť pravicovo extrémistických a populistických strán v NR SR vnímali negatívne. Fakt, že tieto strany majú istú podporu elektorátu, pripisovali tomu, že ľudia si neuvedomujú dopad extrémistických ideológií na spoločnosť a že im chýba kritické myslenie alebo dostatočné vzdelanie. Zároveň vnímali, že tieto strany zneužívajú strach obyvateľstva, aby sa dostali k moci.

Prítomnosť extrémizmu v politike vnímali aj ako jednu z príčin radikalizácie v spoločnosti. Za ďalšiu príčinu považovali zlú socio-ekonomickú situáciu, kedy ľudia potrebujú hľadať vinníkov, ktorí sú za ňu zodpovední.

Okrem toho tu podľa niektorých respondentov zohráva úlohu aj nedostatok kritického myslenia a fakt, že vzdelávací systém nerobí nič pre to, aby schopnosť kriticky myslieť rozvíjal (pozri viac v kapitole *Škola a vnímanie jej roly v živote mladých ľudí*).

[Činnosť polovojenských skupín bola najmenej často vnímaná ako prejav pravicového extrémizmu](#)

Zistenia ukazujú, že niektoré prejavy veľká časť mladých ľudí vôbec nevie posúdiť. V prípade výroku o Židoch, ktorí ovládajú svet, je to takmer štvrtina, pričom len 48,5% respondentov to považovalo za prejav pravicového extrémizmu. To môže súvisieť s rozšírenosťou a spoločenskou akceptovateľnosťou konšpiračných teórií, z ktorých sa mnohé týkajú práve Židov.

V prípade výroku o polovojenských skupinách si viac než štvrtina nebola istá, či ide o prejav pravicového extrémizmu a za jeho prejav ho považovalo len 49,1% respondentov. Ďalšia takmer štvrtina činnosť takýchto skupín dokonca nepovažuje za prejav pravicového extrémizmu. **Činnosť polovojenských skupín navyše respondenti najmenej často považovali za prejav pravicového extrémizmu.** Mladí ľudia vo fokusových skupinách však činnosť polovojenských skupín vnímali pomerne jednotne ako prejav extrémizmu.

„Je to svojím spôsobom extrémizmus, lebo sa tvária ako armáda. Je to nebezpečné, lebo sú ozbrojení. (...) Sú ozbrojení a nekonajú pod nejakým velením, nie je nad nimi nejaký dozor (...) Teoreticky by mohli vykonať aj štátny prevrat (...) Nikdy nevieš, ako sa zachovajú (...) Sú mimo toho oficiálneho a pôsobia organizovane a tým pádom vedia spraviť viac škody ako úžitku.“ (gymnázium, Trnavský kraj)

V súvislosti s polovojenskými skupinami sa mladí ľudia vo fokusových skupinách nie vždy sústredili len na ich ideologické ukotvenie, ale, ako vidno na citáte vyššie, vnímali aj ich vyčlenenosť z demokratických inštitúcií, čo považovali za ohrozenie demokracie. Tu možno dať do pozornosti prípad, kedy takáto polovojenská skupina (Slovenskí branci), ktorá je spájaná s extrémizmom a považovaná za bezpečnostné ohrozenie štátu, realizovala na základných školách workshopy o zdravovede a histórii Slovanov. Mieru rizika vtedy nedokázali posúdiť ani pedagogickí zamestnanci škôl, ktorí túto skupinu na školy vpustili.

Taktiež len 61,1% respondentov považovalo za prejav pravicového extrémizmu to, ak niekto povie, že niektoré skupiny ľudí by nemali mať volebné právo. Päťina respondentov to za prejav pravicového extrémizmu vôbec nepovažovala a ďalšia takmer päťina si nebola istá. **To všetko naznačuje pomerne nízku citlivosť na to, aké rôzne prejavy môže nadobúdať pravicový extrémizmu a akými rôznymi spôsobmi môže ohrozovať demokraciu.**

Pri jednotlivých prejavoch sme zistili viaceré rozdiely v ich vnímaní v závislosti od socio-demografických znakov. **Ženy napríklad prejavovali väčšiu neistotu než muži v tom, či daný prejav bol alebo nebol prejavom pravicového extrémizmu.**

Štatisticky významné rozdiely v posudzovaní rôznych prejavov ako prejavov pravicového extrémizmu sme zaznamenali aj v súvislosti so vzdelaním respondentov (rozdiely neboli štatisticky významné v prípade otázky týkajúcej sa pôsobenia polovojenských skupín a fyzických útokov na menšiny).

Analýza ukázala, že respondenti s ukončeným stredoškolským vzdelaním bez maturity posudzovali skúmané prejavy najmenej často ako prejavy pravicového extrémizmu, a zároveň najčastejšie uvádzali, že nejde o prejavy pravicového extrémizmu. Úplne zrejмый prejav pravicového extrémizmu, teda nosenie nacistických symbolov napríklad len 66% respondentov so SŠ vzdelaním bez maturity považovalo za prejav pravicového extrémizmu, zatiaľ čo takmer štvrtina (22%) to za jeho prejav nepovažovala a 12% si nebolo istých.

Skúmané prejavy najčastejšie ako prejavy pravicového extrémizmu vnímali respondenti s VŠ vzdelaním (všetkých troch stupňov).

Tabuľka 25: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa vzdelania

		(Ne)ukončená ZŠ (vrátane študujúcich na ZŠ a SŠ)	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ (1., 2. aj 3. stupeň)
Ak niekto povie, že niektoré skupiny (napr. Rómovia) sú menejcenné a ich životy majú menšiu hodnotu	Áno, je to prejav PEX	68,4%	54%	65,9%	80,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	19,3%	34%	18,6%	10,6%
	Neviem	12,3%	12%	15,5%	8,8%

Ak niekto povie, že Židia ovládajú svet	Áno, je to prejav PEX	48,4%	37%	48,6%	58,4%
	Nie, nie je to prejav PEX	30,6%	40%	27%	23,9%
	Neviem	21,1%	23%	24,4%	17,7%
Ak niekto hovorí, že niektoré skupiny ľudí by nemali mať volebné právo	Áno, je to prejav PEX	64,7%	48%	59,5%	65,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	16,8%	30%	21,9%	18,6%
	Neviem	18,5%	22%	18,6%	15,9%
Ak niekto nosí nacistické symboly (napr. na oblečení, vo forme tetovania a pod.)	Áno, je to prejav PEX	70,2%	66%	72,5%	87,6%
	Nie, nie je to prejav PEX	14%	22%	11,7%	8%
	Neviem	15,8	12%	15,8	4,4%

N=1005

PEX = pravicový extrémizmus

Nižší sociálny status – menej „prísne“ vnímanie rôznych prejavov ako prejavov extrémizmu

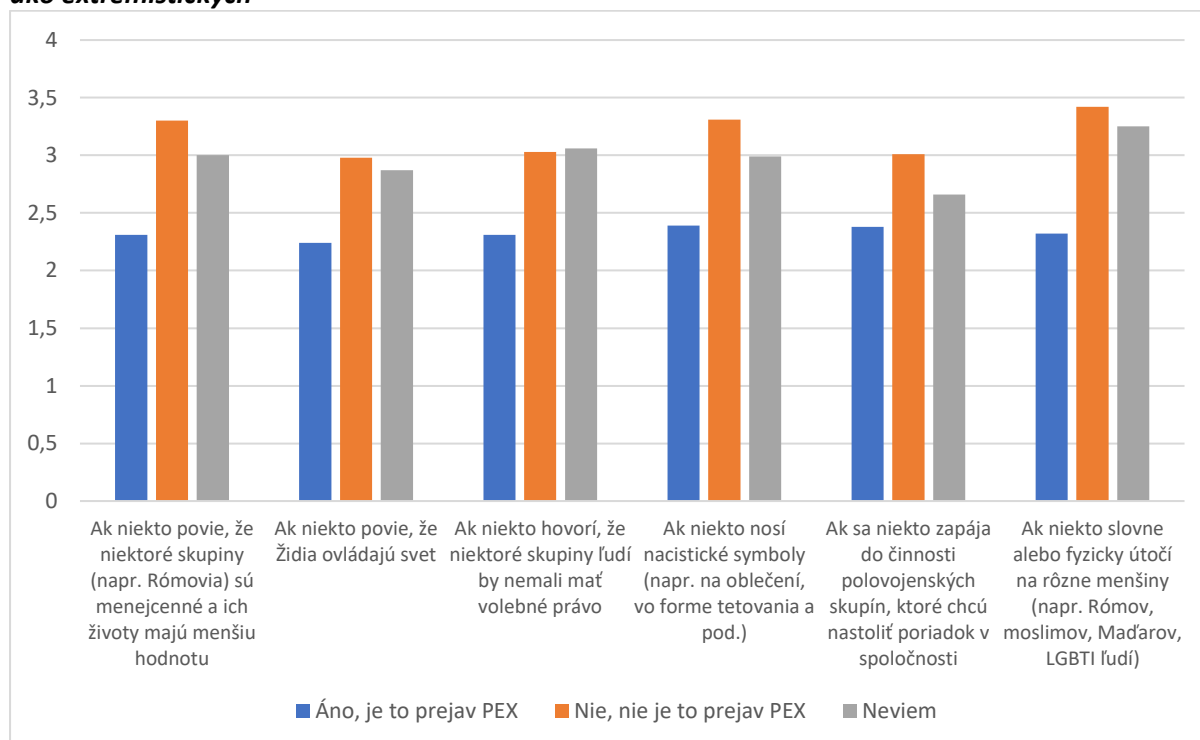
Štatisticky významné rozdiely sme zistili pri vnímaní rôznych prejavov v súvislosti so sociálnym statusom respondentov. Ukazuje sa, že **tí, ktorí vykonávajú duševnú prácu, podnikajú alebo sú žiakmi/študentmi denného štúdia, významne častejšie posudzovali uvedené prejavy ako prejavy pravicového extrémizmu**. Zároveň, respondenti, ktorí vykonávajú manuálnu prácu, sú nezamestnaní alebo na materskej či rodičovskej dovolenke, pri posudzovaní uvedených prejavov vykazovali výrazne vyššiu neistotu.

Liberálne a demokraticky orientovaní ľudia sú si istejší v tom, čo je prejavom extrémizmu

Na vnímanie rôznych prejavov ako prejavov pravicového extrémizmu malo vplyv aj to, či sa respondenti prikláňajú skôr k liberálnym alebo konzervatívnym hodnotám. Tí, ktorí vnímali skúmané prejavy ako prejavy pravicového extrémizmu, dosahovali výrazne nižšie hodnoty indexu príklonu k liberalizmu/konzervativizmu - boli teda skôr liberálne orientovaní. To znamená, že respondenti prikláňajúci sa skôr k liberálnym hodnotám, sú aj citlivejší na prejavy pravicového extrémizmu.

Graf 22: Hodnota indexu príklonu k liberalizmu/konzervativizmu a posudzovanie rôznych prejavov ako extrémistických

N=1005

PEX = pravicový extrémizmus

Index príklonu k liberalizmu/konzervativizmu nadobúda hodnoty od 1 po 7, pričom 1 je úplný príklon k liberalizmu a 7 je úplný príklon ku konzervativizmu

Podobný efekt mal aj príklon respondentov k autoritárstvu. Tí, ktorí sa skôr prikláňali k autoritárskym hodnotám, výrazne menej často hodnotili uvedené prejavy ako prejavy pravicového extrémizmu, a zároveň vykazovali aj vyššiu mieru neistoty pri ich posudzovaní, než tí, ktorí sa prikláňali skôr k demokratickým hodnotám.

[Dôvera v tradičné spravodajské weby a sociálne siete Polície SR znamená prísnejšie posudzovanie rôznych prejavov ako prejavov pravicového extrémizmu](#)

Posudzovanie rôznych prejavov ovplyvňovala aj dôvera v rôzne zdroje informácií. Najzásadnejšie rozdiely sa prejavili v závislosti od toho, či respondenti dôverovali/nedôverovali spravodajským webom (Denník N, SME, Aktuality.sk, Pravda) a Polícii SR na sociálnych sieťach. Dôvera v ostatné zdroje informácií (weby pre mladých, tzv. bulvárne weby a alternatívne weby) síce tiež mali významný efekt, ale nebol až taký výrazný ako v prípade mainstreamových médií a sociálnych sietí Polície SR.

Tabuľka 26: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa dôvery v rôzne zdroje informácií

		Mainstreamové médiá (Denník N, Aktuality.sk, Pravda)		Polícia SR na sociálnych sieťach	
		Úplne dôveruje	Vôbec nedôveruje	Úplne dôveruje	Vôbec nedôveruje
Ak niekto povie, že niektoré skupiny (napr. Rómovia) sú menejcenné a ich životy majú menšiu hodnotu	Áno, je to prejav PEX	85,7%	49,6%	85,7%	51,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	10,2%	38,4%	10%	41,2%
	Neviem	4,1%	12%	4,3%	7,2%
Ak niekto povie, že Židia ovládajú svet	Áno, je to prejav PEX	65,3%	34,4%	65%	33%
	Nie, nie je to prejav PEX	20,4%	48%	20,7%	47,7%
	Neviem	14,3%	17,6%	14,3%	19,6%
Ak niekto hovorí, že niektoré skupiny ľudí by nemali mať volebné právo.	Áno, je to prejav PEX	75,5%	48,8%	65,7%	44,3%
	Nie, nie je to prejav PEX	8,2%	33,6%	20,7%	36,1%
	Neviem	16,3%	17,6%	13,6%	19,6%
Ak niekto nosí nacistické symboly (napr. na oblečení, vo forme tetovania a pod.)	Áno, je to prejav PEX	86,7%	56%	87,1%	50,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	8,2%	27,2%	7,9%	34%
	Neviem	5,1%	16,8%	5%	15,5%
Ak sa niekto zapája do činnosti polovojenských skupín, ktoré chcú nastoliť poriadok v spoločnosti	Áno, je to prejav PEX	64,3%	35,2%	57,1%	32%
	Nie, nie je to prejav PEX	16,3%	43,2%	18,6%	45,4%
	Neviem	19,4%	21,6%	24,3%	22,7%
Ak niekto slovne alebo fyzicky útočí na rôzne menšiny (napr. Rómov, moslimov, Maďarov, LGBTI ľudí)	Áno, je to prejav PEX	84,7%	48%	90,7%	50,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	9,2%	32%	3,6%	33%
	Neviem	6,1%	20%	5,7%	16,5%

N=1005

PEX = pravicový extrémizmus

Ako ukazuje tabuľka vyššie, **respondenti, ktorí dôverovali mainstreamovým médiám a Polícii SR na sociálnych sieťach výrazne častejšie posudzovali uvedené prejavy ako pravicový extrémizmus.** V prípade webov pre mladých bol tento trend zrejmy len pri niektorých prejavoch (menejcnosť niektorých skupín, výrok o tom, že Židia ovládajú svet a zapájanie sa do polovojských skupín).

V prípade dôvery/nedôvery v alternatívne zdroje informácií sa ukázalo, že tí, ktorí im nedôverovali, častejšie považovali uvedené prejavy za pravicový extrémizmus, ale rozdiely neboli také výrazné, ako v prípade dôvery v mainstreamové médiá a Políciu SR na sociálnych sieťach.

Negatívne vnímanie alternatívnych webov – prísnejšie vnímanie prejavov pravicového extrémizmu

Vplyv na posudzovanie rôznych prejavov z hľadiska toho, či ide alebo nejde o pravicový extrémizmus, má aj vnímanie alternatívnych informačných webov. Respondenti, ktorí vnímali alternatívne weby negatívne ako zdroj demagógie, výrazne častejšie považovali uvedené prejavy za pravicový extrémizmus, než tomu bolo v prípade respondentov, podľa ktorých majú alternatívne weby v spoločnosti svoje miesto (či už z dôvodu slobody slova alebo preto, že podľa nich plnia istú informačnú funkciu) (pozri tabuľku nižšie).

Tabuľka 27: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa názoru na alternatívne weby

		Názor na alternatívne weby					
		Takéto weby majú rovnaké právo na existenciu ako iné, pretože máme ústavou zaručenú slobodu slova a prejavu.		Takéto weby sú alternatívou pre tradičné médiá, pretože vyvažujú názorové spektrum v spoločnosti.		Takéto weby sú zdrojom šírenia demagógie, dezinformácií, polopráv, nepodloženého obviňovania či vyvolávania rôznych protispoločenských nálad a nedôvery	
		Úplný súhlas	Úplný nesúhlas	Úplný súhlas	Úplný nesúhlas	Úplný súhlas	Úplný nesúhlas
Ak niekto povie, že niektoré skupiny (napr. Rómovia) sú menejcenné a ich životy majú menšiu hodnotu	Áno, je to prejav PEX	72,9%	76,4%	66,3%	77%	81,8%	64,7%
	Nie, nie je to prejav PEX	18,6%	16,9%	27,7%	11,5%	10,5%	22,7%
Ak niekto povie, že Židia ovládajú svet	Áno, je to prejav PEX	45,2%	62,9%	38,6%	64,2%	64,1%	35,3%
	Nie, nie je to prejav PEX	39,9%	28,1%	50,5%	22,3%	22,7%	51,8%

Ak niekto hovorí, že niektoré skupiny ľudí by nemali mať volebné právo.	Áno, je to prejav PEX	63,3%	71,9%	63,4%	70,3%	72,3%	67,1%
	Nie, nie je to prejav PEX	19,7%	14,6%	23,8%	17,6%	15,5%	23,5%
Ak niekto nosí nacistické symboly (napr. na oblečení, vo forme tetovania a pod.)	Áno, je to prejav PEX	71,3%	80,9%	65,3%	83,1%	87,3%	63,5%
	Nie, nie je to prejav PEX	14,9%	14,6%	21,8%	10,8%	7,7%	23,5%
Ak sa niekto zapája do činnosti polovojenských skupín, ktoré chcú nastoliť poriadok v spoločnosti	Áno, je to prejav PEX	43,1%	66,3%	40,6%	65,5%	67,3%	40%
	Nie, nie je to prejav PEX	34%	13,5%	43,6%	14,2%	11,8%	43,5%
Ak niekto slovne alebo fyzicky útočí na rôzne menšiny (napr. Rómov, moslimov, Maďarov, LGBTI ľudí)	Áno, je to prejav PEX	70,2%	74,2%	66,3%	79,1%	85,5%	61,2%
	Nie, nie je to prejav PEX	18,1%	18%	23,8%	12,2%	8,2%	28,2%

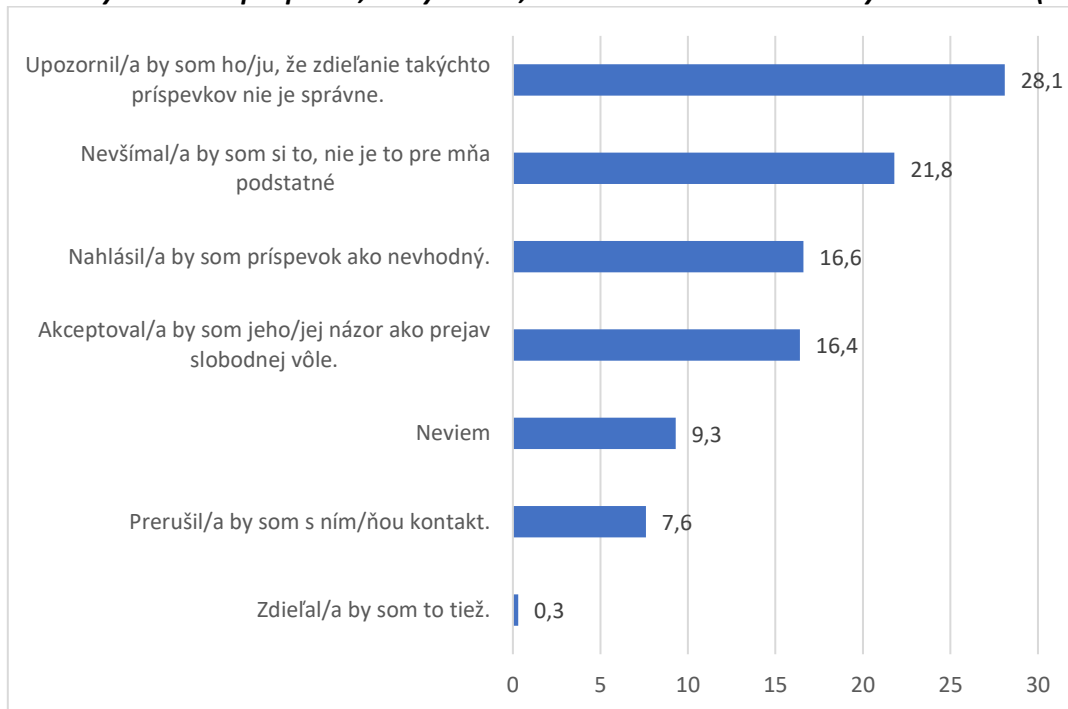
N=1005

PEX = pravicový extrémizmus

Vnímanie prejavov pravicového extrémizmu na sociálnych sieťach

S prejavmi pravicového extrémizmu sa mladí ľudia veľmi často stretávajú práve na sociálnych sieťach. Vo výskume sme sa preto zamerali aj na to, ako by sa zachovali v prípade, že by niekto z ich známych zdieľal na sociálnych sieťach príspevok, ktorý hovorí, že holokaust sa nestal. **Najväčšia časť respondentov by svojho známeho upozornila, že zdieľanie takýchto príspevkov nie je správne, ale takmer štvrtina by si toto konanie svojho známeho nevšímala, pretože to pre nich nie je podstatné.** Vyše 16% respondentov by takýto príspevok nahlásilo ako nevhodný a porovnateľná časť by to akceptovala ako prejav slobodnej vôle (pozri graf nižšie).

Graf 23: Reakcie a konanie v prípade zdieľaného príspevku na sociálnych sieťach, v ktorom sa popiera holokaust. „Predstavte si, že niekto z vašich známych zdieľa na sociálnych sieťach príspevok, ktorý hovorí, že holokaust sa nestal. Čo by ste urobili?“ (v %)

N=1005

Respondenti fokusových skupín by na takýto príspevok najčastejšie reagovali tým, že by sa svojmu známemu snažili dohovoriť, vysvetliť, že ide o nevhodný príspevok a prečo. Viacerí respondenti by autorovi príspevku poslali dokumenty a faktografické údaje o holokauste, aby mu ukázali, že sa mýli.

„Ja by som spravil anketu, že či ľudia vôbec vedia, čo je to holokaust, by som spravil storku, lebo podľa mňa nikto ani nevie, čo je holokaust, a ten, kto sa k tomu vyjadril, ani možno nevie, že o čo išlo.“ (nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Viacerí však zvažovali, že v niektorých prípadoch ani dohovárание nemá zmysel a ide o zbytočne vynaloženú energiu:

„Ak to má význam, tak tomu človeku dám svoju energiu, obetujem to pre to, aby som ho priviedla k rozumu. Ak to ja zhodnotím, že to má význam, tak treba niečo robiť, ak si myslím, že môžem niečo zmeniť a vyvieť ho z omylu (...) Ak viem, že ten človek ma nebude rešpektovať, nedohodneme sa, tak je to zbytočné.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

Diskusia je teda možná len v prípade, že človek popierajúci holokaust v skutočnosti o problematike veľa nevie, ale nie v prípade, že takéto príspevky šíri z hlbokého presvedčenia.

Respondenti boli pomerne skeptickí voči nahlasovaniu príspevku ako nevhodného. Vnímali, že sociálne siete to nie vždy riešia a že to síce význam má, ale nahlásení na jeden príspevok by muselo byť veľa, aby sa tým sociálna sieť začala zaoberať. V jednom prípade respondent uviedol, že keby nešlo o jemu blízkeho človeka, nahlásil by to aj polícii, aj keď si bol vedomý, že takéto prípady sa ťažko dokazujú. Iná respondentka by v komentári pod príspevkom označila facebookovú stránku Polície SR, aby to preverili oni sami. Len niektorí respondenti sa vyjadrili, že pokiaľ by autor príspevku bol pre nich cudzí človek, nijako by to neriešili. Jeden respondent sa vyjadril, že by to prezdieľal tiež a jeden uviedol, že nevie, o čo ide (*„ja ani neviem, čo je Osvienčim“* – nízkoprahové zariadenie, Bratislavský kraj)

Rozdiely medzi mužmi a ženami v kvantitatívnom výskume boli síce štatisticky významné, ale výraznejšie sa prejavili len pri odpovedi, že by respondenti príspevok nahlásili, ktorú vo vyššej miere označili ženy (19,9% ženy vs. 13,5% muži) a v odpovedi „neviem“ (7,2% muži vs. 11,4% ženy). Muži sa zároveň ukázali byť tolerantnejší k takýmto prejavom na sociálnych sieťach než ženy, pretože vo vyššej miere by si takýto príspevok nevšímali (24,6% muži vs. 18,9% žien).

Vzdelanejší respondenti by príspevok popierajúci holokaust nahlásili častejšie

Štatisticky významné rozdiely v odpovediach sme zaznamenali aj z hľadiska vzdelania respondentov, a to najmä vo vzťahu k odpovedi „Akceptoval/a by som jeho/jej názor ako prejav slobodnej vôle“. Tu sa ukázalo, že **respondenti s VŠ vzdelaním 2. a 3. stupňa túto odpoveď označovali najmenej často (2,8%) v porovnaní s ostatnými kategóriami**. Táto vzdelanostná kategória zároveň najčastejšie volila možnosť, že by **príspevok nahlásila ako nevhodný (33,3%)**. Svojho známeho zdieľajúceho takýto príspevok by na jeho nevhodnosť najčastejšie upozornili respondenti s VŠ vzdelaním 1. stupňa (36,4%) a s ukončenou ZŠ (teda aj tí, ktorí momentálne študujú na SŠ; 32,6%).

Ľudia otvorenejší kultúrnej rozmanitosti a demokrati by príspevok popierajúci holokaust nahlásili častejšie

Respondenti, ktorí Slovensko vnímali ako krajinu, v ktorej by mali žiť aj ľudia z iných kultúr, by výrazne častejšie svojho známeho/známu upozornili na nevhodnosť zdieľaného príspevku, a taktiež by príspevok výrazne častejšie nahlásili ako nevhodný v porovnaní s respondentmi, ktorí Slovensko vnímajú len ako krajinu Slovákov.

Štatisticky významný efekt na odpovede v tejto časti výskumu mal aj príklon respondentov k autoritárstvu. Respondenti, ktorí sa skôr prikláňali k výroku, že „Vláda tvrdej ruky je efektívnejšia než demokracia a mala by sa častejšie využívať“, sa častejšie prikláňali k odpovedi „Akceptoval/a by som....“ – 35,5%. Respondenti, ktorí sa skôr prikláňali k výroku, že demokracia je najlepšia možná forma usporiadania spoločnosti, túto možnosť volili v 12,3%. **Rozdiely boli viditeľné tiež pri možnosti, že by príspevok nahlásili ako nevhodný – respondenti prikláňajúci sa skôr k autoritárskym hodnotám túto možnosť označili v 6,4% prípadov, zatiaľ čo tí, ktorí sa skôr prikláňali k demokratickým hodnotám, ju označili v 20,4% prípadov.**

Dôverujúci ľudia by častejšie upozornili autora/ku príspevku popierajúceho holokaust na jeho nevhodnosť alebo ho nahlásili

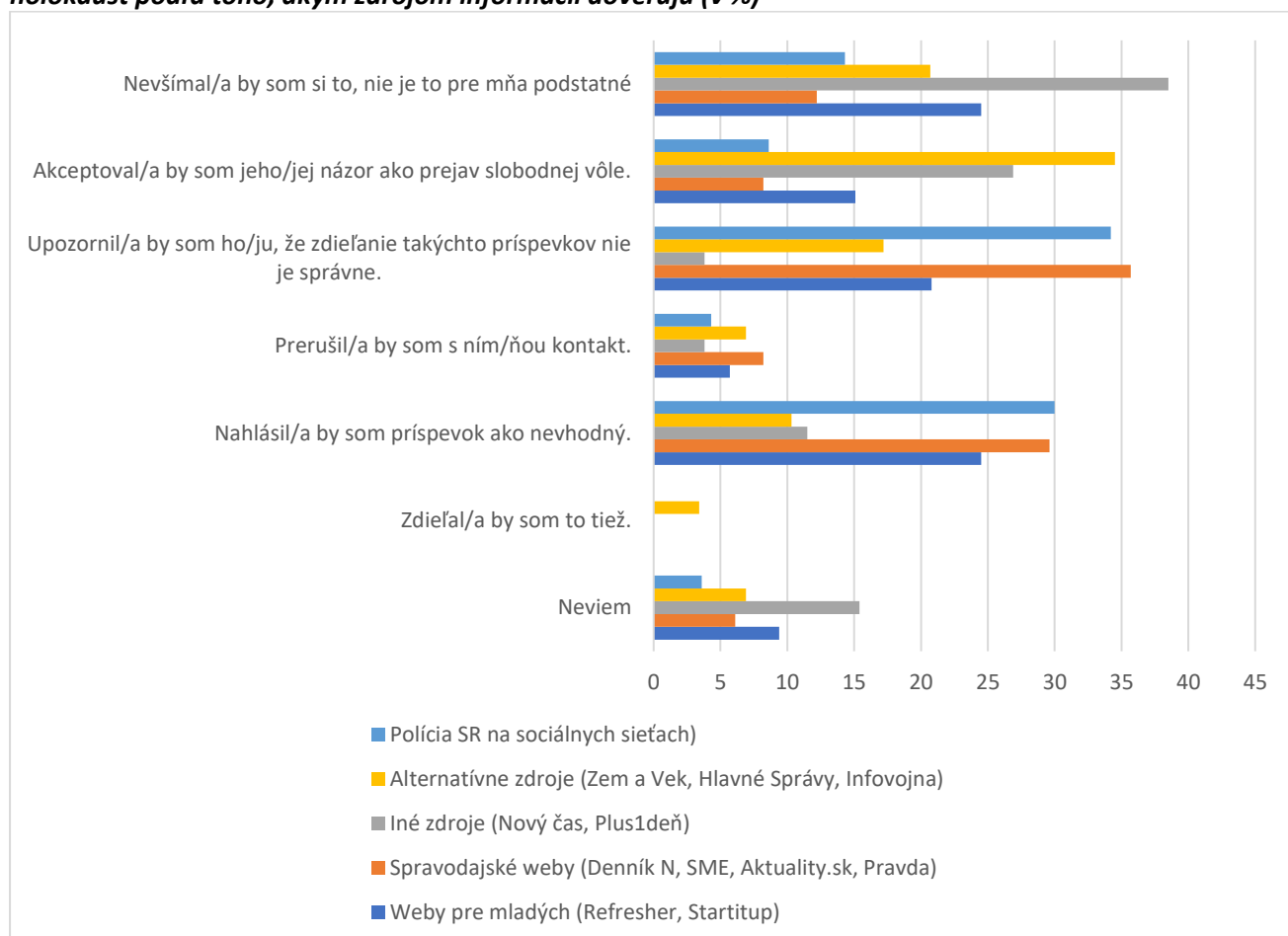
Analýza preukázala aj efekt dôvery v ľudí, ktorý sa prejavil najmä v odpovedi „Upozornil/a by som ho/ju....“. **Túto možnosť výrazne častejšie označovali respondenti, ktorí boli presvedčení, že u ľudí prevládajú skôr dobré vlastnosti (33,3%)** v porovnaní s tými, ktorí si mysleli, že sú to skôr zlé vlastnosti (22,3%). Taktiež tí, ktorí vnímali školu ako miesto podpory, by výrazne častejšie príspevok nahlásili a výrazne menej často by ho akceptovali ako prejav slobodnej vôle v porovnaní s tými, ktorí školu vnímajú len ako miesto získavania vedomostí. Prejavil sa tiež **efekt dôvery v primátora/starostu. Tí, ktorí mu dôverovali, by výrazne častejšie svojho známeho/známu upozornili na nevhodnosť príspevku** v porovnaní s tými, ktorí svojmu primátorovi/starostovi nedôverovali. Tí, ktorí mu nedôverovali by uvedený príspevok zároveň výrazne častejšie akceptovali ako prejav slobodnej vôle.

Vyššia dôvera v tradičné spravodajské weby a Políciu SR na sociálnych sieťach – nižšia miera akceptácie príspevku popierajúceho holokaust

Pri detailnejšej analýze sme zistili, že štatisticky významný efekt na odpovede v tejto časti výskumu malo aj to, ktorým zdrojom informácií respondenti dôverovali. Ako vidno z grafu nižšie, **respondenti, ktorí úplne dôverovali spravodajským webom (Denník N, SME a pod.) a Polícii SR na sociálnych sieťach ako zdroju informácií, by takýto príspevok vo výrazne nižšej miere akceptovali ako prejav slobodnej vôle (8,2% a 8,6%) než tí, ktorí dôverovali ostatným zdrojom informácií, najmä alternatívnym zdrojom, ako sú Zem&Vek, Infovojna, Hlavné správy (34,5%).**

Tí, ktorí dôverovali spravodajským webom ako napr. Denník N, SME a pod. a Polícii SR na sociálnych sieťach by zároveň výrazne častejšie upozornili svojho známeho/známu na nevhodnosť príspevku (35,7% a 34,3%) než tí, ktorí dôverovali iným zdrojom informácií (napr. Nový čas, 3,8%) a alternatívnym zdrojom (17,2%). Výrazné rozdiely sme zaznamenali aj v označovaní možnosti, že by **príspevok nahlásili ako nevhodný. Tí, ktorí dôverovali Polícii SR na sociálnych sieťach, by ho nahlásili v 30% a tí, ktorí dôverujú tradičným spravodajským webom v 29,6%. Najmenej často túto možnosť zvolili tí, ktorí dôverujú alternatívnym webom (10,3%).**

Graf 24: Konanie v prípade, že by známy/a na sociálnych sieťach zdieľal/a príspevok popierajúci holokaust podľa toho, akým zdrojom informácií dôverujú (v %)

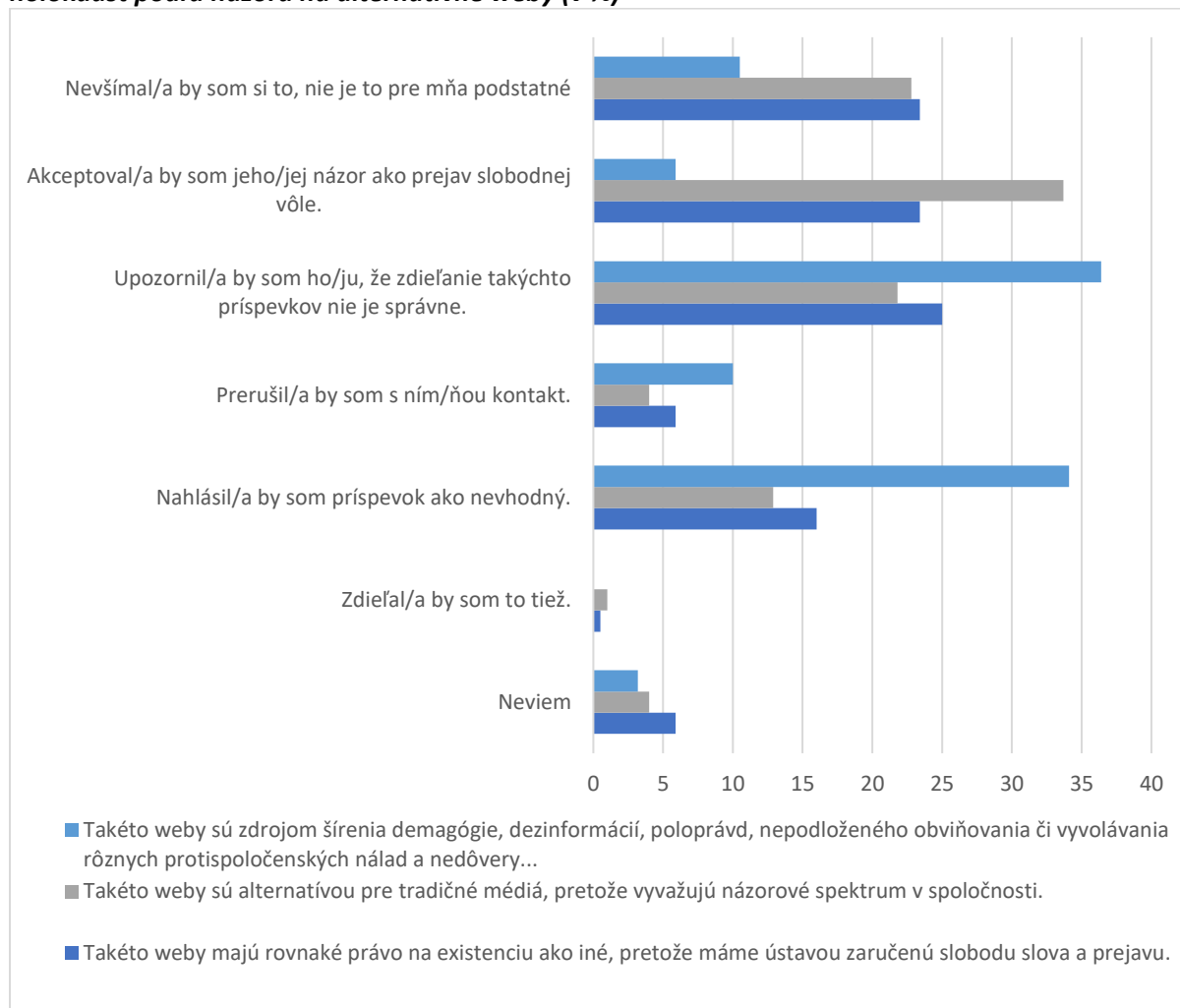

N=1005

Tolerancia alternatívnych webov – vyššia akceptácia príspevku popierajúceho holokaust ako prejavu slobodnej vôle

Významný efekt malo aj vnímanie alternatívnych spravodajských webov (pozri graf nižšie).

Graf 25: Konanie v prípade, že by známy/a na sociálnych sieťach zdieľal/a príspevok popierajúci holokaust podľa názoru na alternatívne weby (v %)

N=1005

Údaje z grafu vyššie ukazujú, že respondenti, ktorí úplne súhlasili s výrokom, že alternatívne weby sú zdrojom šírenia demagógie, by v omnoho vyššej miere príspevok nahlásili ako nevhodný a zároveň by aj výrazne častejšie upozornili na jeho nevhodnosť svojho/svoju známeho/známu. Zároveň, respondenti, ktorí úplne súhlasili s tým, že alternatívne weby majú v spoločnosti miesto (či už preto, že sa na nich vzťahuje sloboda slova alebo preto, že podľa nich vyvažujú názorové spektrum) by výrazne častejšie akceptovali uvedený príspevok na sociálnych sieťach ako prejav slobodnej vôle alebo by si ho nevšímali.

Zdroje, z ktorých najviac mladí čerpajú informácie o rôznych témach

U mladých stále prevláda dôvera k „tradičnejším“ zdrojom informácií

V tejto časti sme skúmali súvislosti medzi vplyvom sociálnych sietí a konšpiračných webov a postojmi mladých a ich názormi na isté skupiny. Chceli sme odsledovať to, aké zdroje informácií najčastejšie mladí ľudia sledujú a, zároveň, nakoľko ich považujú za dôveryhodné.

Mladí ľudia najviac dôverujú Polícii SR na sociálnych sieťach (62,4% označilo, že úplne alebo skôr dôveruje). Nasledujú spravodajské denníky Denník N/Sme/Pravda/Aktuality (58,3% úplne alebo skôr dôveruje) a weby pre mladých ako Refresher a Startitup (49,9% im úplne a skôr dôveruje). Za najmenej dôveryhodné považovali mladí ľudia v prieskume denníky ako Nový čas, Topky a Pluska (63,5% respondentov označilo, že im skôr alebo vôbec nedôveruje) a následne tzv. alternatívne médiá: Hlavné správy, Zem&Vek a Infovojna (48,2% respondentov uviedlo, že im skôr alebo vôbec nedôveruje). Pri alternatívnych médiách mladí ľudia zároveň najčastejšie označili možnosť nepoznám/neviem – 26,2%. Z uvedených dát vyplýva, že u mladých ľudí stále prevažuje skôr dôvera k „tradičnejším“ zdrojom informácií.

Mladí ľudia vo fokusových skupinách najčastejšie sledujú rôzne zdroje informácií na Instagrame. Facebook ako zdroj informácií takmer vôbec neuvádzali. Mladí ľudia veľmi málo sledujú televíziu za účelom získania informácií alebo sledovania diania na Slovensku. Aj vo fokusových skupinách sa nám potvrdilo, že na sociálnych sieťach, teda prevažne na Instagrame, sledujú mladí hlavne tradičné médiá. Tak, ako ukázali dáta z kvantitatívnej časti výskumu, mladí ľudia sledujú hlavne Denník N, Sme, Aktuality a Refresher či Startitup. Pri otázke, aké zdroje najčastejšie sledujú, sa objavili zdroje ako Postoj, Forbes, Interezz, Guardian, BBC, CNN, Al Jazeera, Financial Times, Economist, Mladí proti Fašizmu či Kulturblog. Ako zdroje informácií využívajú mladí aj rôzne podcasty či knihy.

Tabuľka 28: Dôvera v rôzne zdroje informácií

	Úplne dôverujem/skôr dôverujem	Skôr nedôverujem/vôbec nedôverujem	Nepoznám/neviem
Polícia Slovenskej republiky na sociálnych sieťach	62,4%	29%	8,7%
Spravodajské denníky (N/Sme/Pravda/Aktuality)	58,3%	35,4%	6,4%
Weby pre mladých (Refresher/Startitup)	49,9%	36,7%	13,4%
Iné denníky (Nový čas/Topky/Pluska)	29,3%	63,5%	7,3%
Alternatívne médiá (Hlavné správy/Zem&Vek/ Infovojna)	25,7%	48,2%	26,2%

N=1005

Nie všetci mladí majú na zdroje informácií rovnaký názor a dôverujú im v rovnakej miere. V rámci výskumnej vzorky sme zaznamenali určité rozdiely medzi rôznymi podkategóriami mladých ľudí. **Rozdielne dôverovali zdrojom informácií muži a ženy.** Ženy častejšie v porovnaní s mužmi dôverovali

Polícii Sr na sociálnych sieťach (68,7% žien v porovnaní s 56,3% mužov). Rozdiel v dôverovaní spravodajským denníkom bol medzi pohlaviami podobný. Ženy častejšie úplne alebo skôr dôverovali spravodajským denníkom než muži (64% žien v porovnaní s 52,6% mužov). Ukázalo sa tiež, že muži o čosi viac ako ženy dôverujú rôznym alternatívnym stránkam (29% mužov v porovnaní s 22,2% žien). Tomuto zdroju informácií obe pohlavia nedôverujú približne rovnako, kým medzi ženami je o niečo väčšia časť populácie, ktorá tento zdroj nepozná alebo sa k nemu nevedela vyjadriť (31,3% žien v porovnaní s 21,2% mužov).

Ukázala sa tiež určitá **súvislosť medzi dôverou v jednotlivé zdroje informácií a vekom respondentov**. Polícii na sociálnych sieťach častejšie v porovnaní s ostatnými dôverovala veková kategória 16 - 19 ročných. Títo respondenti však zároveň najčastejšie uvádzali, že políciu na sociálnych sieťach ako zdroj informácií nepoznajú alebo sa k nej nevedia vyjadriť. Ak teda tento zdroj informácií najmladší respondenti poznali, tak mu aj skôr dôverovali. Najviac nedôverovali polícii na sociálnych sieťach respondenti vekovej kategórie 23 - 25 rokov. Respondenti vo veku 16 - 19 rokov častejšie v porovnaní s ostatnými dôverovali rôznym webom pre mladých ako zdroju informácií (58,6%). Čím starší respondenti boli, tým skôr tomuto zdroju informácií nedôverovali, najviac vo vekovej kategórii 23 - 25 ročných (45%). Čo sa týka rôznych alternatívnych stránok, respondenti rôznych vekových kategórií im dôverovali približne rovnako (24,9%, 27,3% a 25%), najviac tomuto zdroju nedôverovali respondenti vo veku 23 - 25 rokov. Najmladší respondenti (16 - 19 roční) tento zdroj informácií častejšie než ostatní nepoznali alebo sa k nemu nevedeli vyjadriť (o čosi viac ako tretina tejto vekovej kategórie).

Vzdelanejší mladí menej dôverujú „alternatívnym“ zdrojom informácií

Čo sa týka **súvislosti medzi vzdelaním respondentov a dôverou k rôznym zdrojom informácií**, väčšia časť mladých úplne alebo skôr dôveruje rôznym webom pre mladých, okrem tých, ktorí ukončili SŠ bez maturity. Polícii na sociálnych sieťach najviac dôverujú mladí, ktorí ukončili SŠ s maturitou a tí, ktorí ešte študujú na VŠ alebo ju už skončili. Najčastejšie tomuto zdroju informácií úplne alebo skôr nedôverovali respondenti, ktorí vyštudovali SŠ bez maturity (až polovica z nich). Respondenti s nižším vzdelaním alebo ešte študujúci na ZŠ a SŠ častejšie dôverovali denníkom ako Nový čas, Topky a pod. Výrazne častejšie im skôr alebo úplne nedôverovali tí, ktorí ukončili SŠ s maturitou, študovali alebo ukončili VŠ.

Podobne v prípade rôznych alternatívnych stránok, čím vyššie vzdelanie respondenti dosiahli, tým častejšie tomuto zdroju informácií nedôverovali. Najviac mu dôverovali respondenti, ktorí ešte študujú na ZŠ alebo SŠ, skončili ZŠ alebo SŠ bez maturity. V tejto kategórii však zároveň respondenti najčastejšie uvádzali, že alternatívne stránky nepoznajú alebo sa k nim nevedeli vyjadriť.

Rozdielne dôverovali mladí zdrojom informácií aj podľa toho, aký mali **sociálny status a v ako zabezpečenej domácnosti** žili. Polícii na sociálnych sieťach najviac dôverovali mladí, ktorí ešte študujú, o čosi menej jej dôverovali tí, ktorí sú už ekonomicky aktívni a najmenej jej dôverovali ekonomicky neaktívni respondenti (67,8%, 56,4% a 50%). Veľmi podobne je to aj pri spravodajských denníkoch. Najčastejšie im úplne alebo skôr dôverovali žiaci/študenti, menej im dôverovali ekonomicky aktívni a najmenej ekonomicky neaktívni respondenti.

Čo sa týka zabezpečenia domácnosti, polícii na sociálnych sieťach najviac dôverovali mladí z veľmi dobre a slušne zabezpečených domácností. Naopak, najmenej tomuto zdroju informácií dôverovali tí, ktorí sú zo slabo zabezpečených a chudobných domácností. Rôznym webom pre mladých skôr dôverujú mladí z veľmi dobre a slušne zabezpečených domácností. Najmenej im dôverujú respondenti zo slabo zabezpečených a chudobných domácností, tí ich zároveň pomerne často nepoznajú.

Súvislosť sa ukázala tiež medzi tým, **či respondenti uviedli nejakú konkrétnu politickú stranu, s ktorou sympatizujú a tým, ako dôverujú rôznym zdrojom informácií**. Tí, ktorí uviedli nejakú konkrétnu politickú stranu, častejšie úplne alebo skôr dôverovali polícii na sociálnych sieťach, spravodajským

denníkom a webom pre mladých. Tí, ktorí neuviedli konkrétnu politickú stranu, ktorá by im bola blízka, dôverovali uvedeným zdrojom informácií menej. Zároveň častejšie uvádzali, že daný zdroj informácií nepoznajú alebo sa k nemu nevedia vyjadriť vrátane takých zdrojov, ako sú iné denníky a alternatívne stránky.

Dôvera k tradičným zdrojom informácií súvisí aj s demokratickými hodnotami mladých a otvorenosťou ku kultúrnej rozmanitosti

Čo sa týka preferovania demokracie alebo autoritárstva, naše zistenia poukazujú na to, že ak respondenti **skôr alebo úplne dôverujú spoľahlivým zdrojom informácií, skôr sa prikláňajú k demokracii. Ak týmto zdrojom informácií respondenti skôr alebo úplne nedôverovali, skôr preferovali autoritárstvo.** Jednoznačne sa to ukázalo v prípade čerpania informácií z policajných stránok na sociálnych sieťach, aj v prípade spravodajských denníkov. Respondenti, ktorí im úplne alebo skôr nedôverovali, sa častejšie prikláňali k výroku, že vláda tvrdej ruky je efektívnejšia a mala by sa častejšie využívať. V prípade webov pre mladých ako zdroja informácií sa častejšie prikláňali k tomuto výroku tí respondenti, ktorí im nedôverujú, ale aj tí, ktorí ich nepoznajú. Naopak, v prípade iných denníkov sa k tomuto výroku častejšie prikláňali tí, ktorí im ako zdroju informácií dôverujú (ale aj tí, ktorí tieto denníky nepoznajú). V prípade alternatívnych stránok sa nepotvrdila súvislosť medzi dôverou v tento zdroj informácií a príklonom k demokracii alebo autoritárstvu.

Čo sa týka mladých, ktorí úplne alebo skôr dôverujú rôznym alternatívnym webom, tak tí zároveň výraznejšie odmietajú kultúrnu rozmanitosť a skôr sa prikláňajú ku konzervativizmu. Školu vnímajú užšie len ako miesto, kde sa má učiť a nie riešiť aj iné problémy mladých.

Tabuľka 29: Dôvera k rôznym zdrojom informácií a príkon k demokracii/autoritárstvu

	Príklon k demokracii/autoritárstvu podľa dôvery k zdrojom informácií (čím vyššia hodnota, tým vyšší príklon k autoritárstvu)			
	Polícia na sociálnych sieťach	Spravodajské denníky	Weby pre mladých	Iné denníky
Úplne/skôr dôverujem	2,53	2,44	2,43	2,86
Úplne/skôr nedôverujem	3,00	3,07	2,92	2,59
Nepoznám/neviem	2,72	2,80	3,00	2,82
Priemer	2,68	2,68	2,68	2,68

N=1005

Ukázala sa tiež súvislosť medzi tým, **ako mladí dôverujú rôznym zdrojom informácií a ako vnímajú políciu.** V prípade webov pre mladých, spravodajských denníkov a polície na sociálnych sieťach, celkovo vnímali políciu pozitívnejšie tí, ktorí týmto zdrojom informácií skôr dôverujú. V prípade iných denníkov vnímali políciu respondenti v priemere menej pozitívne, než pri predchádzajúcich zdrojoch informácií. A čo sa týka rôznych alternatívnych stránok, respondenti, ktorí skôr dôverovali tomuto zdroju informácií, vnímali políciu negatívnejšie.

Názor mladých ľudí na alternatívne spravodajské weby sme skúmali aj prostredníctvom ďalšej otázky. Tu respondenti nezaujali jednoznačné alebo prevažujúce stanovisko k žiadnemu z výrokov.

Tabuľka 30: Názory na alternatívne spravodajské weby

	Úplne súhlasím/skôr súhlasím	Skôr nesúhlasím/vôbec nesúhlasím	Neviem
Takéto weby majú rovnaké právo na existenciu ako iné, pretože máme ústavou zaručenú slobodu slova a prejavu	59,5%	24,8%	15,7%
Takéto weby sú alternatívou pre tradičné médiá, pretože vyvažujú názorové spektrum v spoločnosti	44,5%	35,2%	20,2%
Takéto weby sú zdrojom šírenia demagógie, dezinformácií, poloprávď, nepodloženého obviňovania či vyvolávania rôznych protispoločenských nálad a nedôvery	51,1%	28,3%	20,7%

N=1005

Časť mladých ľudí nesleduje takmer žiadne zdroje informácií

Pokiaľ sme sa na tému vo fokusových skupinách pozreli podrobnejšie, ukázalo sa, že časť mladých ľudí radšej nesleduje žiadne zdroje informácií. Dôvody na to majú rôzne. Niektorých zaťažuje záplava informácií - hlavne o vojne na Ukrajine a pandémie, kedy je podľa nich v médiách priveľa negatívnych správ, ktoré nechcú absorbovať. Najviac hovorili o tom, aká zaťažujúca je pluralita informácií, kedy často nevedia sami určiť, kde je pravda, alebo vnímajú zvýšené množstvo hoaxov a neprávď, ktoré sa na sociálnych sieťach vyskytujú.

„Ja radšej nič nesledujem, aj keď začala korona, my sme prestali všetko pozerieť, lebo fakt vnucujú názory, ktoré možno nie sú pravdivé....“ (SOŠ, Trenčiansky kraj)

Dôležitým zdrojom informácií sú aj rodina a priatelia

Dôležitým zdrojom informácií v akomsi informačnom chaose sú priatelia, blízki či rodina, od ktorých informácie dostávajú alebo sa ich pýtajú na ich názor na niektoré skutočnosti. Niektorí a niektoré uprednostňujú konkrétne skúsenosti blízkych ľudí pred tým, ako by si mali niečo prečítať na internete.

„Ja čerpám informácie z toho, čo mi spolužiačka povie alebo naši alebo tak z okolia.“ (SOŠ, Trenčiansky kraj)

To, odkiaľ mladí čerpajú informácie, je podmienené aj tým, či je daný zdroj spoplatnený alebo je zdarma. Tu mladí uvádzali, že si nevedia dovoliť zaplatiť si napríklad Denník N alebo Sme. Takto majú mladí ľudia prístup iba k čiastkovým informáciám, ktoré tieto médiá zverejnia napríklad na Instagrame, ktorý mladí ľudia najčastejšie sledujú. Vo fokusových skupinách sa ukázala časť mladých, ktorých aktuálna spoločenská a politická situácia nezaujíma z dôvodov, ktoré sme spomenuli vyššie (ťažké témy či zával informácií, v ktorých sa nevedia orientovať, nevedia čomu majú na internete veriť). Časť respondentov však uviedla, že sledujú politické a spoločenské dianie pravidelne a vnímajú, že aj mladých okolo nich zaujíma politika viac.

„...zdroje pre mňa sú mainstreamové denníky – Sme, N, Aktuality, tam veľmi vidím, že prístup k informáciám je obmedzený, ako hovorila L, tak tieto médiá sú spoplatnené a nemôžeme sa čudovať, že Hlavné správy všetci čítajú, lebo sú zadarmo, Aktuality sa ešte ako tak držia.“ (aktívni mladí)

Pre mladých je náročné rozlíšiť, ktorý zdroj je dôveryhodný

Vo fokusových skupinách sme sa zamerali aj na to, ako mladí ľudia určujú a podľa čoho sa rozhodujú, ktorý zdroj je dôveryhodný. Pre časť mladých je veľmi zložitá sa v záplave protichodných informácií orientovať. Vtedy časť mladých sa uchýľuje skôr k tomu, že prestanú informácie sledovať úplne a spoliehajú sa skôr na to, čo im povedia kamaráti alebo známi. Táto časť ukázala pomerne vysokú mieru skepsy voči médiám. Časť mladých ľudí sa v týchto informáciách chce a vie orientovať. Hovorili o tom, že je dôležité veci si overovať, vedieť napríklad, kto článok napísal, prípadne si porovnať rôzne zdroje či vyhľadať si dodatočné informácie. Niektorí mladí ľudia si aj overujú, či daný web nie je v zozname konšpiračných webov, prípadne si pozerajú aj zahraničné zdroje. Podľa niektorých je to veľmi ťažké, ale dá sa to zvládnuť. Dôveryhodnosť zdrojov sa dá podľa mladých rozlíšiť aj podľa vlastných hodnôt a pocitov.

„Je to ťažké, ale podľa mňa sa to dá, záleží od vzdelanosti, ja sa obklopujem ľuďmi, čo majú prosté zmýšľanie, že vedia rozlíšiť, čo je pravdivé a čo nie. Niekedy to nejde, samozrejme, že ten človek uverí tým dezinformáciám, ale snažím sa tak sa na to pozerieť, že keď je niečo veľmi také, čo sa mi nepozdáva, tak sa spýtam, prečo by to malo tak byť. Nevie, či to chápete, ale taká inteligencia nepustí človeka. Nechcem povedať, že ľudia, čo uveria dezinformáciám sú hlúpi, ale niečo tam chýba, buď tá vzdelanosť alebo to prosté zmýšľanie, za to ale ľudia nemôžu. Podľa mňa sa to dá odlišiť.“ (vysoká škola, Bratislavský kraj)

Viac ako polovica mladých považuje alternatívne weby za legitímny prejav slobody slova

Veľmi malá časť respondentov z fokusových skupín uvádzala, že sleduje aj tzv. alternatívne médiá. Z tých uvádzali len Hlavné správy, Zem&Vek, Slovan TV a Kulturblog. Pokiaľ mladí vo fokusových skupinách sledovali tieto médiá, bolo to hlavne kvôli tomu, že ich čítajú na „pobavenie“ alebo aby si pozreli názor aj z iného spektra, prípadne ich zaujímal iný názor na konkrétnu vec. Niektorí respondenti uviedli, že tieto médiá, napríklad Zem&Vek sledovali a vnímali ich ako dôveryhodné, pretože ich sledoval napríklad niekto dospelý v ich okolí, ale prestali ich sledovať, keď zistili, že šíria dezinformácie. V dvoch fokusových skupinách respondenti nevedeli o žiadnych alternatívnych médiách, nereagovali ani na ich názvy a uvádzali, že ich ani nesledujú. V týchto fokusových skupinách aj najčastejšie padal názor, že nesledujú takmer nič, nemajú veľkú dôveru voči informáciám, ktoré vidia na sociálnych sieťach.

„Viem na to povedať konkrétny príklad, že ja sama som si v trinástich rokoch kúpila Zem&Vek kvôli peknej obálke a boli tam zaujímavé veci o tom, ako prišli mimozemšťania, dnes sa na tom smejem a možno keby som nemala toľko šťastia na ľudí okolo seba, tak možno by som tomu verila stále.“ (aktívni mladí)

Značná časť respondentov sa prikláňala k tomu, že alternatívne weby by mali existovať, pretože máme slobodu slova (59,5%) a navyše 44,5% mladých úplne alebo skôr súhlasilo s tým, že tieto weby sú alternatívou k tradičným médiám a vyvažujú názorové spektrum. Táto časť mladých ľudí teda môže byť zraniteľná z hľadiska šírenia neoverených informácií, poloprávď alebo konšpiračného obsahu. Tiež vzniká otázka, či títo mladí disponujú dostatočným kritickým myslením, aby dokázali spoľahlivo posúdiť obsah týchto zdrojov informácií.

Čo sa týka výroku, že alternatívne stránky majú právo na existenciu, pretože máme slobodu slova, častejšie s ním súhlasili najmladší respondenti (16 - 19 rokov), a tiež respondenti, ktorí ukončili len ZŠ alebo ešte študujú na ZŠ/SŠ (64,2% z tejto kategórie). Najvýraznejšie nesúhlasili tí, ktorí skončili niektorý stupeň VŠ (43,4% z nich). S výrokom tiež častejšie súhlasili tí, ktorí sú skôr liberálne

orientovaní. Priklonili sa k nemu viac tiež tí mladí ľudia, ktorí majú na lokálnej úrovni skôr skúsenosť, že ich obec/mesto nerieši problémy mladých.

Druhostupňové triedenie v prípade výroku o tom, že alternatívne stránky vyvažujú názorové spektrum spoločnosti, ukázalo, že muži sa výrazne častejšie než ženy prikláňajú k tomu, že tieto stránky sú alternatívou k tradičným médiám (muži 50,5%, ženy 38,4%). Ženy častejšie uvádzali, že nevedia odpovedať. Z hľadiska veku výraznejšie súhlasili najmladší respondenti (16 - 19 rokov). Čím nižšie vzdelanie respondenti uviedli, tým skôr sa prikláňali k tomu, že alternatívne weby vyvažujú názorové spektrum v spoločnosti. Najčastejšie s týmto výrokom nesúhlasili mladí s ukončenou VŠ (56,6% tejto kategórie respondentov).

Respondenti, ktorí súhlasili s tým, že alternatívne stránky vyvažujú názorové spektrum, výraznejšie odmietali kultúrnu rozmanitosť. Zároveň vnímali školu rigidnejšie ako inštitúciu, ktorá má len vzdelávať a nemá riešiť iné problémy mladých ľudí. Títo respondenti tiež vnímali políciu negatívnejšie než tí, ktorí nesúhlasia s tým, že alternatívne stránky vyvažujú názorové spektrum.

Názory na alternatívne médiá vo fokusových skupinách

Vo fokusových skupinách, v ktorých vedeli identifikovať alternatívne médiá, sme sa rozprávali aj o názore mladých ľudí na ne a o tom, či by mali mať priestor ako všetky ostatné. Mladí ľudia vo fokusových skupinách vnímali alternatívne médiá skôr negatívne. Podľa časti respondentov majú mať aj takéto médiá priestor a právo na existenciu a nemali by byť regulované. Takáto regulácia či zákaz je podľa nich porušením slobody slova alebo ľudských práv a blokovaním informácií. Zároveň však dodávali, že takéto médiá by mali byť priamo zodpovedné za informácie, ktoré šíria a prípadne potrestané, pokiaľ šíria nebezpečné či nepravdivé informácie.

„Ja si myslím, že celkovo cenzúra je obmedzovanie slobody slova (...), a teda každý by mal mať možnosť sa vyjadriť k danej téme, ale úmyselné šírenie dezinformácií by malo byť postavené mimo zákon a trestané, ak to robí niekto úmyselne a takto manipuluje ľudí. Určite by to mal zákon trestať.“
(gymnázium, Bratislavský kraj)

Keďže sa fokusové skupiny realizovali v období krátko po zablokovaní niektorých dezinformačných stránok, napríklad Hlavných správ, pýtali sme sa mladých ľudí aj na to, čo si myslia o takomto kroku. Niektorí respondenti hovorili o tom, že tento krok bol rýchly a netransparentný a že by bolo potrebné dať väčší dôraz na vzdelávanie ako také a vzdelávanie v kritickom myslení. Niektorí boli proti zablokovaniam ako riešeniu skeptickí z dôvodu, že dezinformačným webom tak nahrávajú. Tieto médiá sa podľa nich aj tak môžu presunúť inam, prípadne „cenzúrou“ môže vzrastať ich popularita. Významná časť bola rázne za zablokovanie takýchto webov.

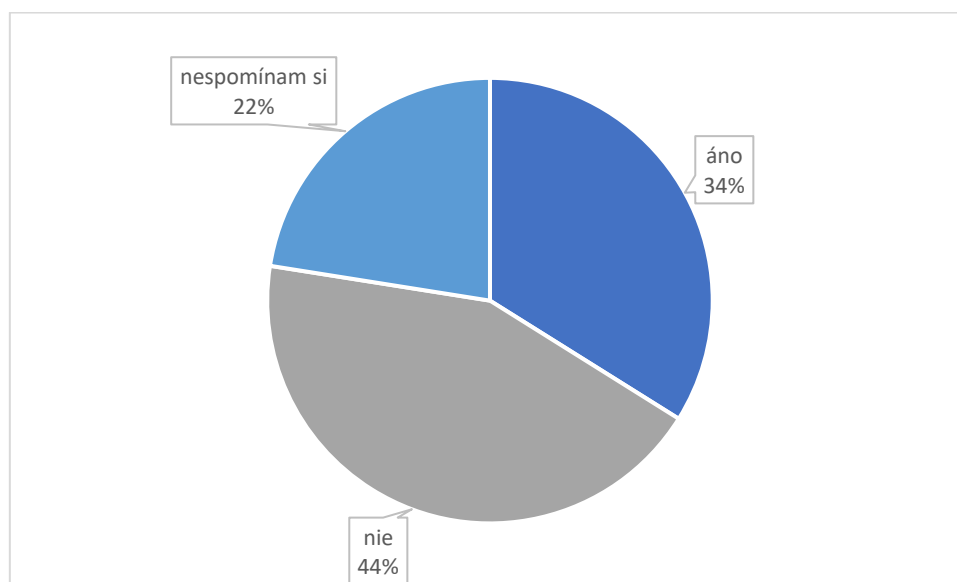
„Ja som Hlavné správy čítal vždy na pobavenie a na to, aby som vedel, ako toto spektrum ľudí uvažuje, ale nečítam to podrobne. Ja som jednoznačne za slobodu slova a nevnímam ako správne, že boli tieto médiá vypnuté. I keď si uvedomujem, aký obrovský vplyv majú na myslenie ľudí a život. Ale vypnúť ich len tak bez diskusie a bez nejakých formálnych procesov považujem za veľmi hrubé porušenie ľudských práv a som proti zrušeniu. Ak chceme žiť v demokracii, tak musíme strpieť aj takéto médiá a vždy tu budeme mať nejakú skupinku, ktorá bude veriť dezinformáciám, ale potrebujeme reformu školstva.“
(aktívni mladí)

Skúsenosti s preventívnymi aktivitami

V tejto časti sme sa snažili identifikovať, či sa mladí ľudia stretli s nejakými formami preventívnych aktivít. Zaujímalo nás aj s akými témami preventívnych programov sa mladí ľudia najčastejšie stretli, kto tieto preventívne programy organizoval a ako ich mladí ľudia hodnotia. Témy preventívnych aktivít sme však stavali všeobecne, z rôznych oblastí, nezamerali sme sa len na tému prevencie radikalizmu a extrémizmu.

Na preventívnych programoch sa nezúčastnilo až 43,6%. Približne tretina (33,9%) respondentov uviedla, že sa preventívnych programov zúčastnilo a 22,5% si nespomína, či sa niekedy zúčastnilo preventívnych programov a aktivít. O niečo častejšie sa zúčastnili preventívnych aktivít ženy (37,2%) než muži (30,8%). Častejšie uvádzali, že sa stretli s preventívnymi aktivitami tí respondenti, ktorí ešte študujú (38,6%), menej často, tí ktorí už pracujú alebo podnikajú (27,9%) a ešte menej často tí, ktorí nie sú ekonomicky aktívni (25,4%).

Graf 26: Skúsenosti s preventívnymi aktivitami. „Zúčastnili ste sa niekedy na nejakých preventívnych aktivitách/programoch? (rôzne besedy, diskusie či prednášky s témou prevencie rôznych negatívnych javov)“

N=1005

V ďalšej otázke nás zaujímalo, akým témam sa najčastejšie venovali preventívne programy, s ktorými mali respondenti skúsenosť. Mladí ľudia, ktorí sa niekedy nejakých preventívnych aktivít zúčastnili, sa najčastejšie stretli s témami **závislosti (28,3%)** a **šikany a kyberšikany (24,6%)**, výrazne menej často s témou sexuálnej výchovy (7,9%) a zdravého životného štýlu (5,6%). Len 4,7% respondentov uviedlo, že sa zúčastnili preventívnej aktivity na tému extrémizmus. 18% respondentov sa stretlo s preventívnymi aktivitami organizovanými len na jednu, najviac dve témy.

Tabuľka 31: Témy preventívnych aktivít, s ktorými mali respondenti skúsenosť

Téma preventívnych aktivít	Podiel respondentov, ktorí sa zúčastnili preventívnej aktivity na danú tému
závislosti (drogy, alkohol, gambling)	28,3%
šikana a kyberšikana	24,6%
sexuálna výchova/sexuálny život	7,9%

zdravý životný štýl/zdravá výživa	5,6%
extrémizmus	4,7%
duševné zdravie	4,7%
obchodovanie s ľuďmi	3,2%
inakosť a ľudské práva	2,5%
iné	0,4%
vybral/a menej ako tri témy	18,0%
Spolu	100,0%

N=341

Preventívne aktivity realizujú najčastejšie školy a poradne

Najčastejšie respondenti označili možnosť, že preventívne programy, ktorých sa zúčastnili, organizovali psychológovia/psychologičky, špeciálni pedagógovia/pedagogičky, učitelia/učiteľky z ich školy a Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP) – 73,9%. 54,5% respondentov uviedlo, že ich organizovala polícia a 48,4% uviedlo, že organizátorom bola nezisková (mimovládna) organizácia. Odpovedali iba tí respondenti, ktorí označili možnosť, že sa zúčastnili niekedy na preventívnych aktivitách.

Tabuľka 32: Organizátori preventívnych aktivít, s ktorými mali respondenti skúsenosť

	áno
Polícia (mestská/štátna)	54,5%
Nezisková (mimovládna) organizácia	48,4%
Psychológ/psychologička, špeciálny pedagóg/pedagogička, učiteľ/učiteľka z našej školy, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP)	73,9%
Iná inštitúcia/aktér	14,1%

N=341

Pokiaľ respondenti a respondentky označili možnosť iné, najčastejšie ako organizátorov preventívnych aktivít označovali učiteľov, školu či školských poradcov či lekárov a lekárky.

Preventívne aktivity sú pre mladých ľudí užitočné, väčšina z nich sa dozvedela mnoho nového

V poslednej otázke tejto časti výskumu nás zaujímalo, ako mladí ľudia hodnotia preventívne programy, s ktorými sa stretli a ku ktorému z dvoch výrokov sa viac prikláňajú. Až takmer 82,7% z tých, ktorí nejaké preventívne aktivity absolvovali, uviedlo, že boli zaujímavým spštením vyučovania a že sa dozvedeli niečo nové a zaujímavé o danej téme. 17,3% respondentov preventívne programy hodnotili ako povinnosť, ktorú si museli odsedieť a nemali o tému záujem.

Pozitívnejšie vnímali preventívne aktivity ženy (86,9%) než muži (77,8%). Zároveň, respondenti, ktorí už ukončili SŠ s maturitou, VŠ alebo ešte študovali na VŠ, sa výraznejšie prikláňali k tomu, že preventívne aktivity boli pre nich prínosom.

Tabuľka 33: Hodnotenie preventívnych aktivít

Preventívne aktivity boli zaujímavým spestrením vyučovania. Dozvedel/a som sa niečo nové a zaujímavé o danej téme.	82,7%
Preventívne aktivity boli pre mňa povinnosťou, ktoré som si musel odsedieť. Nemal/a som záujem sa dozvedať o preventívnych témach	17,3%

N=341

ZÁVER

Výskum *Mladí a extrémizmus* preukázal viacero dôležitých skutočností, ktoré úzko súvisia s potenciálnym príklonom mladých ľudí k radikalizácii a extrémizmu. Jednou z nich je **väčšia otvorenosť mladých ľudí voči kultúrnej, ale aj inej rozmanitosti**, než je tomu vo všeobecnej populácii. Ukazuje sa, že témy, ktoré sú často výrazne prítomné vo verejnom diskurze a rámcované konzervatívne, napr. práva LGBTI osôb alebo rodová rovnosť, mladí ľudia vnímajú úplne inak – LGBTI ľudia by mali mať rovnaké práva ako ostatní obyvatelia a na rodovej rovnosti ešte ako krajina musíme výrazne popracovať. V tomto ohľade sú teda mladí ľudia výrazne liberálni. Mnohí mladí, a to nie len tí aktívni a angažovaní, si uvedomujú aj štrukturálne nerovnosti, ktorým čelia príslušníci a príslušníčky menšín na Slovensku. Rezervy sú však stále prítomné vo vnímaní moslimov. Tieto zistenia sú mimoriadne dôležité, pretože negatívne postoje voči menšinám sú jedným zo zdrojov príklonu k extrémizmu.

Ďalšou dôležitou zložkou príklonu k extrémizmu je vnímanie demokracie. Náš výskum ukázal, že **mladí ľudia skôr podporujú demokraciu než vládu tvrdej ruky**. Demokraciu si najčastejšie spájali so slobodou, právom povedať svoj názor, s rozvojom práv menšín a rovnosti, a tiež s možnosťou kontrolovať a meniť vedenie krajiny a ekonomickým rozvojom.

Skúmali sme tiež súvislosť medzi sociálnym kapitálom a príklonom mladých ľudí k extrémizmu. Ak je totiž sociálny kapitál nízky, dochádza k narušeniu sociálnych väzieb a vzťahov, k fragmentácii spoločnosti, k radikalizácii jednotlivcov alebo celých skupín, k nedôvere v existujúce inštitúcie, k hľadaniu rôznych alternatív a k „braniu riešenia spoločenských problémov do vlastných rúk“. Výskum ukázal, že veľká časť mladých ľudí mala vo svojom okolí dostupné zdroje podpory v prípade, že by ju potrebovali. Významná časť však uviedla, že **občas alebo častejšie sa dostávajú do situácie, kedy sa nemajú na koho obrátiť**. Títo mladí ľudia zároveň menej dôverovali inštitúciám (škola, polícia) a formálnym formám pomoci. **Mladí ľudia zároveň vnímali aj nedostatok spoločenského sociálneho kapitálu, teda možnosti dôverovať inštitúciám, či spoľahnúť sa, že určité hodnoty a pravidlá platia**. Kým podľa mladých majú ľudia v našej spoločnosti približne rovnaké životné šance, už menej je možné počítať s tým, že ľudia dokážu medzi sebou vychádzať, aj keď majú rozdielne názory a najmenej platí, že každé nezákonné správanie bude potrestané. Náš výskum zároveň ukázal, že celkový pocit životnej spokojnosti súvisí s individuálnym sociálnym kapitálom (mať individuálne zdroje podpory), ale aj spoločenským sociálnym kapitálom. Znamená to, že spokojnosť mladých so životom súvisí nielen s ich individuálnou osobnou situáciou, ale aj so širším spoločenským kontextom, v ktorom sa ich život odohráva. **Ak je sociálny kapitál nízky (oba jeho aspekty), mladí ľudia môžu byť zraniteľní, ak im niekto ponúkne jednoduché a lákavé riešenia problémov a zároveň aj pocit prijatia a akceptácie**.

So sociálnym kapitálom a príklonom k extrémizmu úzko súvisí aj **dôvera v inštitúcie**. Ak sa mladí ľudia nemôžu spoľahnúť na fungovanie rôznych inštitúcií, nenachádzajú v nich oporu a nevidia ich ako dôležitých aktérov spoločenského života, môžu hľadať oporu pre svoje životné istoty v alternatívnych, resp. až extrémistických hnutiach či organizáciách. Preto sme sa v kvantitatívnom výskume zamerali na to, ako mladí ľudia niektoré z týchto inštitúcií vnímajú. Ukázalo sa, že **mladí ľudia sa prikláňali k názoru, že škola by mala byť aj priestorom, v ktorom sa nielen získavajú vedomosti, ale aj miestom podpory**. Malo by ísť o bezpečné miesto, kde sa všetci cítia dobre a panuje tam príjemná atmosféra. Zároveň sa však ukázalo,

že tieto funkcie školy v prevažnej miere neplnia. Podobne mladí ľudia vnímali aj samosprávy a primátorov/starostov. Zážitok podpory zo strany najbližších inštitúcií však má **potenciálne veľký vplyv aj na to, ako sa mladí v živote cítia, a či dôverujú tomu, že sa môžu spoľahnúť na iných ľuďoch či inštitúcie**. V tejto súvislosti sú dôležité aj zistenia o tom, aké problémy mladých ľudí trápia v mieste ich bydliska a kto sú aktéri, ktorí najviac prispievajú k ich riešeniu. Ukázalo sa, že mladých ľudí najčastejšie trápia málo pracovných príležitostí, chudoba a málo možností trávenia voľného času, ale aj poškodzovanie životného prostredia, nedostupnosť niektorých služieb a korupcia na úradoch a inštitúciách. **Mnohé problémy na lokálnej úrovni pritom podľa mladých ľudí nerieši žiadna autorita**. To je veľmi dôležité zistenie z hľadiska zraniteľnosti mladých ľudí voči aktérom a hnutiam, ktoré môžu mať tendenciu „brať riešenia do vlastných rúk“.

V téme príklonu k extrémizmu je veľmi významným aspektom aj **vnímanie polície**, pretože práve jej úlohou je udržiavanie poriadku v spoločnosti. **Tretina mladých ľudí sa priklonila k názoru, že polícia nás nechráni a nepomáha nám**. Respondenti fokusových skupín zdôrazňovali, že prístup polície k ľuďom závisí od individuálnych charakteristík jednotlivých policajtov. Dalo by sa teda povedať, že **mladí ľudia mali pocit, že je možné dôverovať konkrétnym policajtom, avšak voči polícii ako celku boli skôr skeptickí**. Jej hlavnú úlohu pritom vnímali inak, ako sa zvyčajne prezentuje. Podľa nich by úlohou polície nemalo byť len udržiavanie poriadku v spoločnosti, ale aj zabezpečovanie dobrého spolunažívania bez konfliktov.

Povedomie o tom, aké rôzne prejavy môže mať extrémizmus bolo pomerne silné, avšak najmä pri prejavoch, ktoré sú pomerne jednoznačné (nosenie nacistickej symboliky a pod.). Pochybnosti mali respondenti najmä vtedy, keď sa mali vyjadriť, či je prejavom extrémizmu aj činnosť polovojenských skupín, výroky o tom, že Židia ovládajú svet a o tom, že niektoré skupiny obyvateľov by nemali mať volebné právo. **To všetko naznačuje pomerne nízku citlivosť na to, aké rôzne prejavy môže nadobúdať pravicový extrémizmu a akými rôznymi spôsobmi môže ohrozovať demokraciu**. S týmito témami sa mladí ľudia zároveň nestretávajú ani na školách v rámci preventívnych aktivít. Len približne tretina respondentov sa niekedy zúčastnila nejakých preventívnych aktivít. Tie však boli zamerané na rôzne témy, najčastejšie závislosti, šikanu a kyberšikanu. Väčšina z tých, ktorí sa preventívnych aktivít zúčastnili, ich pritom považovala za prínosné a zaujímavé.

Pri posudzovaní prejavov extrémizmu sa však ukázalo, že **dôvera v tradičné spravodajské weby a sociálne siete Polície SR a negatívne vnímanie tzv. alternatívnych spravodajských webov znamená aj vyššiu citlivosť na prejavy extrémizmu a ich prísnejšie posudzovanie**. Pozitívnym zistením je, že **mladí ľudia skôr dôverujú tradičným zdrojom informácií a najviac dôverovali Polícii SR na sociálnych sieťach**. Na druhej strane však **viac než polovica mladých ľudí považovala tzv. alternatívne spravodajské weby za legitímny prejav slobody slova**. Pre mladých ľudí je **pomerne náročné rozlíšiť, ktorý zdroj informácií je dôveryhodný** a musia do toho investovať pomerne veľa energie. Viacerí respondenti fokusových skupín preto **rezignovali na konzumáciu spravodajských informácií**, čo však nemožno vnímať ako konštruktívnu stratégiu. Navyše, rezignácia na snahu zorientovať sa v rozmanitých informáciách opäť zvyšuje riziko, že mladí podľahnú rôznym klamlivým informáciám a priklonia sa k extrémistickým názorom a postojom.

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Vnímanie Slovenska vo vzťahu k rozmanitosti a porovnanie so všeobecnou populáciou....	3
Tabuľka 2: Postoje k demokracii podľa vnímania Slovenska vo vzťahu k rozmanitosti.....	4
Tabuľka 3: Postoje k rôznym menšinám.....	5
Tabuľka 4: Vnímanie rodovej rovnosti (príklon k výrokom na 7-stupňovej škále).....	9
Tabuľka 5: Vnímanie demokracie (príklon k výrokom na 7-stupňovej škále).....	10
Tabuľka 6: Zdroje podpory mladých ľudí podľa pohlavia: „Komu by ste sa zdôverili, ak by sa vo vašom živote vyskytol nejaký problém?“	13
Tabuľka 7: Zdroje podpory mladých ľudí a priemerná miera spokojnosti so životom: „Komu by ste sa zdôverili, ak by sa vo vašom živote vyskytol nejaký problém?“	13
Tabuľka 8: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí a priemerná miera spokojnosti so životom: „Ako často sa vám stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“	14
Tabuľka 9: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí podľa zabezpečenia domácnosti, z ktorej pochádzajú: „Ako často sa vám stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“	14
Tabuľka 10: Pocity outsiderstva podľa pohlavia a veku: „Ako často máte pocit, že nezapadáte medzi ostatných?“ podľa pohlavia a vekových kategórií.....	16
Tabuľka 11: Priemerná miera spokojnosti so životom u mladých ľudí podľa zabezpečenia domácnosti.....	17
Tabuľka 12: Dvojice výrokov týkajúce sa spoločenského sociálneho kapitálu, preferencie respondentov	19
Tabuľka 13: Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu podľa zabezpečenia domácnosti.....	21
Tabuľka 14: Vnímanie spoločenského sociálneho kapitálu podľa sociálneho statusu respondenta.....	21
Tabuľka 15: Priemerná spokojnosť mladých ľudí so životom podľa vnímania spoločenského sociálneho kapitálu.....	22
Tabuľka 16: Skúsenosti mladých ľudí s preventívnymi aktivitami.....	24
Tabuľka 17: Oslovuje mladých ľudí nejaká konkrétna politická strana? - podľa veku a vzdelania.....	38
Tabuľka 18: Politické strany, ktoré mladých ľudí oslovujú (z tých, ktorí uviedli nejakú politickú stranu)..	39
Tabuľka 19: Príklon k podpore politických strán a index vnímania kultúrnej rozmanitosti.....	40
Tabuľka 20: Príklon k podpore politických strán a príklon k liberalizmu/konzervativizmu.....	41
Tabuľka 21: Príklon k podpore politických strán a príklon k autoritárstvu/demokracii.....	41
Tabuľka 22: Príklon k podpore politických strán a vnímanie sociálneho kapitálu.....	41
Tabuľka 23: Príklon k podpore politických strán a vnímanie polície.....	42
Tabuľka 24: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických.....	42
Tabuľka 25: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa vzdelania.....	44
Tabuľka 26: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa dôvery v rôzne zdroje informácií...	47
Tabuľka 27: Vnímanie rôznych prejavov ako extrémistických podľa názoru na alternatívne weby.....	48
Tabuľka 28: Dôvera v rôzne zdroje informácií.....	54
Tabuľka 29: Dôvera k rôznym zdrojom informácií a príklon k demokracii/autoritárstvu.....	56
Tabuľka 30: Názory na alternatívne spravodajské weby.....	57
Tabuľka 31: Témy preventívnych aktivít, s ktorými mali respondenti skúsenosť.....	60
Tabuľka 32: Organizátori preventívnych aktivít, s ktorými mali respondenti skúsenosť.....	61
Tabuľka 33: Hodnotenie preventívnych aktivít.....	62

Zoznam grafov

Graf 1: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa vzdelania.....	7
Graf 2: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa vnímania ľudí ako (ne)dôveryhodných.....	8
Graf 3: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa dôvery v rôzne zdroje informácií.....	8
Graf 4: Index vnímania kultúrnej rozmanitosti podľa názoru na alternatívne spravodajské weby.....	9
Graf 5: Zdroje podpory mladých ľudí.....	12
Graf 6: Dostupnosť zdrojov podpory mladých ľudí. „Ako často sa stáva, že sa nemáte na koho obrátiť, ak potrebujete pomoc alebo radu?“.....	13
Graf 7: Pocity outsiderstva.....	15
Graf 8: Spokojnosť so životom na škále od 0 do 10 (v %)......	16
Graf 9: Spoločenský sociálny kapitál – počet pozitívnych výrokov vybraných respondentmi (v %)......	20
Graf 10: Názory na to, či má škola slúžiť výlučne len na získavanie vedomostí, alebo by sa v nej mali riešiť aj problémy mladých.....	23
Graf 11: Vnímanie školy ako miesta podpory.....	25
Graf 12: Dôvera v samosprávu a názory na fungovanie polície (v %)......	27
Graf 13: Na ktorú z týchto foriem pomoci by ste sa obrátili? (v %)......	28
Graf 14: Ochota navštíviť psychológa, poradňu podľa absolvovania preventívnych programov (v %)......	29
Graf 15: Akú úlohu by mala predovšetkým plniť polícia? (len 1 možnosť)......	31
Graf 16: Miera súhlasu s výroky o polícii (v %)......	32
Graf 17: Skúsenosti s políciou (v %)......	33
Graf 18: Problémy, ktoré trápia mladých ľudí v ich mieste bydliska (v %)......	34
Graf 19: Tri najčastejšie problémy, ktoré trápia mladých ľudí v mieste ich bydliska (v %)......	36
Graf 20: Aktéri prispievajúci k riešeniam problémov v mieste bydliska respondentov (v %)......	37
Graf 21: Oslovuje mladých ľudí nejaká konkrétna politická strana?.....	38
Graf 22: Hodnota indexu príklonu k liberalizmu/konzervativizmu a posudzovanie rôznych prejavov ako extrémistických.....	46
Graf 23: Reakcie a konanie v prípade zdieľaného príspevku na sociálnych sieťach, v ktorom sa popiera holokaust. „Predstavte si, že niekto z vašich známych zdieľa na sociálnych sieťach príspevok, ktorý hovorí, že holokaust sa nestal. Čo by ste urobili?“ (v %)......	50
Graf 24: Konanie v prípade, že by známy/a na sociálnych sieťach zdieľal/a príspevok popierajúci holokaust podľa toho, akým zdrojom informácií dôverujú (v %)......	52
Graf 25: Konanie v prípade, že by známy/a na sociálnych sieťach zdieľal/a príspevok popierajúci holokaust podľa názoru na alternatívne weby (v %)......	53
Graf 26: Skúsenosti s preventívnymi aktivitami. „Zúčastnili ste sa niekedy na nejakých preventívnych aktivitách/programoch? (rôzne besedy, diskusie či prednášky s témou prevencie rôznych negatívnych javov)“.....	60

Mladí a extrémizmus

Faktory vplývajúce na radikalizáciu mladých ľudí a vnímanie jej prejavov.

Autorky:

Elena Gallová Kriglerová

Jana Kadlečíková

Alena Holka Chudžíková

Michaela Pišová

© Centrum pre výskum etnicity a kultúry

2022

ISBN: 978-80-974131-1-8

CVEK
centrum pre výskum
etnicity a kultúry

CVEK
centrum pre výskum
etnicity a kultúry